

RAPPORT

Arkeologisk feltarbeid i 2011, 2012 og 2013 SLAGENE PÅ RE PROSJEKTET

Gbnr 222/1, 222/2, 223/2, 259/1,6,7,8,20, 280/1 og 281/1
Kommune Re
Fylke Vestfold

Dato 10.06.2013
Rapp. ved Kjersti Jacobsen

Metallsøking på Klopp. Foto: Per Haug og "Erling og hans folk gikk over åa" av Erik Werenskiold

Innhold

Bakgrunn for undersøkelsen.....	6
Målene til Slagene på Re prosjektet	6
Områdebeskrivelse	7
Geologien omkring Klopp og Linnestad	8
Klimaet i Middelalderen.....	10
Sagalitteratur om de to slagene på Re i 1163 og 1177	11
Fagerskinna om 1163 slaget (Eikill, 2007)	11
Heimskringla om 1163 slaget (Snorre Sturluson, 1979)	12
Fagerskinna (Fagrskinna) om 1177 slaget (Eikill, 2007).....	14
Heimskringla om 1177 slaget.....	14
Vesentlige forskjeller i de to sagaene.....	14
Forskjeller rundt 1177 slaget.....	14
Forskjeller i beskrivelser av 1163 slaget	16
Snorres troverdighet	16
Hvordan 1163 slagstedet ble sirklet inn til Linnestad	17
1: Topografiske trekk og stedsnavn i sagaene.....	18
Den lille bekken	19
Et lite nedbørfelt ved Linnestad	19
2: Lodin Saupprud	21
3: Den middelalderske infrastrukturen mellom Holmestrand og Tønsberg	21
Biskop Jens Nilssøns visitatsbøger og reiseoptegnelser 1574-1597	22
Hovedveifaret mellom Tønsberg og Linnestad	29
Bispeveien	32
Alternativ vei fra Tønsberg til Linnestad	33
Rast.....	37
4: Militærstrategisk plassering for et slag	37
Rettrettmuligheter.....	38
Bygdeborger rundt Linnestad.....	41
5: Storgården Linnestad	41
6: Gårdsnavn i Re.....	42
Gårdsnavn som ender på stad i Re kommune	42
Stad-navn øst for Storelva	42
Stad-navn vest for Storelva	43
En oversikt over de gårdsnavn der vi har lett etter de to slagene (Rygh, 1907).....	43
Ramnes	43
Linnestad søndre og nordre	43
Klopp	44
Solberg	44
Prestegården	44

Re	44
7: Ramnes og myten om kirken som bakgrunn for lokalhistorisk viten	44
Ramnes kirke	44
Hvorfor bruker Snorre Ramnes om begge slagene?	48
Det arkeologiske feltarbeidet på Linnestad søndre og nordre, Klopp øvre, Ramnes prestegård og Solberg fra 2011 til 2013	49
Feltmetodikk i 2011-2012	50
Det tekniske utstyret	53
Tolkninger av materialet ut fra funn og funnfordeling	53
Linnestad søndre/nordre, område 1A og 2 og Klopp, område 4	53
Andre gjenstander	61
Linnestad søndre, område 1B og 1C	62
Pilspissene funnet på Linnestad søndre i 2010	66
Solberg og Ramnes prestegård, område 5 og 6	68
Tidligere løsfunn fra jern- og middelalder fra på- og rundt Ramnessletta	71
Andre undersøkelser på Linnestad, Ramnes prestegård og Solberg	73
Georadarundersøkelse på Ramnes prestegård 2011	73
Georadarundersøkelser på Solberg 2012	75
Maskinell sjakting på Linnestad søndre i 2013.	76
Konklusjon basert på funn og funndistribusjonskart	76
Linnestad og Klopp 1163 slaget	76
Konteksten forandrer seg etter 2012	77
Solberg og Prestegården 1177 slaget	79
Funn fra 2011	79
Funn fra 2012	85
Tidsrom, bemanning og arbeidsform i 2011	87
Samarbeidspartnere under feltarbeidet i 2011	89
Tidsrom, bemanning og arbeidsform i 2012	89
Samarbeidspartnere under feltarbeidet i 2012	90
Etterarbeidet 2011 og 2012	90
Oppsummering	90
Feltarbeidet og etterarbeidet	90
Funnene	91
Konklusjon	91
Formidling/pressedekking fra 2011 til 2013	92
Foredrag/arrangementer, Slagene på Re prosjektet i 2011 til 2013	93
Studietur til div. slagsteder fra 2010 til 2013	95
Litteraturliste	97
Appendiks	99

Figurliste

Figur 1, viser Sør-Norge med Vestfold og Re kommune uthevet	7
Figur 2, Viser Linnestad/Klopp området	8
Figur 3, Viser de tre gårdene Solberg, Prestegården og Re	8
Figur 4a, viser forskjellige havnivåer langs Storelva. Av Rolf Sørensen	9
Figur 4b, viser klimaet i middelalderen. Av Rolf Sørensen	10
Figur 5, bilde til venstre viser bekken fra Linnestad søndre ned til Storelva	
Bilde til høyre er fra Heianveien, mot nord over jordene på Linnestad s	12
Figur 6, viser kloppe ved Kloppe bru.	18
Figur 7, viser prosjektleders tolkning av hvor de to hærene oppholdt seg før slaget i 1163	19
Figur 8, viser detaljkart over nedbørfeltet til liten bekk ved Linnestad	20
Figur 9, viser hele veitraseen fra Angersklev til Tønsberg	25
Figur 10, viser veitraseen fra Angersklev til Quan/Kvån	26
Figur 11, viser veitraseen fra Quan/Kvån til Fossembro/Fossan	27
Figur 12, viser veitraseen fra Fossembro/Fossan til Lindestadt	28
Figur 13, viser veitraseen fra til Lindestadt/Linnestad til Tønsberg	29
Figur 14, viser hovedveifaret mellom Revetal og Linnestad	30
Figur 15, viser hovedveifaret mellom Linnestad og Tønsberg	31
Figur 16, kart A fra 1807 viser Kongeveien/Bispeveien fra Tønsberg	33
Figur 17, kart B fra 1807 viser Alfareveien med rødt, Linnestad Elv (Storelva) med mørkeblått. Kart C viser at "Bispeveien" er beskrevet som "Alfarveien fra Kongsberg", og at Storelva heter Linnestad Elv	34
Figur 18, viser VFK,s registreringer av hulveier over "Kloppeåsen"	35
Figur 19, viser at det har vært en eldre bro under broen til Eidsfossbanen	35
Figur 20, løsfunn fra Ramnes	36
Figur 21, viser at distansen Tønsberg Linnestad er nærmest en rast	37
Figur 22, er et flyfoto fra 1954 som viser at både Heianveien og Bispeveien har fått nye traseer	38
Figur 23, viser Ramnessletta med alle synlige elver og bekker	39
Figur 24, viser Ramnessletta med en av de tre området Bo Knarrström kunne tenkt seg å søke i 2009	39
Figur 25, viser tre alternative gårder enn Klopp øvre, der Erling Skakke kunne ha befunnet seg	40
Figur 26, viser de 10 bygdeborgene mellom Tønsberg og Re	41
Figur 27, viser gårdsnavn som ender på stad i Re kommune	43
Figur 28, viser bildet "De døde bæres inn i kirken" av Hans G. Sørensen	45
Figur 29, viser 2 forskjellige former for feltarbeid som er utført på Ramnes av VFK og Slagene på Re av både sjakting og metallsøking	45
Figur 30, kartet fra 1807 viser at Storelva het "Lindestad-Elven"	47
Figur 31, viser jordene på Linnestad, med områdene 2 og 1, begge øst for Storelva. Vest for Storelva ser vi område 4 som er Klopp øvre	49
Figur 32, kartet til venstre viser område 1, 2 og 4 ved Linnestad søndre og nordre og Klopp øvre, der feltundersøkelsen etter 1163 slaget foregikk	51
Figur 33, kartet til høyre viser område 5 og 6 ved Solberg og Ramnes prestegård (Re), som er utgangspkt. for undersøkelsen etter 1177 slaget	51
Figur 34, er et funndistribusjonskart fra Solberg og Prestegården	51
Figur 35, er et funndistribusjonskart fra Linnestad s og n og Klopp øvre	52
Figur 36, er funndistribusjonskart fra Linnestad som viser utbr. av kniver	54
Figur 37, er et funndistribusjonskart fra Linnestad og Klopp av pilspisser og mulige pilspisser	55
Figur 38, pilspiss nr 9732 og tysk holkpilspiss	56
Figur 39, viser 7 pilspisser eller mulige pilspisser fra Linnestad søndre	56
Figur 40, viser 6 mulige pilspisser fra Linnestad nordre	57
Figur 41, 3 kniver fra middelalderens Tønsberg som viser at knivbladet har trekantet tverrsnitt	58

Figur 42, viser pilspiss 3355 fra Klopp satt sammen med 3 jaktpiler fra jern- og middelalder	58
Figur 43, er et funndistribusjonskart fra Linnestad og Klopp som viser utbredelsen av våpen	59
Figur 44, Øks funnet på Klopp øvre	60
Figur 45, er et funndistribusjonskart fra Linnestad og Klopp som viser hesterelaterte gjenstander	60
Figur 46, viser en klesplombe med motiv fra en borg eller et byvåpen. Kanskje fra ma. Til høyre en liten beltespenne i bronse fra middelalder	61
Figur 47, er et funndistribusjonskart fra Linnestad og Klopp som viser utbredelsen av diverse saker	62
Figur 48, viser to økser/hakker. Den til venstre fra Linnestad nordre og den til høyre fra Tønsberg	62
Figur 49, er et funndistribusjonskart som viser utbredelsen av alle funn i omr. 1B og 1C	63
Figur 50, viser utbredelsen av våpen og hesterelatert materiale i område 1B og 1C	64
Figur 51, viser fire kniver og en mulig pilspiss fra område 1B	64
Figur 52, viser 7 pilspisser/mulige pilspisser fra Solberg og Linnestad	65
Figur 53, viser T. Kempkes typologi over firkantede pilspisser og bolter med tange fra jern- og middelalder	66
Figur 54, viser pilene fra Linnestad sammen med andre pilspisser fra middelalderen, i samme målestokk	67
Figur 55, er et funndistribusjonskart over våpen på område 5, Solberg	68
Figur 56, viser en fuglepil eller kniv fra Solberg	68
Figur 57, viser de tre pilspissene/mulige pilspissene fra Solberg i 2011	69
Figur 58, viser to mulige pilspisser fra Solberg i 2012	69
Figur 59, er et funndistribusjonskart over hesterelaterte gjenstander på Solberg og Prestegården	70
Figur 60, Funndistrib. kart over div. saker på Solberg og Prestegården	70
Figur 61, viser et vektlodd i bly fra Solberg	71
Figur 62, viser tre løsfunn fra jern- og middelalder fra Ramnes	71
Figur 63, viser et skiferbryne fra Klopp i privat eie uten funnummer	72
Figur 64, viser løsfunn på- og rundt Ramnessletta	73
Figur 65, viser undersøkelsesområdet for georadar på Prestegården	74
Figur 66, viser undersøkelsesområdet på Prestegården og anomaliene som er tolket som overpløyde graver	74
Figur 67, kart over georadarundersøkelse på Solberg I 2012	76
Figur 68, viser en mulig våpenkniv fra Linnestad søndre	76
Figur 69, viser området vi søkte etter strukturer I bakken I 2013	77
Figur 70, viser området innenfor den røde sirkelen der 1163-slaget stod	78
Figur 71, viser prosjektleders tolkning av hvor de to hærene oppholdt seg før slaget i 1163	79
Figur 72, viser en brynjebryter fra Bryggen i Bergen som er datert til mellom 1198 og 1248	91
Figur 73, viser H.M. Dronningen med følge, som guides på 1163-slagstedet	93
Figur 74, viser forestilling under Vestfoldfestspillene	95

Denne rapporten dekker feltarbeidet som ble gjennomført på Linnestad nordre og søndre, Ramnes prestegård og Solberg fra 19. sept til 7. okt. 2011, samt 8. mai 2011, da vi arrangerte foreningstur for NMF på Klopp øvre.

Bakgrunn for undersøkelsen

Prosjektet *Slagene på Re* ble etablert i 2007 og er forankret i en utviklingskontrakt mellom Re kommune og Vestfold fylkeskommune.

I styringsgruppen sitter representanter for kommunene Re og Tønsberg, Vestfold fylkeskommune, Høgskolen i Vestfold (12K-samarbeidet), KHM (frem til sept 2011), NTNU (fra 01.01.2012), Vestfoldmuseene og Gjelsten Holding AS. Mer informasjon om prosjektet finnes på www.slagenepare.com.

Målene til Slagene på Re prosjektet

- 1) Finne slagstedene fra 1163 og 1177 (begge omtalt i kongesagaene: *Fagrskinna* og *Heimskringla*).
- 2) Berede det faglige og vitenskaplige grunnlaget for å utvikle Slagene på Re som en drivkraft i et attraktivt lokalsamfunn.
- 3) Videreutvikle slagstedsarkeologi

Prosjektets hensikt er å bidra til:

- ny kunnskap om Slagene på Re og om middelalderen i Vestfold og Norge
- identitetsbygging og verdiskaping lokalt, regionalt og nasjonalt

Prosjektet skal samarbeide med andre kulturinstitusjoner på lokalt og internasjonalt nivå for å samarbeide om gode utviklingsprosjekter innenfor samme tematikk.

Prosjektet skal formidle arkeologi og kunnskapsproduksjon om middelalderen på en spennende måte - **der folk er**.

Slagene på Re skal brukes aktivt som en merkevare både for kommunen og Vestfoldregionen.

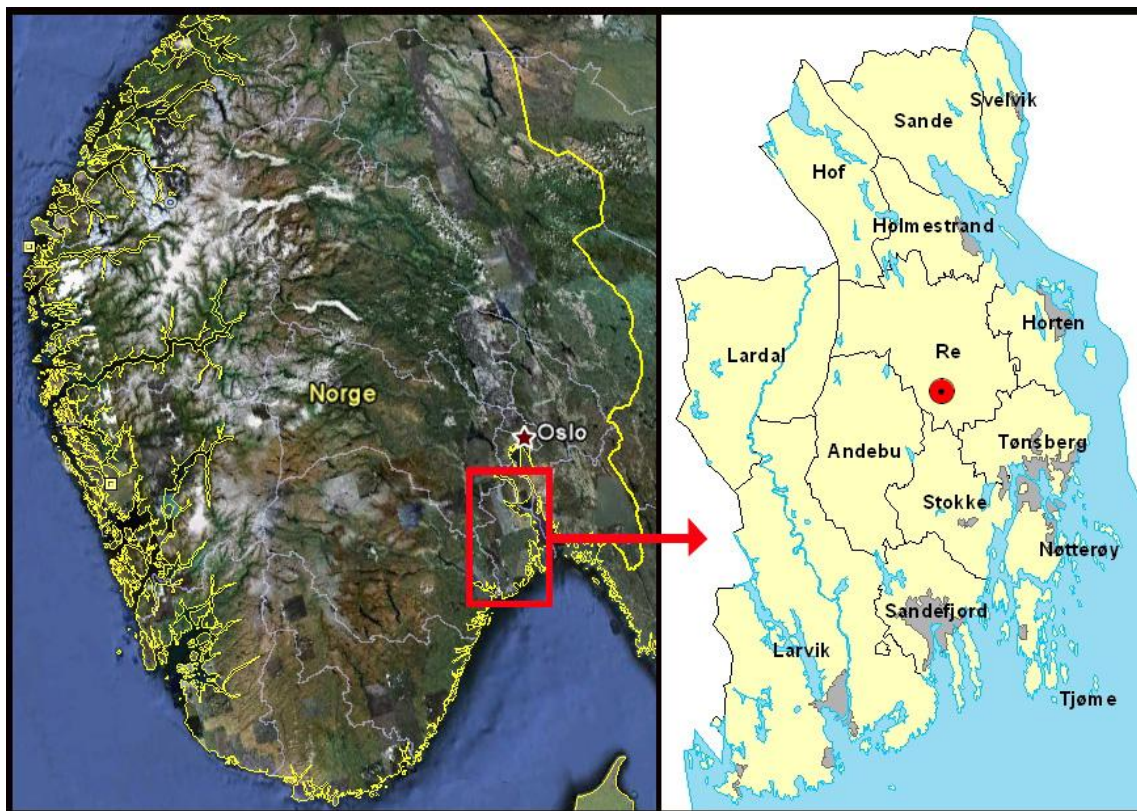
Det arkeologiske feltarbeidet ble planlagt av prosjektleder og prosjektets arbeidsgruppe for arkeologi og historie. Det er godkjent av prosjektets styringsgruppe, bestående av:

- Frode Iversen, KHM, Universitetet i Oslo (frem til sept. 2011)
- Erik Opsahl, førsteamanuensis, Høgskolen i Vestfold (etter 01.01.12 førsteamanuensis, NTNU)
- Lena Fahre, direktør Slottsfjellsmuseet og Midgard, IKS-Vestfoldmuseene
- Terje Gansum, Leder av Kulturarv, Vestfold fylkeskommune
- Thorvald Hillestad, ordfører i Re kommune
- Petter Berg, ordfører i Tønsberg kommune
- Per-Eivind Johansen, fylkesordfører i Vestfold
- Sten-Arthur Sælør, styreleder i Gjelsten Holding AS
- Torill Lønningdal, Høgskolen i Vestfold og 12K-samarbeidet
- Trond Wifstad, rådmann i Re kommune

Tidligere års rapporter finnes på www.slagenepare.com

Områdebeskrivelse

Re kommune består av gamle Ramnes og Våle kommuner og ligger innenfor Vestfoldraet, men har også grense mot Oslofjorden rett sør for Holmestrand. Kommunesenteret Revetal ligger mellom de to gamle kommunene. Avstanden mellom Revetal og Tønsberg sentrum er ca. 15 km. Fra Tønsberg til Linnestad er det 11 km, langs nåværende Bispeveien (riksvei 35).

Figur 1, viser Sør-Norge med Vestfold og Re kommune uthevet

Landskapet i Re preges av bølgende sletteland med dyrket mark oppbrutt av nord-sørgående lave, skogkledde åser. Vårt undersøkelsesområde ligger i gamle Ramnes kommune, vest i det som kalles Ramneskalderaen eller Ramnessletta. På Ramnessletta finner vi i all hovedsak dyrket mark og gårdstun. I midten ligger Ramnes kirke fra slutten av 1100-tallet. Det er kjent en del automatisk fredete kulturminner i overgangen mellom sletta og skogen rundt. Dette er i all hovedsak gravminner og hulveier.

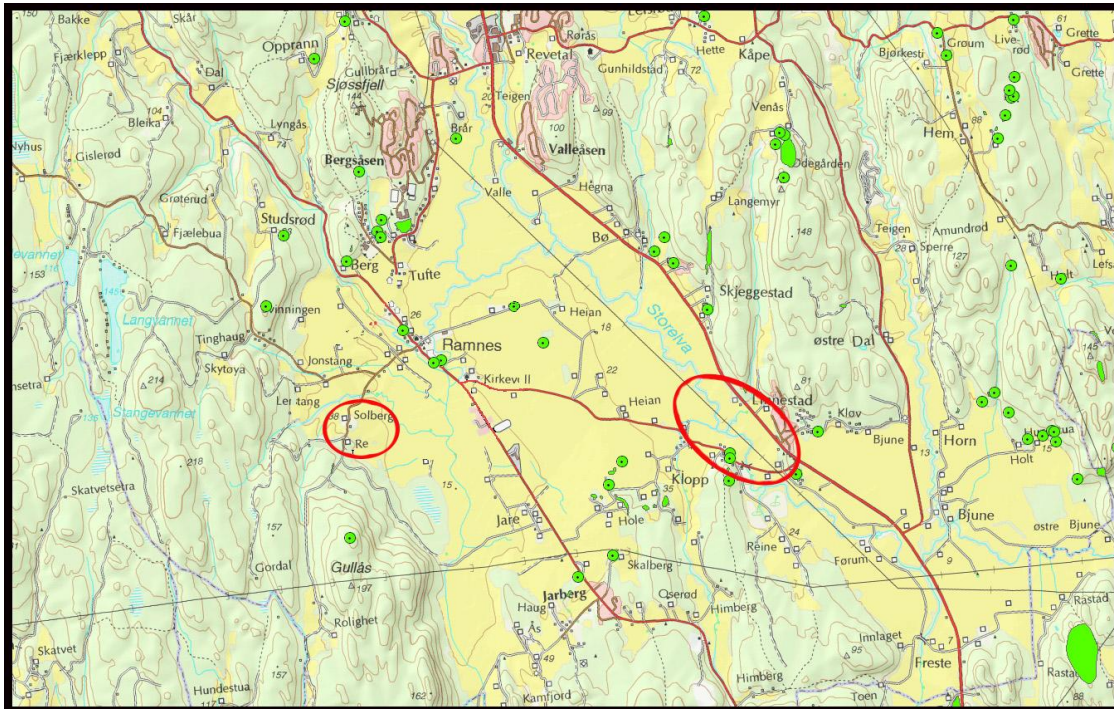
Det gamle Re og Ramnes hørte til under Råbygge skipreide fra slutten av vikingtiden frem til ordningen opphørte rundt midten av 1600-tallet (Unneberg 1970, 20).

Linnestad- og Klopp gårdene, der vi har søkt etter 1163 slaget ligger helt øst i Ramnessletta, der hvor den er på sitt smaleste. Her er det en naturlig korridor, der hovedveifaret har gått langs østsiden av Storelva.

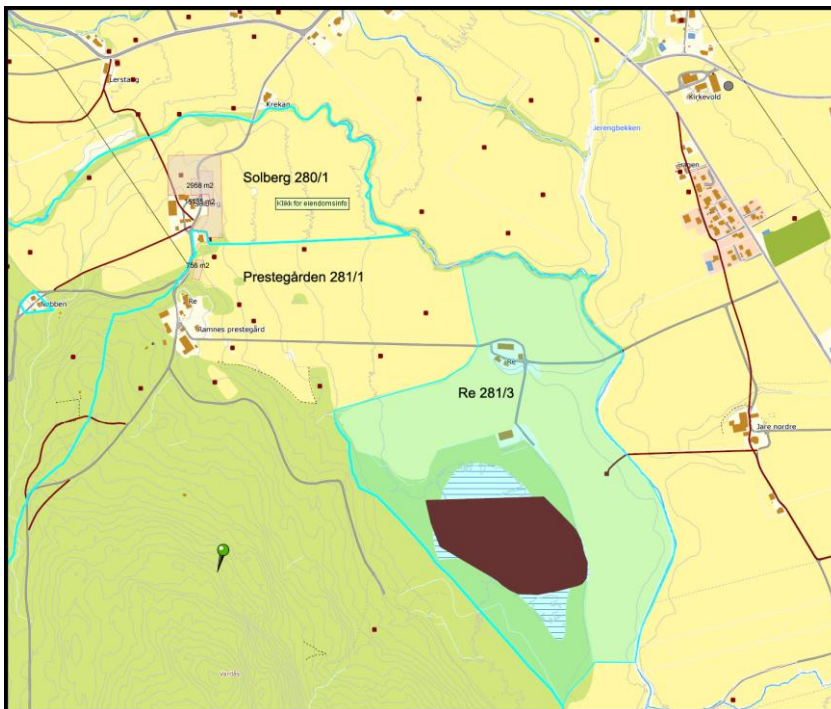
Deler av følgende matrikelgårder ligger innenfor området som var vårt utgangspunkt (ref. rød oval i øst på figur 2): Linnestad nordre gbnr 223/1,2, Linnestad søndre gbnr 222/1,2 og Klopp øvre gbnr 259/1,6,7,8,20.

Området der vi har søkt etter 1177 slaget, Ramnes prestegård (Prestegården) gbnr 281/1 og Solberg gbnr 280/1 ligger helt vest på Ramnessletta (ref. rød sirkel i vest

på figur 2). Dette området kalles Re/Ree. Prestegården omtales også som Re og den gården som faktisk heter kun Re ligger 700 m øst for Prestegården. Prestegården har gbnr 281/1 og Re har gbnr 281/3. Det finnes ingen gbnr 281/2. Vi kan da gå ut fra den opprinnelige gården Re lå der hvor prestegården ligger i dag. Men den kan selvsagt vært delt i to bruk før middelalderen.

Figur 2, viser Linnestad/Klopp området, utgangspunkt for feltundersøkelsen etter 1163 slaget og området rundt Solberg og prestegården (Re) der vi leter etter 1177 slaget. Fornminner er merket med grønt.

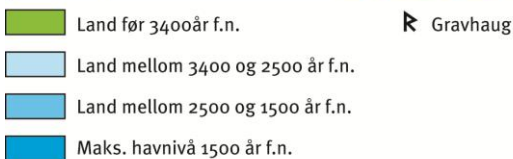
Figur 3, viser de tre gårdene Solberg, Prestegården og Re. Kanskje det området som omtales som Re.

Geologien omkring Klopp og Linnestad

Pensjonert førsteamanuensis i kvartærgeologi, Rolf Sørensen har vært innleid som konsulent i prosjektet for å skrive om geologien rundt Linnestad søndre, klimaforandringer, vannstandens eventuelle påvirkning av landskapet på 1100-tallet,

forandringer i landskapet etter 1163, Storelvas eventuelle forandringer samt å beregne nedbørfeltet og eventuelt linjeføring for den lille bekken som er omtalt i sagaene. Deler av rapporten gjengis under: (Sørensen 2012, upublisert).

”For å forstå utviklingen av et landskap er berggrunnen, isavsmeltingen og landhevingen viktige faktorer. I tillegg har endringer i klima og planteliv en viss betydning. Berggrunnen ved Klopp og Linnestad består av en finkornet grå granitt som ble dannet for ca. 250 mill. år siden (Sørensen 1975). Ved Vaskersberget er denne granitten rødlig, og det tyder på at grensen til det sentrale breksjefeltet i Ramneskalderaen finnes like nordenfor. Derfor har det blitt dannet en fjellterskel nær lokaliseringen av kloppen – og dagens bro. I tillegg er det en innsnevring mellom Ramnes- og Bjunesletten, med Kloppåsen i vest og Dresleåsen i øst. Like ovenfor den gamle Klopp jernbanestasjon – seinere landhandel, var det tidligere et grustak. Sanden og grusen ble avsatt fra en breelv ved brefronten for ca. 12 000 år siden. Stein og blokker i ishavsleiren på det stedet elvekryssingen ble etablert, stammer derfor sannsynligvis fra en kort stopp i brefrontens tilbaketrekking. Havnivået på den tiden sto omtrent 180 m høyere enn i dag, og det meste av Re kommune var dekket av ishav”.

Figur 4a. Land og hav ved forskjellig tidsrom, i området langs Storelva mellom Klopp og Skjegggestad. Det grønne området (mer enn 15 meter over nåværende havnivå) var tørt land i begynnelsen av bronsealderen. Det lyseblå ble tørt land i løpet av de følgende 900 år – til midten av jernalderen, og da sto havnivå 10 meter høyere enn i dag. I denne perioden var det betydelig økning i skogrydding og oppdyrking av jord i Re. I de neste tusen år steg landet sakte, og Storelva grov seg ned i leirsletta, mot det som er dagens elveløp.

For 1500 år siden sto havet muligens inn til det lille stryket ved Klopp (ca. 5 m o.h.). Storelva hadde gravd seg videre ned i leirene. Sannsynligvis gikk det en del leirskred i dette tidsrommet.

Kilde: Sørensen og medarbeidere (2007).

Figur 4a, viser forskjellige havnivåer langs Storelva. Av Rolf Sørensen.

”Etter at breen hadde smeltet vekk fra Vestfold, steg landet og landskapet endret seg raskt (se Sørensen 1982, 2012). Steinalderjegerne var i området hele tiden, men de gjorde ubetydelige inngrep i naturen. For omtrent 5 500 år siden kom de første bøndene til området og begynte å rydde skog. Den gang dekket havet Ramnessletta og en grunn havbukst strakk seg nordover mot Svinevoll. De første åkerarealene ble etablert på veldrenert jord langs åskantene, for eksempel ved Re, Berg og Hole.

I eldre bronsealder, for 3 400 år siden, sto havnivået ca. 15 m høyere enn i dag (fig. 4a). En rekke gårdsanlegg var helt sikkert etablert rundt denne grunne havbukten, blant annet ved Klopp og Linnestad. Klimaet var tørt og forholdsvis varmt, og eik og furuskog dominerte på høydedragene med lite jord, mens edellauvskog med alm og lind var vanlig der jorddekke var tykkere. (...).

Ved overgangen til førromersk jernalder (2 500 år før nåtid) sto havet omtrent 10 m høyere enn i dag (fig. 4a). Timetershøydekurven viser nok ikke hvordan landskapet var

den gang, for selv om Storelva hadde funnet sitt endelige løp, var det smalere enn det høydekurvene på kartet antyder, og elven var påvirket av tidevannsvekslingene. Flere hundre år med gunstig klima i Nord-Europa på denne tiden, førte til befolkningsøkning (Behringer 2010), og det er sannsynlig at mange nye gårder ble etablert i vårt område. I tillegg hadde bøndene fått bedre redskaper til å rydde land. Det var fortsatt de bedre drenerte jordartene som ble dyrket opp, men en betydelig del av leirjorda var nok ryddet til beiteland.

Under folkevandringstiden, ca. 500 år e. Kr., var havnivået omtrent 5 m høyere enn i dag (fig. 4a). Det er trolig at Storelva var tidevannspåvirket inn til Klopp, men at den var seilbar lenger nordover. I tidlig middelalder skjedde det en markert klimaforverring, til kjølig og fuktig klima (omtrent som i vår tid). Breene vokste, landbruksproduksjonen avtok og det samme gjorde befolkningen (Behringer 2010). Gran var i ferd med å etablere seg i området, på bekostning av edellauvskogen. Landskapet ved Klopp og Linnestad hadde i store trekk blitt utformet slik det er i dag. Storelva og sidebekkene hadde gravd seg noe ned i landskapet og en del kvikkleireskred har sannsynligvis endret noe av landskapet etter folkevandringstiden.

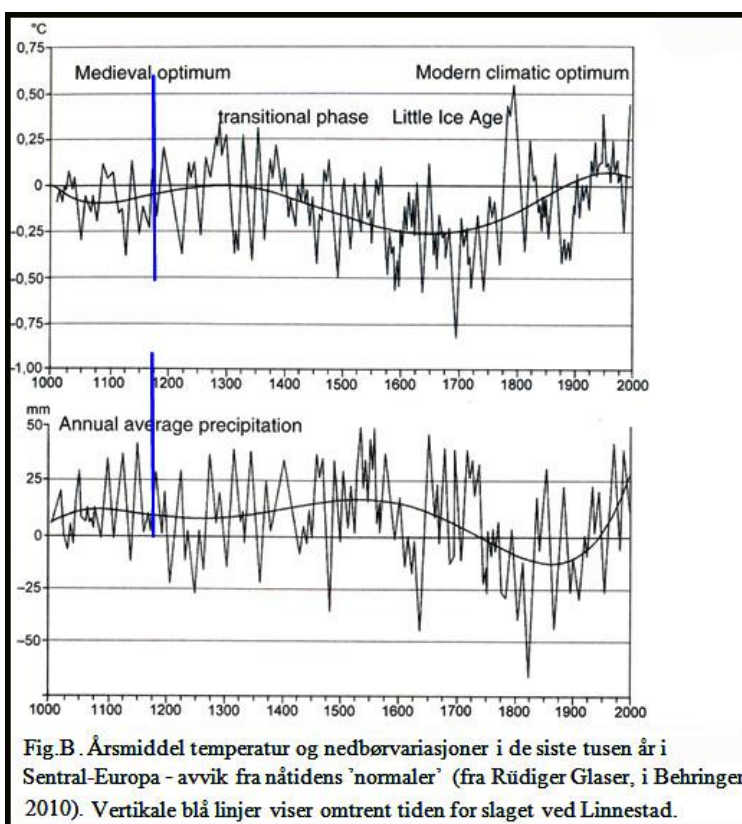
Da slaget sto i 1163 var havnivået 2,5 – 3 m høyere enn i dag, og bare under ekstrem springflo kunne elva bli påvirket opp mot Klopp. De to hærene måtte forholde seg til et landskap slik vi ser det i dag, men det er usikkert hvor mye skog og/eller beiteland det var i området mellom Klopp og Linnestad.

I de siste 847 år ser det ikke ut til at det har skjedd endringer ved slagstedet, selv om vi vet om flere kvikkleireskred like nordenfor (Bjerkø 1985a & b). På vestsiden av Storelva har det blitt gjort en god del bakkeplanering, blant annet fjerning av fundamentet til Eisdfossbanen (Haldor Vold, personlig meddelelse, okt. 2011). Like sør for Vaskersberget er massene ustabile og leire siger ut i elva. På østsiden har det ikke vært gjort vesentlig endringer av landskapet i moderne tid”.

Klimaet i Middelalderen

”Det finnes ikke gode data om klima på Sør-Østlandet for denne perioden. Forholdsvis pålitelige data på sommer-temperaturer finnes fra Øvre Setesdalen og Finse (Velle og medarbeidere 2005)(...). Typisk for klimaet i de siste 2000 år er raske variasjoner (som kurvene i fig. 4b viser), med hyppige lavtrykksbevegelser fra sørvest mot nordøst (Hammarlund og medarbeidere 2003). Kurvene antyder at årstemperaturen sannsynligvis var omtrent som i nåtiden, mens årsnedbøren kan ha vært litt høyere enn i dag. Nyere undersøkelser fra Sør-Norge (Øst-Jotunheimen) tyder derimot på at både temperatur og nedbør var omtrent som i dag (Velle og medarbeidere 2011)”.

Figur 4b, viser klimaet i middelalderen. Av Rolf Sørensen.

Sagalitteratur om de to slagene på Re i 1163 og 1177

Det første slaget i 1163 er langt mer utførlig beskrevet når det gjelder landskapet det utspiller seg i enn det siste slaget i 1177. Det er derfor enighet om at det blir vanskelig å finne 1177 slaget.

Det er alt for få referanser som omhandler stedsnavn og topografiske trekk i de to sagaene Fagerskinna (av en anonym islandsk forfatter) og Heimskringla (av Snorre Sturluson), om dette slaget. Under nevnes en del hovedforskjeller og likheter i de to sagatekstene. Flere detaljer som ikke konkret dreier seg om hvor slaget kan ha stått, utelates.

Fagerskinna om 1163 slaget (Eikill, 2007)

"I begynnelsen av fasten kom det nyss til Erling om at Sigurd jarl ville komme til møte med ham med sin hær, og stundom hørtes han nær, og stundom fjernere. Erling sendte da ut speidere hvor han kom frem, og lot hver kveld blåse hæren ut av gården, og lå samlet om nettene og alle var ordnet i fylking. Da fikk Erling høre at Sigurd jarl var oppe i Re. Erling tok da ut fra gården, og han hadde med seg hele hæren, og alle som kunne bære våpen, unntatt tolv mann som ble igjen for å vokte gården. Han forlot gården tirsdagen i andre uke i langfasten etter non; de for om natten, de var to mann om hver hest og om hvert skjold; tretten tiere mann var tallet. Da kom det nyss til dem om at jarlen (Sigurd) var på Dyndugstad med seks hundre mann.

Jarlen (Erling) lot hæren kalle sammen og sa at "det vil dere vel like bedre, at våre hærer tørner sammen. Det er i deres flokk mange menn som vi minnes for håndverket deres da de hogg ned kong Inge eller andre av vennene våre, det vil lenge tales om det. De gjorde der et fandens verk og med hans hjelp, et nidingsverk; for det står i lovene våre at ingen mann har forbrutt seg slik at det ikke heter nidingskap, eller morderverk, det at menn blir drept om natten og ikke under solen. De har med slik fremferd vunnet den seieren over en slik høvding som de nå har lagt til jorden. Vi har ofte talt om disse tingene, og nå er måten de går frem på kommet klart til syne. Vi skulle heller holde oss til råd som vi kjenner bedre, å kjempe på lyse dagen med fylking, og ikke stjele oss på menn om natten. Vi har folk nok, ikke større hær imot. Vi skal vente på dagens lys og holde fylkingen sammen, om de vil prøve å ta oss"

Etter dette satte hæren seg ned; noen tok ned høysåter og gjorde seg bol av det, noen satt i skjoldene sine; været var kaldt og det var snødrev. Sigurds folk fikk nyss om hvor langt frem hæren var kommet mot dem, de sto opp og væpnet seg, og visste ikke hvor stor hær Erling hadde. Noen ville flykte, noen ville vente.

Sigurd var kalt en talefør mann, men ikke særlig djerv eller modig; han var da også ikke uvillig til å flykte, og av dette fikk han sterk påtale av hæren. Og da det lysnet, hadde jarlen fylket hæren sin på en brekke noe oppfor broen, mellom den og gården, der rant en liten elv*. Og Erling fylket på den andre siden av elven, og bak fylkingen var menn på hester. Jarlsmennene så at styrkeforskjellen var stor og talte til å rå seg til skogen. Jarlen svarte: "Det sier jeg dere, at det ikke er noe mot i meg, nå skal det røynes: Pass på hver for seg, at ingen flykter eller blekner før meg. Vi har sloss godt: La oss nå gå over broen, og når merket er kommet over broen kaster vi oss over dem, og flykt nå ingen fra de andre!" (...).

"Erlings hær ville gå frem til broen, men han ba dem snu og gå oppover elven, og det ble gjort. Jarlens hær gikk opp med brekken, og på bakken da de var kommet over elven. Da ba Erling sine folk synge paternoster, og be at Gud måtte hjelpe dem, at de hadde seier. Da sang de alle kyrie høyt, og slo på skjoldene sine med våpnene. Og ved dette ståket skjøt tre hundre menn av jarlens hær seg vekk og flyktet. Erling og hans menn fulgte dem over elven. Da brøt angrepet løs foran brekken, og mennene møttes ved brekkeanten" (...). "Da ble det en hard kamp: Først var det spydkasting, straks deretter hoggvåpenbruk, jarlens merke måtte trekke seg tilbake, og Erlings menn kom opp på brekken. Det ble en kort kamp før jarlens menn flyktet til skogen, og de som var bak, ba jarlen å flykte; da svarte han:" La oss gå frem nå, så lenge vi kan!" Han hogg

med begge hender, og der falt han, og med ham Jon Sveinsson og nær seksti mann. Erlings folk mistet ikke mange, og drev de flyktende til skogs, Erling og hans hær stanset da de kom til skogen. Da folket kom tilbake, kom de over noen treller som ville dra klærne av Sigurd; og han var ennå ikke i uvett, men kjente det ikke, og hadde gjemt sverdet i beltet, det lå hos ham. Erling tok det opp og slo dem og ba dem komme seg vekk. Etter dette tok Erling tilbake til Tunsberg med hæren sin”.

*Denne lille elven/bekken som det står om er funnet, og den går delvis i åpent lende fra Heianveien og ned i Storelva og delvis i rør over jordet på Søndre Linnestad, altså de må ha vadet over den lille elven som ligger i rør). (Se figur 5, samt Sørensens rapport, side 19).

Figur 5, bilde til venstre viser bekken fra Linnestad søndre og ned til Storelva. Bilde til høyre er tatt fra Heianveien, mot nord over jordene på Linnestad søndre, der bekken er lagt i rør. Kummen er tydelig.

Heimskringla om 1163 slaget (Snorre Sturluson, 1979)

12. I førstningen av fasten kom det melding til Erling om at Sigurd jarl ville gå imot han. Både her og der ble det sagt han hadde vært, stundom nær ved, stundom lenger borte. Erling sendte da ut speidere så han skulle få greie på det, hvor de så kom fram. Hver kveld lot han også blåse hele hæren opp fra byen, og de lå samlet om nettene, og hele hæren var helt inndelt i fylkinger.

Det kom melding til Erling at Sigurd jarl og hans folk var kort derfra oppe på Re* (*Re, eldre navn på hovedsoknet i Ramnes herred nordvest for Tønsberg). Erling gav seg på vei fra byen og hadde med seg alle bymenn som kunne kjempe og hadde våpen, og likeså kjøpmennene så nær som tolv menn, som var igjen og skulle holde vakt i byen.

Han tok fra byen etter non tirsdag i den andre uka i langfasten* (*19. februar 1163), og hver mann hadde med seg mat for to dager. De tok av sted om natta, og det gikk smått med å få folk ut av byen. Det var to mann om hver hest og hvert skjold. Da hæren ble mønstret, var det nær tretten hundre mann¹ (1560). Men da speiderne kom imot dem, fikk de vite at Sigurd jarl var på Re på en gård som heter Ramnes, med fem hundre mann¹ (600). Da lot Erling kalle sammen hæren, og så fortalte han det han hadde fått vite; men alle rådde ivrig til at de skulle skynde på og kringsette dem i huset og kjempe med en gang om natta.

Erling grep ordet og talte så: ”Nå ser det mest ut til at vi og Sigurd jarl kommer til å møtes snart; i flokken deres er det mange andre menn og, som har gjort et verk så vi nok kommer til å minnes dem, da de hogg ned kong Inge og mange andre av vennene

våre, som det varer lenge å rekne opp. Slike gjerninger gjorde de med fandens hjelp og ved trolldom og nidingskap, for det står her i vår lov og landsrett at ingen mann kan ha forbrutt seg slik at det ikke blir kalt nidingsverk eller mord når folk dreper hverandre om natta. Men denne flokken har fulgt råd fra trollkyndige mennesker og prøvd å få lykken med seg på den måten at de kjemper om natta, men ikke under sola. Med slik framferd her de vunnet seier, så de har kunnet stige over hodet på en slik høvding som ham de har lagt til jorda. Nå har vi ofte sagt og vist hvor skammelig vi synes den skikken deres er, at de har gitt seg islag om natta. Vi vil derfor heller følge eksemplet fra de høvdinger som vi kjenner bedre, (...), og kjempe på lyse dagen og i fylking, heller enn å stjele seg inn på sovende menn om natta. Vi har folk nok imot dem, ikke større hær enn de har. Vi skal bie på dagen og lysningen, men holde sammen i fylking, om de vil overfalle oss". Etter denne talen satte hele hæren seg ned. Somme reiv opp noen høystakker og gjorde seg et leie av dem, somme satt på skjoldene sine og ventet slik på lysning av dag. Det var kaldt vær, og sludd og drev.

13. Sigurd jarl hadde så vidt fått nyss om hæren da den var kommet helt nær. Hans menn stod opp og væpnet seg, men de visste ikke nøye hvor stor hær Erling hadde. Somme ville rømme unna, men de fleste ville bie. Sigurd jarl var en klok mann og god til å tale, men han ble ikke reknet for å være særlig modig. Han ville helst rømme nå også, men for det fikk han høre sterke klander av sine folk. Da det tok til å lysne, gav begge parter seg til å stille opp fylking. Sigurd jarl fylket hæren oppå en bakke ovenfor brua mellom den og garden. Der renner ei lita å. Men Erling gjorde fylking på den andre sida av åa. Bak fylkingen stod menn til hest, godt væpnet, og de hadde kongen hos seg. Jarlsmennene skjønnte da at det ble stor overmakt, og de talte om at det var rådeligst å sette til skogs. Jarlen svarte: "Dere sier det at jeg ikke har mot, men nå skal det stå sin prøve. Og nå får hver akte seg at han ikke rømmer eller blir vettskremt før jeg. Vi har godt vern her, la så dem gå over brua; men når merket kommer over brua, skal vi velte oss over dem utfor bakken; og nå må ingen rømme fra de andre"(...). Jarlen sa: "det vet Gud at jeg heller ville nå Erling Skakke med et eneste hogg av Bastard* (*sverdet sitt), enn få mye gull".

14. Erling Skakkens hær ville gå fram til brua, men han sa de skulle snu og gå opp etter åa. "Denne åa er lita," sa han, "og det er ikke vanskelig å komme over, for det er slett mark på sidene". Så ble gjort. Jarlsfylkingen gikk etter langs bakken, rett imot dem. Men da det var slutt med bakken, og det var slett og godt å komme over, sa Erling at hans menn skulle synge Pater noster* (*dvs. Fadervår), og be at de måtte seire som hadde retten på si side. Da sang alle høyt Kyrial* (*salmen Kyrie eleison), og alle slo med våpnene på skjoldene. Ved dette ståket stakk tre hundre¹ (360) mann av Erlings hær av og rømte². Erling og hans folk gikk over åa, og jarlsmennene ropte hærrop; men det ble ikke noe av at de veltet seg ned over Erlings fylking, og slaget kom til å stå fremst i bakken. Først var det spydkasting, og så ble det snart hoggkamp. Jarlsmarket veik bakover, så Erling og hans menn kom seg opp på bakken. Da ble det bare en kort kamp før jarlsmennene rømte til skogen, som lå bak dem. Noen fortalte dette til Sigurd jarl, og de ba ham flykte. han svarte: "Fram nå så lenge vi kan!". Så gikk de djervt på og hogg til begge sider. I denne striden falt Sigurd jarl og Jon Sveinsson og nesten 40 mann. Erling mistet få folk, og hans hær forfulgte bort til skogen den som rømte. Så mønstret han hæren og snudde. Han kom til et sted hvor kongens treller hold på å dra klærne av Sigurd jarl; han var ikke helt død ennå, men han visste ikke til seg. Han hadde stukket sverdet i slira, og det lå ved siden av ham. Erling tok det opp og slo trellene med det, og sa de skulle pakke seg bort. Nå vendte Erling tilbake med hæren og slo seg ned i Tønsberg. (...).

1 Hundre utgjorde opprinnelig 120 enheter, men ble altså senere omdefinert som 100 enheter. Historisk har man derfor valgt å kalle den opprinnelige verdien for *storphundre* eller *stort hundre*.

2 Dette er en merkelig feil for det skal selvsagt være Sigurds menn som rømmer, slik det står i *Fagskinna*.

Fagerskinna (Fagrskinna) om 1177 slaget (Eikill, 2007)

"Kong Magnus og Orm kongsbror og mange lendmenn var i Viken. Og Erling var i Bjørgvin og hadde en stor hær. Birkebeinerne søkte ut i Viken, dro ytre lei langs landet; de tenkte seg til Tunsberg for å møte kong Magnus, og det var ved juletider. Da kong Magnus spurte til dem, stevnet han til seg hæren sin. Da kom Orm Kongsbror til ham med sin sveit, og mange andre. Han hadde en stor hær. Kongen for mot dem ut av byen like opp til Re; der fikk de greie på at Birkebeinerne var kommet nær. Og været var svært kaldt, det lå mye snø, slik at en gikk i kav, der det ikke var vei" (...). "Mennene til kong Magnus trakk seg voll ovenfor gården og satte fylkingen tvers over veien. Nå gikk birkebeinerne i fylking ved gården og laget seg til da de så kongsmerket foran seg. Kong Øysteins merke for langt fremme i flokken. Men ettersom sledeveien ikke var bred, og det var trangt ut i fra, da dro den sveiten først som fulgte kongsmerket, og de kom først frem til vollen. Kong Magnus` menn sprang da frem mot dem med fylkingen. Striden tok til og for de kunne ikke få plass der det var trakkett voll. Mannefallet vendte seg fort til dem; og de birkebeinerne som var fremst, falt. Mennene til kong Magnus søkte da frem. Det var her som oftest: Enda om mennene er djerv og våpensterke, holder det lite, når flukten bryter. Hovedflokken hos Øystein kom brått på flukt. På ny tok da mannefallet sterkt til igjen, for her var veien myk, og kong Magnus` menn var ikke mye fredsommelige, de drepte nesten alle de nådde, og jaget de flyktende langt. Øystein kom på flukt, og da han var i så stor fare, sprang han inn i et hus og ba om grid, men mannen som var inne i huset gjorde det han hadde mer lyst til, han drepte ham. Straks fant kong Magnus` menn ham, og liket hans ble brakt til den stuen kong Magnus` var i. (...)"

Heimskringla om 1177 slaget (Snorre Sturluson, 1997)

"Kong Magnus reiste om høsten øst i Viken med en del av hæren sin, og Orm Kongsbror var med ham. Erling jarl ble igjen i Bergen med en stor hær og skulle møte birkebeinene hvis de seilte forbi.

Kong Magnus og Orm slo seg ned i Tønsberg, og kongen holdt gjestebud der i julen.

Kong Magnus fikk vite at birkebeinene var opp på Re.

Det var høy snø og svært kaldt. Da de kom til gården, gikk de ut av tunet til veien, og utenfor ved gjerdet fylket de hæren og trampet snøen hard. De hadde ikke fullt 1500(1800) mann.

Birkebeinene var på en annen gård, men noen av dem var rundt omkring i husene. Da de ble var hæren til kong Magnus, samlet de seg og stilte opp fylking. Da de fikk se hæren til kong Magnus, syntes de, som sant var, at deres egen hær var størst, og de gikk straks til kamp".

Da de gikk framover på veien, kunne bare noen få gå fram om gangen, og de som sprang ut av veien, kom i så dyp snø at de nesten ikke kom noen vei. Da løste fylkingen deres seg opp, og de som gikk først framover veien, falt. Så ble merket hugget ned, og de som var nærmest, trakk seg tilbake, og noen tok til å flykte. Mennene til kong Magnus fulgte etter dem og drepte den ene etter den andre av dem som de fikk tak i. Birkebeinerene fikk ikke opp fylkingen igjen og stod udekket for våpnene; mange falt og mange flyktet (...).

De flyktende spredte seg for alle vinder. Kong Øystein kom på flukt; han sprang inn i et hus og bad om grid og om at bonden måtte gjemme ham. Men bonden drepte ham og dro så til kong Magnus som han fant på Ramnes. Kongen var inne i stuen og varmet seg ved ilden, og det var mange menn der (...)"

Vesentlige forskjeller i de to sagaene

Forskjeller rundt 1177 slaget

Fra de to sagaene som omtaler 1177 slaget står det følgende om stedsnavn og landskapselementer: Heimskringla (Snorre Sturluson, 1997): "*Kong Magnus og Orm slo seg **ned i Tønsberg**, og kongen holdt gjestebud der i julen. Kong Magnus fikk vite at*

birkebeinene **var opp på Re**. (...). Da de kom til **gården**, gikk de **ut av tunet til veien**, og utenfor ved gjerdet, fylket de hæren og trampet snøen hard (...). Birkebeinene var på **en annen gård**, men noen av dem **var rundt omkring i husene** (...). Da de gikk **framover på veien**, kunne bare noen få gå fram om gangen, og de som sprang **ut av veien**, kom i så dyp snø at de nesten ikke **kom noen vei** (...). Men bonden drepte ham og dro så til kong Magnus **som han fant på Ramnes**.”.

I Fagerskinna står det følgende om stedsnavn og landskapselementer (Eikill 2007):

”Kongen for mot dem **ut av byen** like **opp til Re**; der fikk de greie på at Birkebeinerne **var kommet nær**. Og været var svært kaldt, det lå mye snø, slik at en gikk i kav, der det **ikke var vei** (...). Mennene til kong Magnus **tråkket seg voll ovenfor gården** og satte **fylkingen tvers over veien**. Nå gikk birkebeinerne i **fylking ved gården** og laget seg til da de så kongsmerket foran seg (...). Men ettersom **sledeveien ikke var bred**, og det var trangt ut i fra, da dro den sveiten først som fulgte kongsmerket, og de **kom først frem til vollen**(...). Straks fant kong Magnus` menn ham, og liket hans ble brakt til **den stuen kong Magnus var i**”.

Som vi ser av de to tekstene nevner begge **opp på/opp til Re**. Begge nevner en gård de er på før slaget tar til. En hovedforskjell er at Snorre skriver at kongen er på Ramnes etter slaget, mens i Fagerskinna står det ”den stuen” kong Magnus var i. Snorre beskriver en vei i nærheten av gården. I Fagerskinna står det også at det var en vei, men at den tydeligvis var snødd delvis igjen. Her nevnes også en sledevei. Det som likevel er veldig likt i de to tekstene er at all snøen vanskeliggjør formasjon av fylking og forflytting, og derfor taper birkebeinerne.

Hva betyr så **opp på Re/opp til Re**? Kan det ha med opp i betydningen at sognet Re ligger nord for Tønsberg og at Ramnessletta ligger litt høyere over havet enn byen? Eller kan det ha med det faktum at Re/Solberg gårdene faktisk ligger i skrånende terreng, høyere enn resten av Ramnessletta (som er veldig flat)? Dette siste gjelder også får mange av de gårdene som ligger i skogkanten rundt Ramnessletta. Dersom vi setter lit til den første forklaringen, hva omfattet i så fall Re? Var det navnet/betegnelsen på bygda, som senere ble hetende Ramnes? I Ramnes Bygdebok bind II, Gårds- og slektshistorie står det:

”Det gamle navn på Prestegården var visstnok Re og gikk, som i andre bygder over til også å bli navn på sognet. Etter en tid ble det avløst av Ramnes, antakelig som en følge av at kirken var reist på denne gård” (Unneberg, 1970, s 20).

I Ramnes bygdebok, bind I, Bygdehistorie skriver Cand. Philol. Egil K. Sanner: ”Når vi stiller disse opplysningene sammen, tør vi slutte at Re som navn på sognet etter hvert blir avløst av Ramnes sist på 1300-tallet” (Sanner 1960, 251).

Middelalderhistoriker Per Thoresen skriver dette i sin artikkel om 1177 slaget:

”Sagaene er samstemmige om at slaget stod på Re. Dette navnet er ikke levende i tradisjonen i dag. Gjennom sagaenes egen beretning og gjennom andre middelalderkilder er det likevel lett å fastslå at Re er et gammelt fellesnavn på de bygdelagene som omfattes av Ramnes hovedsogn”. (Thoresen 1977).

Forskjeller i beskrivelser av 1163 slaget

Dinnduxstoðum

Det er tydelig at 1163 slaget er ganske likt beskrevet i de to sagaene. Det er hovedsakelig to tilsynelatende motstridende stedfestinger som har skapt problemer. Fagerskinna forteller at Sigurd jarl før slaget var på Dinnduxstoðum/Dyndugsstadir, mens Snorre hevder at jarlen var på Ramnes. Dyndugsstadir lar seg ikke identifisere sikkert, men P.A. Munch mente at dette "maaske er feilagtigt for Lindugsstadir, nu Linnestad i Ramnes sogn vestenfor Tönsberg". Dette følges også opp av Oluf Rygh i Norske Gaardnavne VI (se side 43).

Både professor Tom Schmidt og underdirektør Tor Ulset på Riksarkivet, som begge er framtrepende eksperter innenfor henholdsvis stedsnavnforskning og norrønfilologi mener at det er plausibelt at "Dinnduxstoðum" kan bety Linnestad.

"Jeg har nå kontaktet professor Tom Schmidt og underdirektør Tor Ulset på Riksarkivet angående tolkningen av stedsangivelsen "á Dinnduxstoðum" i Fagerskinna. Begge er framtrepende eksperter innenfor henholdsvis stedsnavnforskning og norrønfilologi, og begge avviser at "Dinnduxstoðum" kan være en forvanskning av "tingsted" (...). Spørsmålet er likevel vanskelig, men Schmidt holder en knapp på Munchs tolkning til Linnestad (som også følges opp i Norske Gaardnavne VI). Ulset aviser ikke dette, men mener det språklig like gjerne kan tenkes en forvanskning av Gunnhildstad. Jeg (...) forstår at Gunnhildstad er en mindre sentral gård enn Linnestad (...). Dessuten er det sjølsagt mulig at navnet gjelder en forsvunnet gård. Alt i alt, ut fra hva disse sier, bør vi nok grave ved Linnestad og kanskje også ved Gunnhildstad"? (e-post fra historiker Erik Opsahl til arkeolog Frode Iversen i 2009).

Snorres troverdighet

Middelalderhistoriker Per Thoresen skriver dette om Snorres beskrivelser av 1177 slaget:

"Slutten av Heimskringla må imidlertid nærmest karakteriseres som en samtidssaga – det er bare 50-60 år mellom begivenhetene og den endelige nedtegnelse. Når vi i tillegg vet at Snorre under sine reiser i Norge 1218-20 oppholdt seg lenge i Tønsberg og gjorde forarbeider til sitt store sagaverk der, må vi kunne stole på at skildringen av Re-slaget i 1177 i store drag er riktig. En del opplysninger om hendelser i området før Re-slaget må vi også kunne ha tiltro til. Mange av mennene som var med i kampen på seierherrenes side, var trolig fra Tønsberg. De som var unge i 1177, kunne være i 60-årene da Snorre oppholdt seg i byen. Blant disse tilårskomne krigerne kunne han skaffe seg god – om enn kanskje en smule partisk – informasjon. På den annen side fantes det vel noen ærverdige birkebeineraristokrater som i sine unge dager hadde kjempet på Re under Øystein Møyla. Deres beretning måtte virke korrigerende" (Thoresen 1977).

Dersom begge sagaene ble skrevet mellom 1220-1230 (Heimskringla) og 1236-1239 (Fagerskinna), slik Jan Ragnar Hagland skriver i sin innledning av oversettelsen av fagerskinna (Eikill 2007, side 19), kan kanskje begge slagene omtales som samtidssagaer, slik Thoresen er inne på over. Ettersom 1163 slaget er blant de siste slagene som beskrives, og slaget i 1177 er det siste slaget som omtales i både Heimskringla og Fagerskinna er det mellom 43- og 73 år mellom begge slagene fant sted og begge sagaene skrives ned.

«I kongesagaene blir kampene i 1130-årene skildret langt mer konkret og detaljert enn de politiske begivenhetene i den foregående perioden...I

alle fall kan vi regne med at de kongesagaene som forteller om tiden etter 1130, stort sett er «samtidssagaer». Forfatterne skildrer begivenheter fra sin egen tid, eller de kan i det minste, som Snorre, bygge på samtidige skriftlige nedtegnelser eller på muntlige beretninger av folk som selv har opplevd hendelsene. Sagaene om tiden forut for 1130 er derimot ikke samtidssagaer i denne forstand. De ble ført i pennen fra annen halvdel av 1100-tallet og utover og forteller om en mer eller mindre fjern fortid. Disse «fortidssagaene» henter sitt stoff fra en muntlig tradisjon som er usikrere jo lenger tilbake den går og jo flere ledd den omfatter.» (Helle 2005, s 16-17).

Hvordan 1163 slagstedet ble sirklet inn til Linnestad

“Kontekst” er totaliteten av ulike relevante forhold til et hvilket som helst objekt eller som totaliteten av relevant miljø (...). Enhver tolkning av mening er begrenset av tolkningen av konteksten” (Hodder 1994, 143).

“Hvis man innskrenker konteksten, reduserer man også mulighetene til tolkning. En snever bruk av kontekstuell tilnærming vil bare være å se gjenstandene i forbindelse og sammenheng med hverandre. En mer helhetlig kontekstuell tilnærming vil være å undersøke og bevisst inkorporere andre data enn de utgravde. Disse andre data muliggjør og er en primær forutsetning for tolkninger. Det er derfor man også bør stille vitenskaplige kriterier til denne delen av arkeologien”. (Østigård 1997, 22)

Da nyansatt prosjektleder skulle forsøke å avgrense områdene der det skulle drives feltarbeid sesongen 2010, var det nødvendig å sirkle seg inn et bestemt, geografisk område, ettersom Re sannsynligvis var betegnelsen for hele hovedsognet og ikke kun på gården Re. Som nevnt over er 1163 slaget utførlig beskrevet i begge sagatekstene når det gjelder landskapet det utspiller seg i. Dette ble bruk som en viktig hovedkilde da forskningsarbeidet startet.

Slagene på Re prosjektet startet i 2007. I den første fasen av prosjektet (2007-2009) ble det gjennomført 1 ukes arkeologisk feltarbeid (høsten 2009). Da ble det prioritert å lete etter begge slagene. Slagstedet fra 1163 ble søkt etter i 6 områder rundt Stange gård og Ramnes nordre (på begge sider av Ramneselven). I tillegg ble det søkt i 2 områder rundt Ramnes kirke. Når det gjelder 1177 slaget, ble det søkt etter i 6 områder rundt Ramnes prestegård og Solberg gård (Fossum 2009). Se også side 46 om resultatene.

Også i denne første fasen av prosjektet mente fagpersonene i styringsgruppen at man burde søke etter 1163 slaget på Linnestad (se over om Dinnduxstoðum), men man valgte å starte i ovennevnte område.

Dette var selvsagt avgjørende for at den nye prosjektlederen i juni 2010, begynte å sirkle seg inn hvor på Linnestad slaget kunne ha stått.

Følgende 7 “puslespillbiter” underbygget hverandre da slagstedet skulle sirkles inn. De 7 punktene følger fortløpende som kapitler.

- 1:** Topografiske trekk og stedsnavn i de to sagaene
- 2:** Lodin Saupprud
- 3:** Den middelalderske infrastrukturen mellom Holmestrand og Tønsberg
- 4:** Militærstrategisk plassering for et slag

5: Storgården Linnestad

6: Gårdsnavn i Re

7: Ramnes og myten om kirken som bakgrunn for lokalhistorisk viten

1: Topografiske trekk og stedsnavn i sagaene

-Dyndugstaðir/Dinnduxstaðum, er sannsynligvis feilaktig for Linnestad.

-Broen som nevnes i begge sagaene er kloppet ved Klopp bru (se figur 6).

Figur 6, viser kloppet ved Kloppe bru. Foto Kjersti Jacobsen

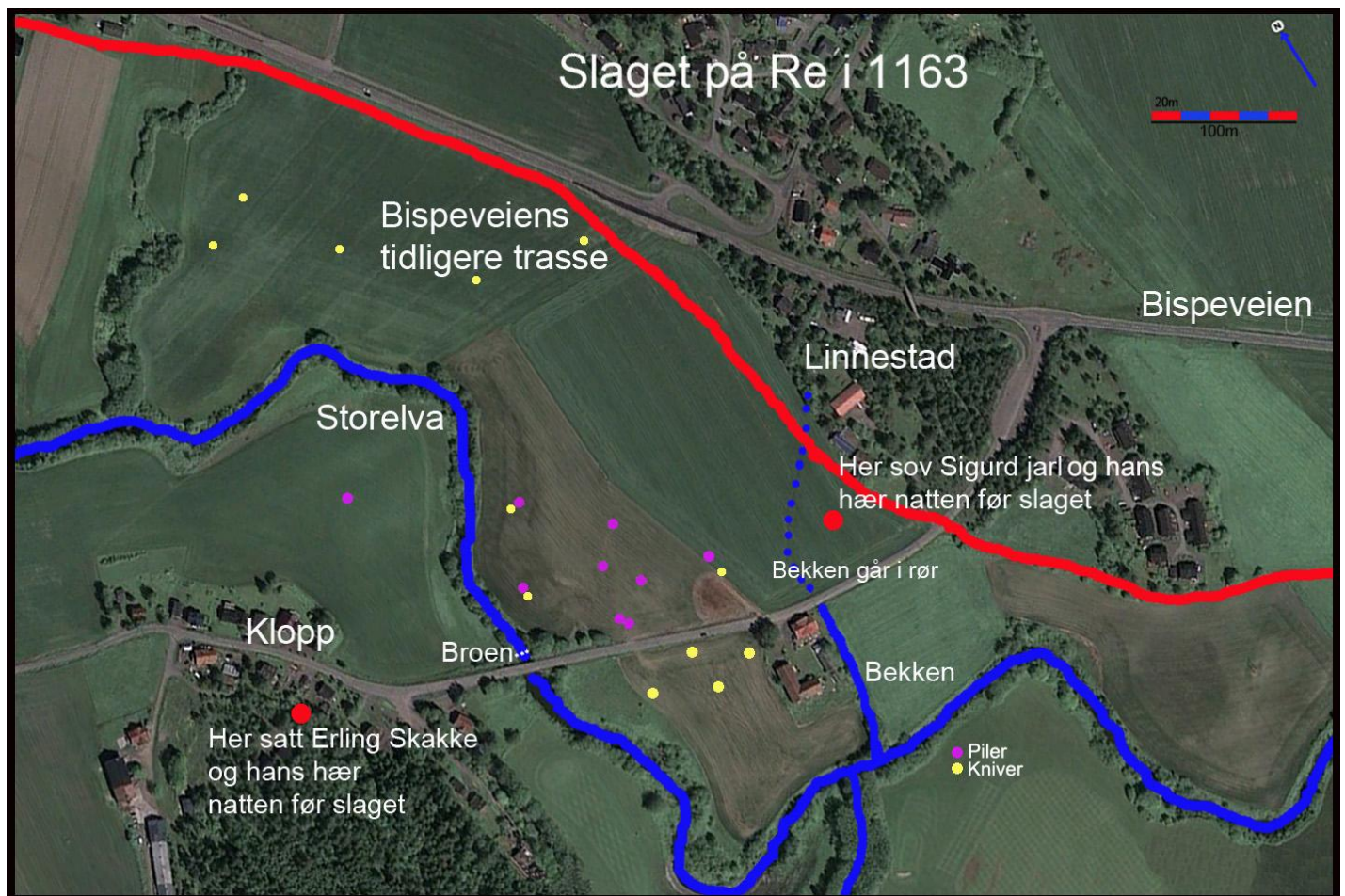
-Åen som nevnes er Storelva og ikke Ramneselva.

-Bekken som nevnes, ligger delvis i rør over jorden ved Linnestad søndre (se figur 5, og rapporten til Sørensen på side 19).

-Hvordan begge hærene står når de fylker seg første gangen passer utrolig bra med slik landskapet fremstår i dag (se figur 7).

-De går ikke over broen, men går oppover åen (motstrøms) og går over der det flater ut. Et eller annet sted på Linnestad-siden står altså hovedslaget med nærkampen (se figur 7).

-Skogen Sigurds menn rømmer til lå bak dem, slik den også gjør i dag (se figur 7).

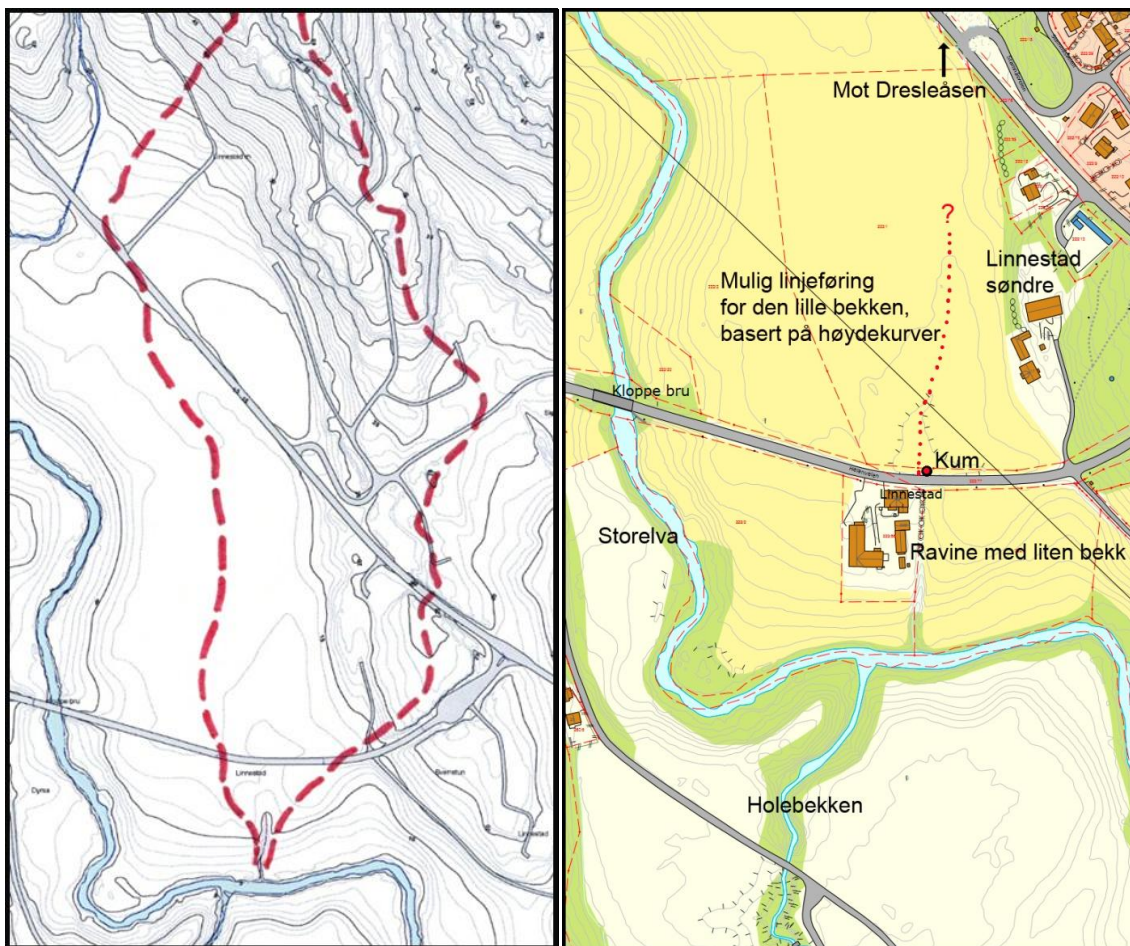
Figur 7, viser en tolkning av hvor de to hærene oppholdt seg natten før slaget i 1163

Den lille bekken

Dette skriver kvartærgeolog Rolf Sørensen angående den lille bekken ved Linnestad søndre i rapporten "Geologien omkring slagstedet ved Klopp og Linnestad" (Sørensen 2012).

Et lite nedbørfelt ved Linnestad

"I følge sagaen krysset en av fylkingene en liten bekk, og det antas at det dreier seg om bekken som starter oppe i Dresleåsen (se figur 8), og renner sørover ned mot Storelva like øst for Linnestad søndre, hvor den har dannet en smal og ca. 2 m dyp ravine (se figur 5, side 12). Det meste av denne bekken er lukket i dag, og går i rør under Heianveien.

Figur 8, Detaljkart over nedbørfeltet til liten bekk ved Linnestad. (1 m mellom høydekurvene). Grensene til nedbørfeltet til bekken som renner ut i Storelva ved Linnestad søndre er markert med rød stiplet linje. Laget av Adelheid Andersen, Re kommune. Kartet til høyre er laget av Kjersti Jacobsen og viser bla. tenkt linjeføring for den lille bekken samt Holebekken som nevnes i Sørensens rapport.

Nedbørfeltet har et areal på ca. 185 dekar. Omtrent halvparten er flat leirjord. Den øvre delen er skogkledd og har stort sett tynt jorddekke hvor nedbøren i hovedsak vil renne raskt vekk. En betydelig usikkerhet i avrenningsregnskapet vil være i hvilken grad den nedre delen av nedbørfeltet var dekket av skog, eller var beiteland for 850 år siden. Det er usannsynlig at leirjorda var dyrket. I det følgende regnes det med at mye av nedbørfeltet var dekket av skog (som i dag) og at den nedre delen var beiteland eller åpen skog. Infiltrasjonskapasiteten på leirjorda var derfor noe høyere enn i dag, og fordampningen fra vegetasjon var forholdsvis høy. Vanligvis regner en med at 60 % av nedbøren renner av på overflaten i nåtid. Den 'spesifikke avrenningen' for Auliervas nedbørfelt er beregnet til 14,9 l/s/km² (Holtan 1992).

Jeg antar at denne verdien også kan brukes for middelalderen. Det vil si at avrenningen fra dette nedbørfeltet kan ha vært ca. 0,15 l/s/hektar, mens maksimal flomavrenning i dag er beregnet til ca. 6 l/s/hektar (Per Bjerkø, e-mail 29.11.11). Dagens drenering er tilpasset største estimerte flomavrenning.

I middelalderen har avrenningen fra dette nedbørfeltet ikke vært høyere, snarere litt mindre. Den største avrenningen skjer vanligvis under snøsmeltingen om våren og under høstflommene, men intense byger om sommeren kan også forårsake store flommer (Lars Roald, NVE, personlig meddelelse, mai 2012).

Høydekurvene på kartet (fig. 8) antyder at erosjonen har skapt en forsenkning fra Storelva og ca. 250 m nordover, og i dette området kan det ha blitt dannet en liten bekk. Lenger nordover på sletta har det sannsynligvis vært sump med udefinerte vannsig. Ravinen like øst for Søndre Linnestad er i dag omtrent 100 m lang, opptil 5 m bred og 2 m dyp, noe som også antyder liten erosjon og små vannmengder. Før byggingen av Heianveien kan ravinen ha vært ca. 200 m lang, og kan ha vært oppfattet

som en liten bekk. Ravinen har preg av å være et 'ungt' landskapselement, og erosjon har nok bare vært aktiv under større flommer.

Med forbehold om usikkerhetene om klima og avrenning på den tiden slaget sto, må konklusjonen bli at bekken har hatt liten vannføring, og spesielt hvis slaget sto på ettervinteren har avrenningen vært minimal. Derimot kan det ha vært en liten ravine som ble gradvis grunnere fra Storelva og et par hundre meter nordover på sletta hvor den endte.

Den betydelig større bekken som kommer fra nordøst og som munner ut i Storelva like nord for Vaskersberget, har en dyp ravine som har vært vanskelig å krysse. Det andre alternativet er Holebekken som kommer fra sørvest. Her er terrenget flatt på begge sider, og kryssing har vært forholdsvis lett".

2: Lodin Saupprud

Lodin Saupprud som var en stormann fra Linnestad, deltok og døde i slaget ved Holmengrå i 1139. Både Lodin Saupprud og Sigurd jarl (24 år senere), var motstander av Erling Skakke. Det er derfor sannsynlig at Sigurd og hans menn overnattet hos etterkommerne til Lodin som nok var på deres side i politikken og "frender" av dem. Middelalderhistoriker Per Thoresen skriver dette i Jord fra 1977:

"I sagaen behandles ikke problemet direkte om Sigurd Jarl hadde noen spesiell grunn til å søke opphold på Re utover det at stedsvalget var strategisk gunstig når fienden lå i Tønsberg. Likevel kan det være fristende å stille spørsmålene: Hadde opprørsflokkene en viss sympati blant Ramnes-bøndene? Søkte Sigurd jarl liksom Øystein Møyla senere opphold der på grunn av en slik velvilje? Noe sikkert svar på disse spørsmål kan ikke gis – dertil er kildematerialet altfor spinkelt. Vi kjenner for eksempel bare navnet på én betydelig person fra Ramnes på 1100-tallet. Hans forhold er imidlertid særdeles interessant i vår sammenheng. Mannens navn er Lodin Saupprud (...) og han var fra gården Linnestad. (...). Lodin var nok en toneangivende mann i bygda. Lodin er nevnt i Heimskringla fordi han var blant de falne i det dramatiske slaget ved Holmengrå i (...) 1139. De som sto mot hverandre i dette slaget, var på den ene siden lendmennene omkring barnekongene Inge og Sigurd og på den andre siden inntrengerene Sigurd Slembe og (...) kong Magnus Blinde (...). De vikske og vestlandske lendmennene (...), dannet utgangspunktet for det lendmannspartiet (...) som Erling Skakke stod i spissen for i 1160 og 1170-årene. Lodin ble drept om bord i skipet til Magnus Blinde og var på Sigurd Slembes side i kampen og derved mot lendmennene. 24 år senere fant slaget mellom Sigurd jarl og Erling Skakke sted på Re. Som referert tidligere ble Sigurd overrasket av Erling mens han og hans folk lå og sov på gården Ramnes den skjebnesvangre natten i fasten. Dette er ifølge Heimskringla. I Fagrskinna finner vi en annen versjon. Der står det at Sigurd ble overrasket "a Dinnduxstadum" (...). Hvem som satt på Linnestad i 1163, vet vi selvfølgelig ikke. Rimelig er det likevel at det var en av Lodins etterkommere. Delte han Lodins uvilje mot lendmannstyret? Tok han gjerne imot og innkvarterte opprørsflokker som ville Erling Skakke og hans menn til livs?" (Per Thoresen 1977)

3: Den middelalderske infrastrukturen mellom Holmestrand og Tønsberg

Ferdsel til lands blir oppfattet funksjonalistisk av de fleste "veiarkeologer". Videre er det stor enighet blant disse at veiene stort sett fulgte de samme ledene gjennom hele forhistorien og fram til slutten av 1800-tallet, da den moderne veibyggingen starter (Jacobsen 2003). "I lavlandet fulgte ferdselsårene åser og høydedrag hvor det var lett å gå tørskodd gjennom landskapet. I slike landskap følger gjerne også dagens veier de

samme traseene som oldtidsmenneskene benyttet" (Sønstebo 1999:24). Ingrid Smedstad skriver at traseenes beliggenhet kan ha variert noe over tid, men at veiene ofte har fulgt de samme linjene gjennom hele forhistorisk tid og frem til i dag (Smedstad 1988a:136). "Kommunikasjonen fant ikke sted tilfeldig. Man gikk ikke nye veier hver gang. Ferdselen festet seg, ble rutinisert ved gjentakelse og fikseringen kunne ta seg nye uttrykk som stier og hulveger" (Gansum 2002:11).

Denne eldste, skriftlige kilden som omhandler hovedveien mellom Holmestrand (Angersklev) og Tønsberg, gjennom Re (gjengitt under) er hentet fra biskop Jens Nilssøns reisedagbøker fra 1593 (Nielsen 1885, Kap. I. s 84). Undertegnede har uthevet i sort, alle gårdene de besøker på sin reise. I tillegg er alle skysstasjoner-/gjestgiverier, der de skifter hester, uthevet med rødt.

Disse visitasbøkene en viktig kilde til flere kulturhistoriske opplysninger fordi det fortelles om navngitte personer, mat og drikke, gårdsnavn og mye annet. Dessuten gir de en detaljert beskrivelse av veinettet på Østlandet på 1500-tallet. Beskrivelsene er desto mer verdifulle fordi veinettet neppe hadde forandret seg mye siden middelalderen.

Som vi skal se under har hovedveien fra Holmestrand, gjennom Re og videre til Tønsberg gått rett forbi Linnestad. Hærer følger hovedvegen, de går ikke hvor som helst (se bla. figur 12 og 13).

Biskop Jens Nilssøns visitatsbøker og reiseoptegnelser 1574-1597

Optegnelser om reisen til Fritsø 18–27 September 1593.

(s 84) "Siden droge wi ij synder noget til øster it lidet stycke, saa komme wi til **Angerskleffuen**¹, huilcken er 1 stor op fore, saare ond vey, der droge wi opfaare i sødoust, och maatte gaa der op, for klipper och stenner skyld. Siden der wi slap kleffuenn droge wi i synder 2 eller 3 pilskud, saa red bispen, her Pouel och wj andre som vaare met lidet aff veyen i øster til it forferdelig flog, som kaldis Ramberg(s 85)kast aff en gaard liggendis strax synden faare kaldis **Ramberg**, der ginge wi vd paa oc saae ned faare, och vaar der saare dybt ned, paa dette flog sette bispen sig, och her Pouel, och drack aff sin flaske, vdi huilcken hand haffde it slags vin kaldis vintint, och gaff de andre met sig. Siden droge wi derfra i sønder 2 eller 3 pilskud fram om for.de gaard Ramberg, liggendis paa den venstre haand i Baatne sogn, huor der vaar vaan altid at komme en juttill (som de kalleren) ind til bonden om jule afften, for huilckenn bonden och alt hans folck maatte rømme stuenn om natten, som ther sigis. Saa droge wi derfra i sønder noget til øster til en gaard kallis **Goubaass** liggendis 1 fiering fra kleffuen. Der holt her Jørgen paa Baatne och hans capellan her Pouel Christophersenn met hester och her Bent Christophersen. **Saa skiftet wi hester**, och bispenn gaff her Pouel paa Sanden forloff at drage hiem. Der effther droge wi derfra i sønder och sødoust 1 fiering til **Baatne kircke**, saa droge wi øster ad, norden for kirken och saa sønder ad, østen for prestegaarden, der gaff bispen her Jørgen forloff, saa droge wi i sudoust och i sønder 1 fiering til en gaard kallis **Quan** och her Pouel fulde oss, der wi komme til Quan saae wi huorledis at mod vester derfra 2 pilskud brand der en gaard aff heder **Basteskie**² liggendis i Vaale sogn, huor der bode en encke, som haffde en voxen søn huilcken lang tid haffuer verit i kongens tienniste, och brand ther aff 1 stue och raffn och 1 stegers. Saa droge wi therfra 1 fiering i sønder och sudoust til **Vaale** ved 4 slet om afftenenn. Huor wi bleff om natten och her Pouel Christophersen fick forloff at drage hiem. Huad ydermere er at forfare paa den vey imellum Baatne och Vaale er tilforn schreffuet. Och er imellum Lier och Sanden kircke 2 mijll, och fra Sanden och til Vaale kircke 2 mijll. (s 86) ... Then 20. Septembris droge wi fra Vaale om morgenen ved 9. slæt, och fulde her Rasmus och her Bent oss paa veyen ad Stocke, och droge wi først i synder och vndertiden i sudoust, ind til wi komme til en ødegaard som hør her Rasmus til, der offuer droge wi i suduest, saa sønder til en gaard kallis **Backe** liggendis 1 fiering fra prestegaarden. Men lidet førend wi ødegaardenn møtte os her Christienn paa Stoeche.

Saa gaff bispenn her Rasmus forloff der wi kom til for.de Backe. Vdj dette Backe haffuer hospitalit it ½ pund. Samme tid der wi kom til Backe vaar Lauritz Plomgaard der, huilcken vaar nylige kommen fra Sandzsuer. Hand kom vd til oss och giorde oss selschab paa veyen. Til denne gaard Backe sende bispen bud fram om nogle nøtter, saa kom quinden vd met nogle, och 1 paat øll och skienckte bispen, och red wi fram om gaarden i sudoust liggendis paa den venstre haand. Siden droge wi therfra i synder til her Rasmussis ødegaard liggendis strax norden for Fossembro, en ½ mijll fra Vaale. Saa droge wi til **Fossembro** och der offuer i sudoust och haffde den **nordre Fossem gaard** paa den venstre haand, och den søndre paa den andre side elffuen liggendis paa den høgre haand i suduest. Saa droge wi derfra i synder noget til øster 1 fiering til **Valler** til lendsmandsgaarden ij Raffnesognn. **Der skifte wi skiusheste**. Samme thid antuorde en bispenn der her Lauritzis breff paa Raffnæs, vdj huilckit hand sig vndskyldit at hand icke møtte bispenn ther paa Veller. Det liudde och om her Oluff Nielssen. Samme tid gaff bispenn her Bent forloff at drage hiem igienn. Siden droge wi ther fra i synder och sudoust til **Lindestadt gaardene liggendis paa den høgre haand**, der wi kom der omkring møtte wi her Oluff Nielssøn som da kom fra Tonsberg, hand giorde os sellskab til Stocke. Saa rede wi til **Fadem gaardene**, (s 87) som ere 3. den ene paa venstre haand och de to paa høgre, saa droge wi ther i fra i øster och i sudoust offuer myrer 4. pilskud der kom wi til **raden** (raet, min uth.), der skildis Lauritz Plomegaard fra oss och drog til Tonsberg och tog hen paa den venstre haand **almanne veyen til Tonsberg**³. Saa droge wi i suduest ad raenn, och komme strax til **Aassgaardene**...

(s 95) ... Der vi kom offuer **Vglem bro** och 4 eller 5. pilskud nord omkring hender, møtte her Peder Jørgenssen som er capellan paa Semb och vdj Tonsberg, bispenn strax ved Aass gaardene och vaar hand gaaendis, saa fulde hand oss fram til **Aass gaardene** huor hand haffde bestillet hester, **der skifte wi hester**, och bispen gaff her Peder forloff, fordj hand beklagit sig at hand skulle predicke i morgen i Tonsberg, saa droge wi fra Aass gaardene then samme vey som wi droge i sidstis til Valler, och møtte her Lauritz paa Ramnæs oss paa veyen strax vesten for Fademgaardene”.

På hjemturen drar de akkurat samme vei tilbake til Angersklev.

¹:Ved Angersklev heter en bit av veien Gamle Kongevei, på kart med automatisk fredete- og nyere tids kulturminner.

²:Sør for Baski, ved gården Kornto, gjenfinnes en del av den gamle kongeveien i kart over automatisk fredete- og nyere tids kulturminner. Dette er en del av traseen til biskopen.

³:Den såkalte ”allmanne veyen til Tønsberg” fra raet er den såkalte ”Kongeveien” som går fra raet, gjennom Jarlsberg flyplass, Sem kirkes gravlund, og gjennom Jarlsberg hovedgård mot Tønsberg. (se figur 13, side 29).

I nettartikkelen ”Angers kleiv, en ferdselskorridor – nye spor, gammel historie”, skriver Paul Edouard Thode, leder for Botne historielag:

”I 1589 fikk sognepresten i Sande storfint besøk. Den skotske kongen Jacob Stuart var på vei over land fra Tønsberg mot Oslo for å møte den dansk-norske prinsessen Anna som han skulle gifte seg med. På vei fra Danmark til Skottland var eskadren som skulle følge prinsessen blitt drevet ut av kurs og endte i Oslo. Kongen var dratt for å møte sin brud, og landet ved Flekkerøy. Herfra fulgte han kysten til Tønsberg hvor han gikk på land. Han overnattet på Våle prestegård hos herr Rasmus og reiste tidlig neste morgen til Sande prestegård og spiste frokost. Etter frokosten hvilte han og sov i to timer. Han var nok sliten etter turen over kleiva”.

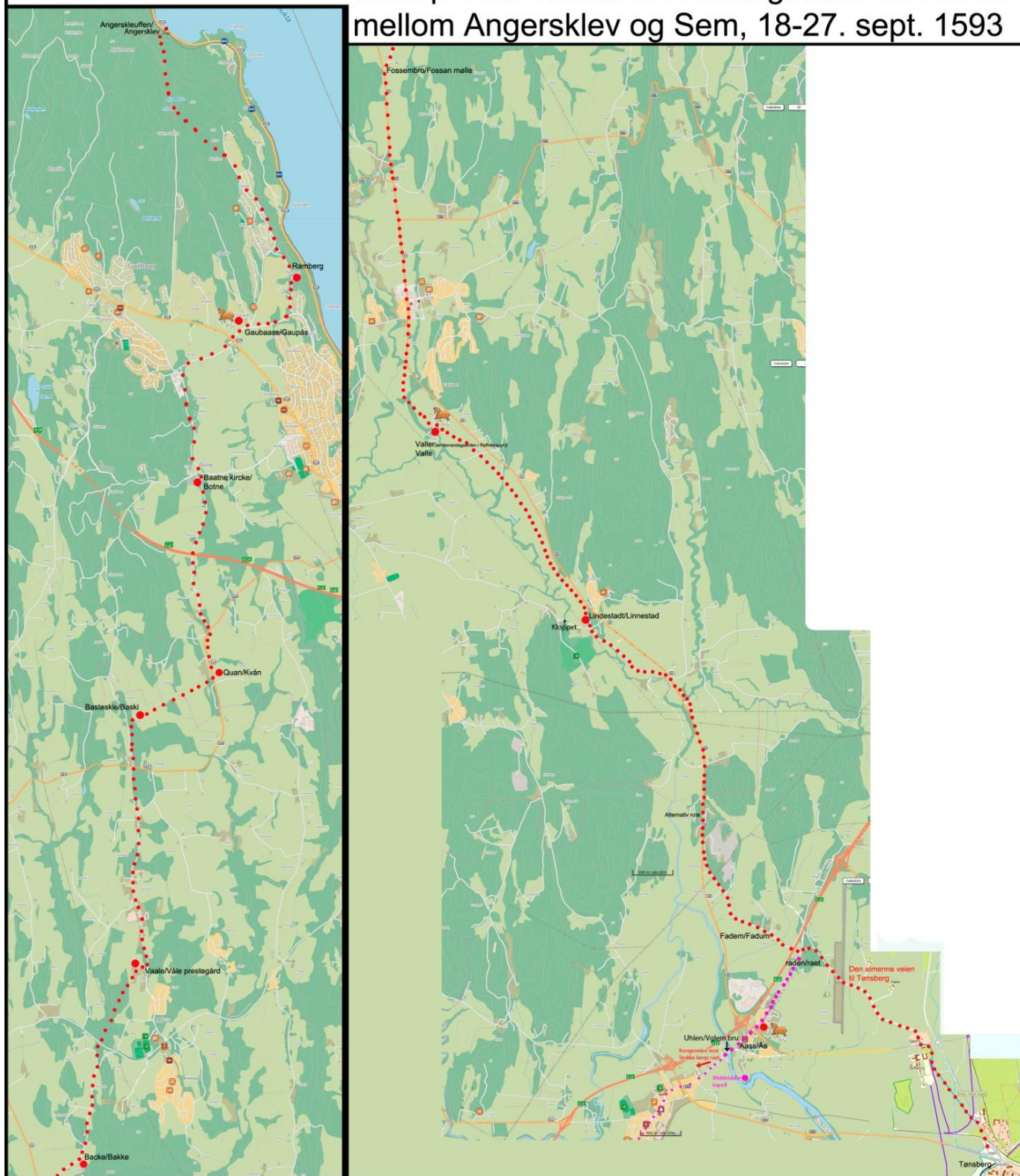
(hjemmeside:http://www.digitaltfortalt.no/show_single.aspx?art_id=113453)

Nok en samtidsberettelse som er 4 år tidligere enn bisp Jens Nilssøns reise, beskriver en reise fra Tønsberg over Våle og til Angersklev. Mye tyder på at den skotske kongen og hans følge har fulgt i den samme traseen (hovedveien) som biskopen.

"Angers klev var allerede på 1300-tallet kjent som gang- og ridesti. Angers klev ble utbedret til kjerrevei rundt midten av 1600-tallet under Kristian 4.s regjeringsperiode. Angers klev eller Kongeveien , som gikk over Botneplatået, ble erstattet av ny hovedvei i 1793".

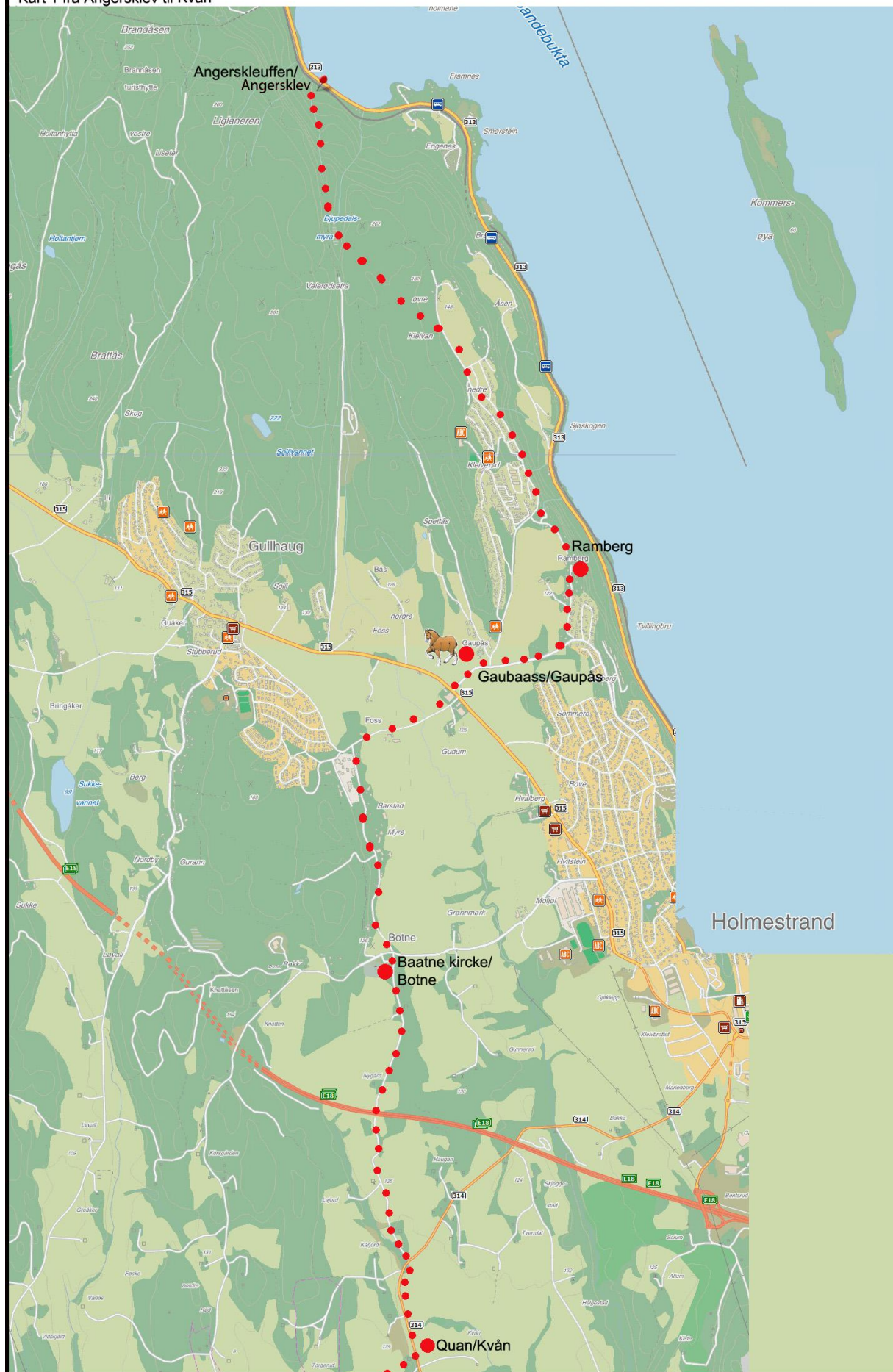
(hjemmeside:http://www.nordjarlsberg.museum.no/snk_ang.htm).

Biskop Jens Nilssøns reisedagbøker fra reisen mellom Angersklev og Sem, 18-27. sept. 1593

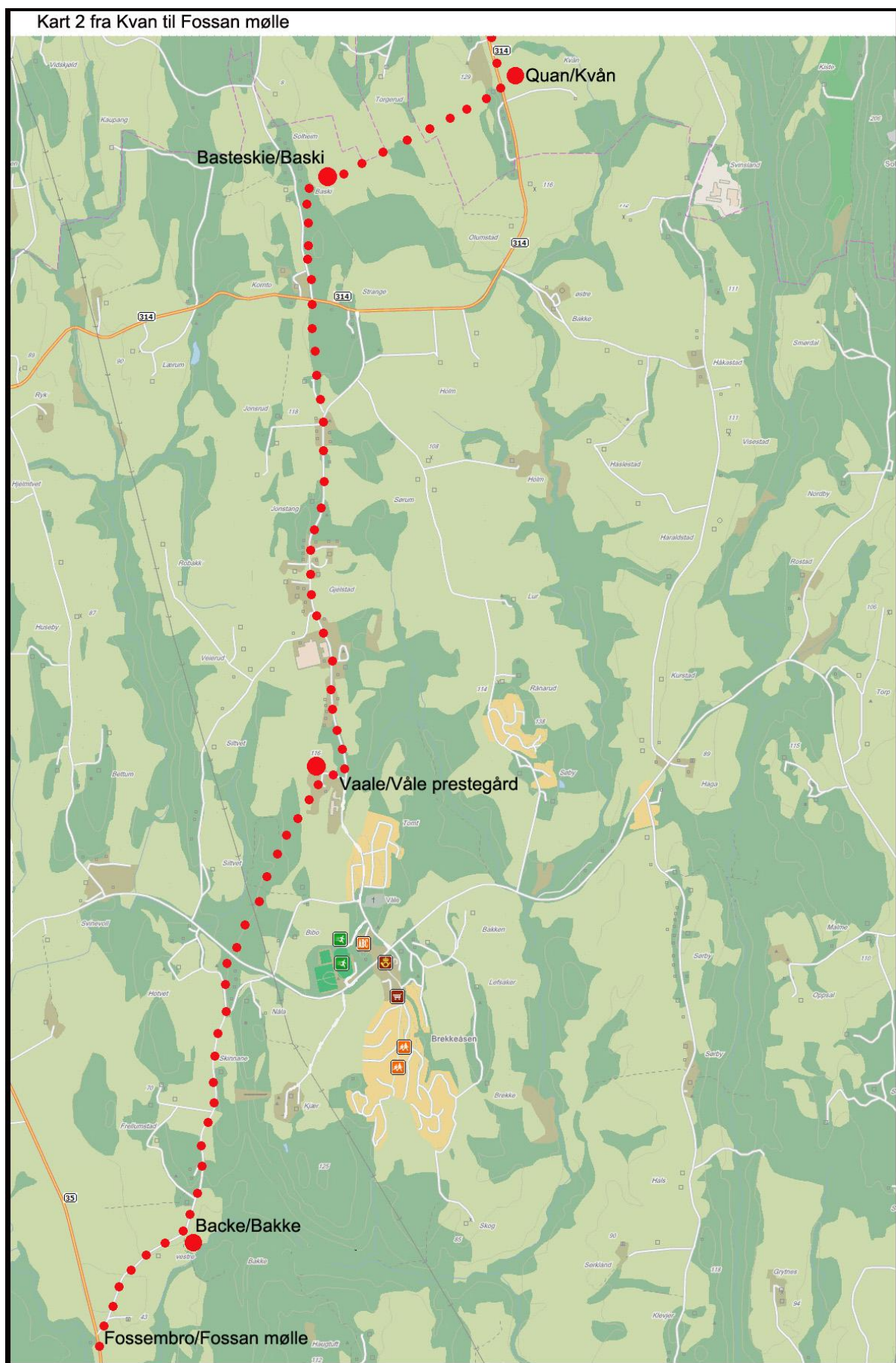

Figur 9, viser hele veitraseen fra Angersklev (Holmestrand) til Tønsberg

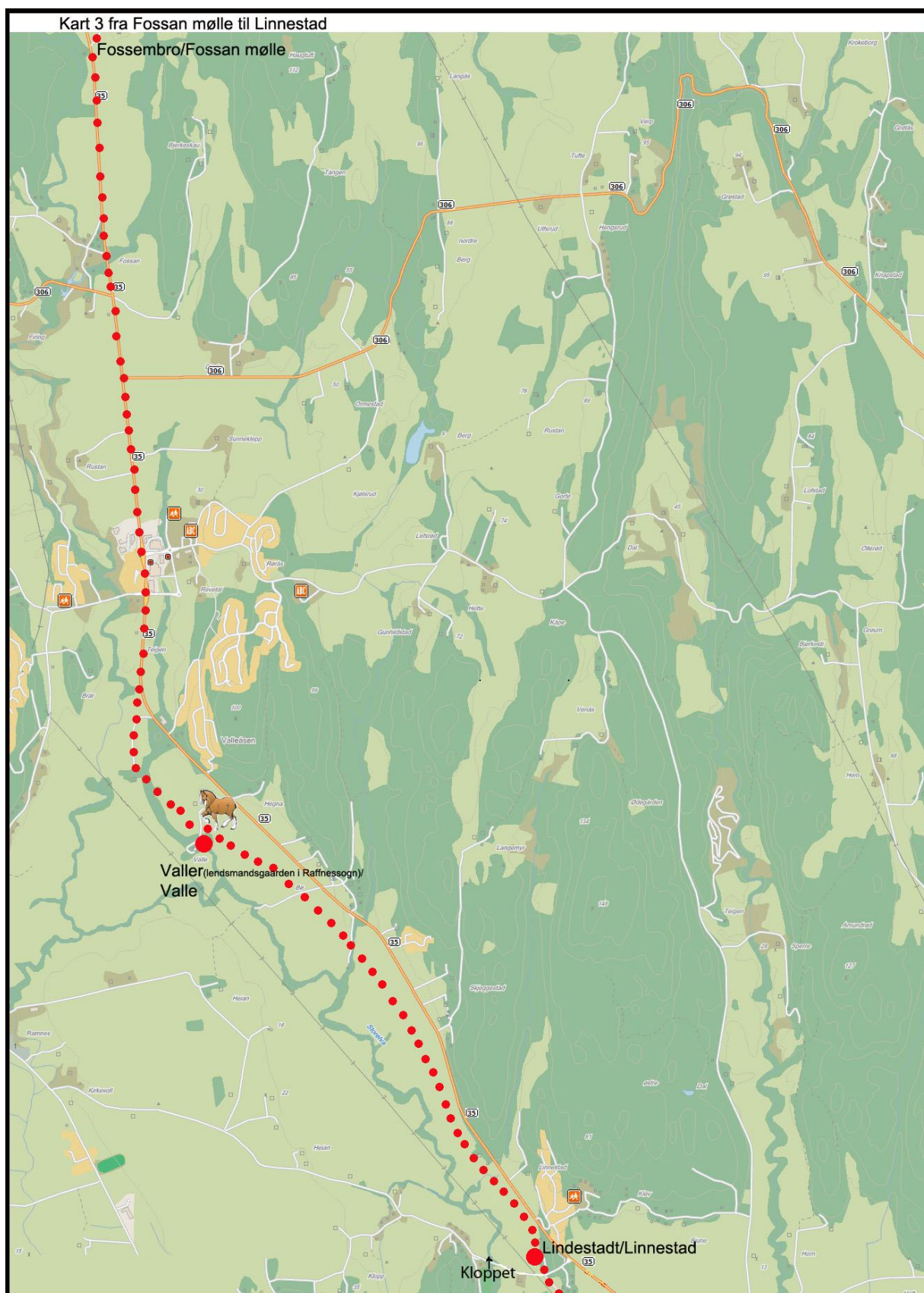
Biskop Jens Nilssøns reisedagbøker fra 1593. Reisen mellom Angersklev i Holmestrand og Auli ved Sem, 18-27 september.
Kart 1 fra Angersklev til Kvan

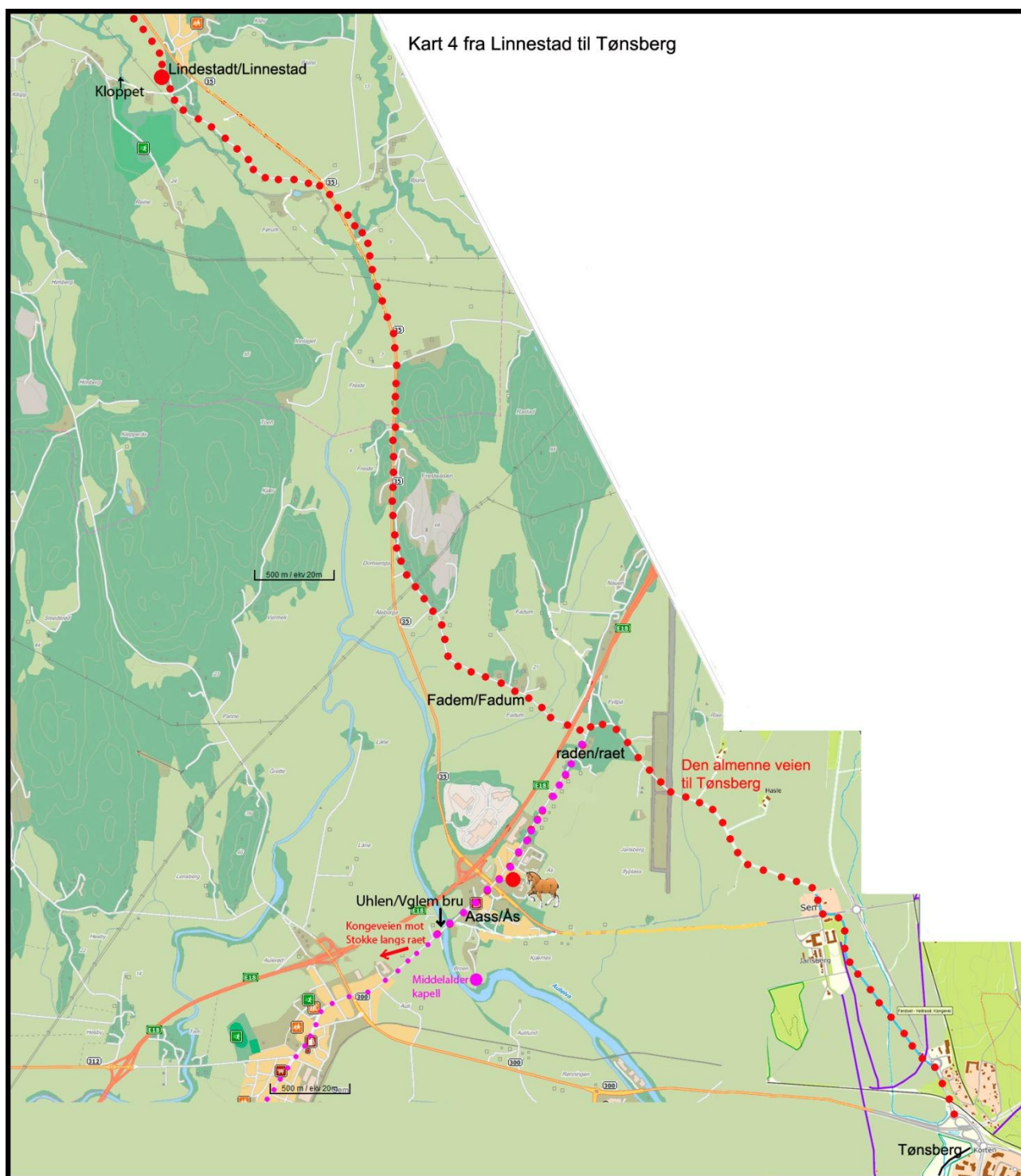
Figur 10, viser veitraseen fra Angersklev (Holmestrand) til Quan/Kvån

Figur 11, viser veitraseen fra Kvan/Kvån til Fossembro/Fossan

Figur 12, viser veitraseen fra Fossembrø/Fossan til Linnestad/Linnestad

Figur 13, viser veitraseen fra til Linnestad/Linnestad til Tønsberg

Hovedveifaret mellom Tønsberg og Linnestad

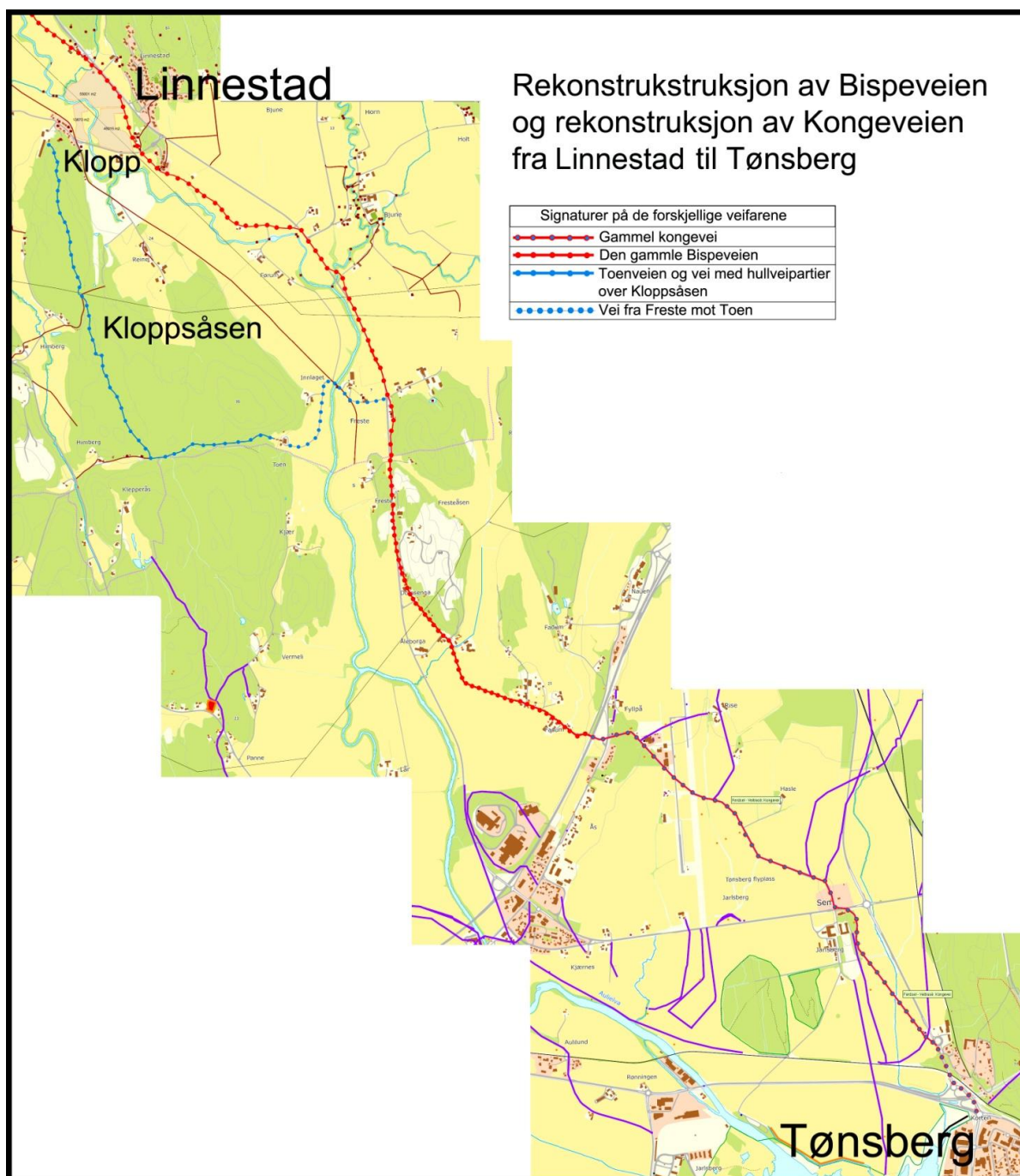
Det er høyst sannsynlig at Biskop Jens Nilssøn og hans følge, som tar seg frem med hester, velger den enkleste veien, nemlig hovedveien mellom Holmestrand og Tønsberg, indre led. I middelalderen ble slike veier kalt Allmannavegen eller Tjodvegen. Både Kongeveier og Kirkeveier var slike hovedveier. Noe som ytterligere underbygger dette er at følget hans tar inn på skysstasjoner, der de skifter hester, underveis. Slike overnattings- og serveringsplasser som til og med byttet inn hester, var det ikke langs andre veier enn hovedveiene. Denne ordningen går tilbake i middelalderen. Det trengtes privilegiebrev fra kongen for å åpne skysstasjoner, og de var ikke tilfeldig spredt utover. Mellom Holmestrand (Angersklev) og Tønsberg var det 2 skysstasjoner, langs denne hovedveisleden, nemlig på Gaupås (Holmestrand kommune) og i Re kommune på Valle (lendsmandsgaarden i Raffnesogn i følge Biskop Nilssøn).

Dersom man velger å ta kongeveien inn til Tønsberg, er det ikke flere skysstasjoner etter Valle. Men valgte man derimot å ri langs raet mot Stokke/Sandefjord, var det en slik skysstasjon med hestebytte på Ås, ved Sem. I Ramnes Bygdebok står det også at det kun var en skysstasjon (som kunne tilby hestebytte) i Ramnes før 1760, og det var på Valle. Etter 1760 kom det et gjestgiveri til ved Skjeggstad søndre, men uten hestebytte (Unneberg 1970, 22). Dette sier mye om at hovedveien selvsagt gikk forbi Valle, der skysstasjonen lå og dermed også tett på, og forbi Linnestad.

Figur 14, viser hovedveifaret mellom Revetal og Linnestad.

Som vi ser på figur 14, står den røde veistrekningen omtalt som "Gamle Bispeveien" under "Kulturminner - annet" på det interkommunale 12 K kartet. Under informasjon står det: "Den gamle hovedveistraseen til Tønsberg før Bispeveien kom i 1961. Ingen spor. Alder: ? - 1940. Synlig i terrenget: Nei". Det siste er ikke helt sant, for den gamle Bispeveiens trase er synlig i terrenget flere steder nå i form av sykkelstier.

Figur 15, viser hovedveifaret mellom Linnestad og Tønsberg.

Fra Tønsberg, der Erling Skakke og hans hær på 1560 menn og rundt 780 hester starter sin ferd, natten før slaget i 1163, til Linnestad søndre, er det 9300 m langs den samme hovedveien. Altså er avstanden ca. 1 rast (se side 37 om rast). Dette var selvsagt de lokalkjente klar over, og de har nok formidlet det til Erling Skakke. Det kan ha medført at han valgte å dra med en gang han fikk høre fra sine utsendte speidere at Sigurd jarls hær var på Linnestad, og ikke ventet til neste dag. De lokale kjente både veien og avstanden godt, ergo kunne de ta seg frem i mørket (se side 37 om militærstrategi). Hærer tar seg frem langs hovedveier. De har utrolig mye utstyr med seg og har sikkert hatt sleder med mat og lignende.

De har sannsynligvis valgt hovedveien ("Kongeveien") som går ut av Tønsberg ved Kjelle, videre over jordene ved Jarlsberg, for så å lede rett øst for Jarlsberg hovedgård* og Sem middelalderkirke, bygd i første halvdel av 1100-tallet.

*"Gården Jarlsberg er den gamle Sem gård. Det er den samme Sem kongsgård som nevnes i sagaene" (Kulturarv Vestfold, hjemmesider). Veien ble nok kalt "Kongeveien", da Jarlsberg

sannsynligvis var kongsgård allerede i fylkeskongenes tid. "Sem har muligens vært kongsgård alt under fylkeskongene og var det helt sikkert i sagatiden. Ved Sem kongsgård blev fylkeskirken reist" (51. Sem kongsgård - Jarlsberg hovedgård, Høgskolen i Vestfold/Digitale tekster/Lokalhistorie).

Kongeveien går videre gjennom gravplassen ved Sem kirke og videre NV-over gjennom Jarlsberg flyplass. Ved Fyllpå går den vestover og over "raet". Så går veien over til å bli kalt "Bispeveien" etter Fadum.

Bispeveien

Jeg har ikke funnet bakgrunnen for navnet "Bispeveien", men den kan være en gammel visitasvei for biskoper fra middelalderen. Tunsberg bispedømme ble ikke opprettet før 1948. Før det lå Buskerud og Vestfold under Oslo bispedømme (www.kirken.no/tunsberg/). Det er bla. derfor biskop Jens Nilssøn, som var biskop i Oslo tar denne visitasen i 1593. Jeg deler ikke oppfattingen til tidligere plansjef i Statens vegvesen Vestfold, Eilef Hellem om at veien fikk navnet "Bispeveien" av Tønsbergs Blad, fordi den ble åpnet samtidig med at Tunsberg bispedømme ble opprettet (Hellem, 1993).

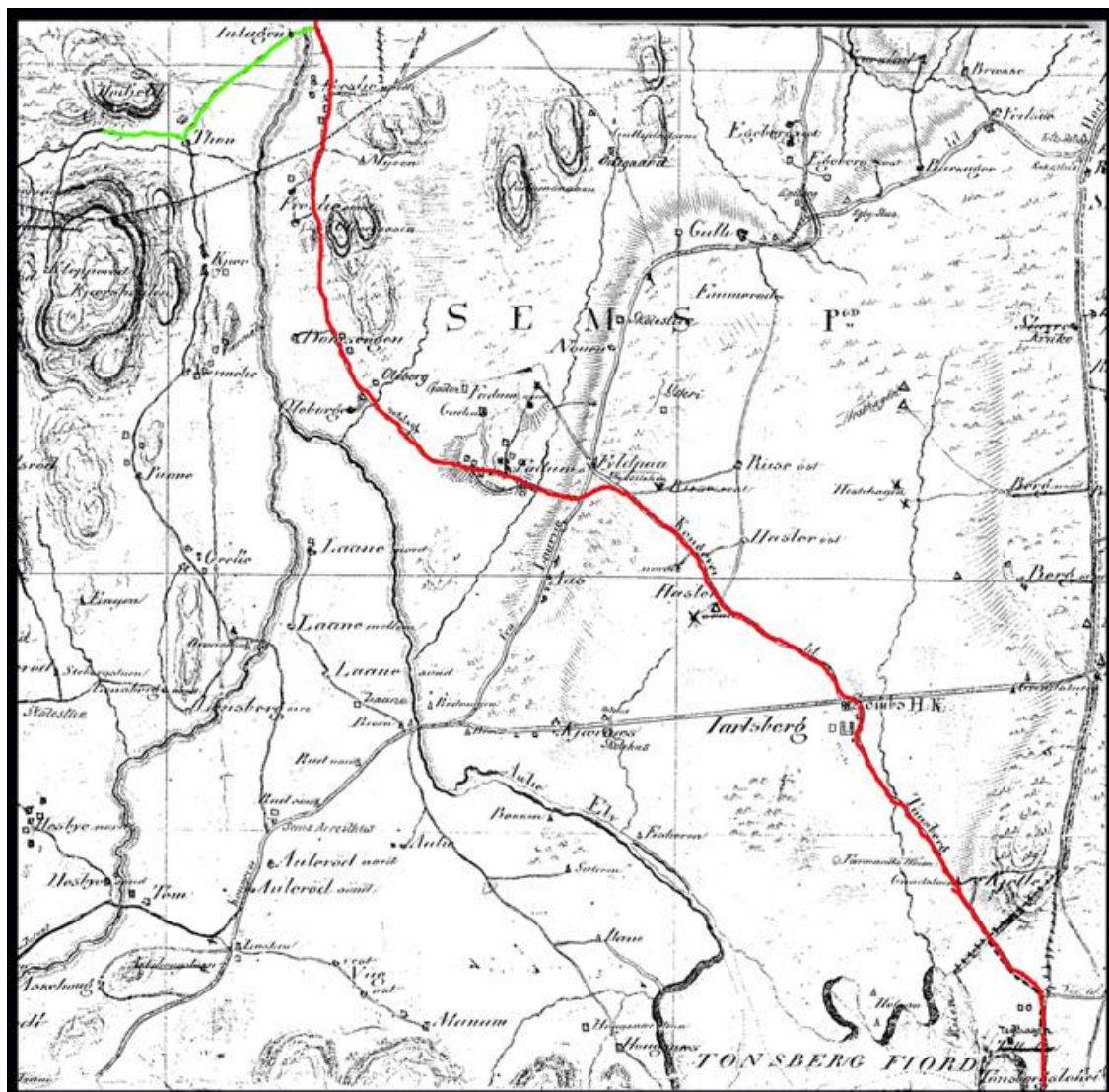
Loven under er utstedt av biskopen i Nidaros. Den viser at han kan ha hatt myndighet til å inndra bøter dersom veiene på lokalt plan (i kvar skipreide og i kvar sitt herred) ikke ble vedlikeholdt: Frostatingslova gjaldt for Trøndelags-området og flere tilgrensende landskap fra 1300-tallet.

"Den næraste fulle vyrkedagen før Jonsokaftan skal alle våpenføre menn, kvar i sitt fylke, vøla vegar der det mest trengst i kvar skipreide. Men om det kjem hindring den dagen, skal det gjerast før petersmesse. Og om nokon dreg seg unna, skal dei bøta ein øyre målt i brent sølv kvar til biskopen (...)".
(Frostatingslova, Hagland et al. 1994: 46).

Borgartingsloven var loven som gjaldt på Borgartinget, antagelig fram til Magnus Lagabøtes landslov ble vedtatt i 1274. Lovteksten er tapt, bortsett fra kristenretten. I "IV. Den ældre Borgatings- eller Vikens Christenret", står det følgende om biskopsskyss:

"Biskopen skal komme i hvert fylke paa hver 12 maaneder uten lovligt forfall og yte folk tjeneste. Og bønder skal gjøre biskopen skyss, hver hest, som sadel eller sæle er kommen paa, hvorsomhelst biskopen vil fare, undtagen aarmanden vil la paaby anden ordning. Og enhver som ikke gjør, skal bøte 3 ører for hver hest og 6 ører for skyssforsømmelse". (fra Digitalarkivet)

På det kommunale, digitale 12 K kartet over "kulturminner – annet", starter ikke traseen for den gamle Bispeveien før rett nord for Fresteåsen (i den moderne Bispeveiens trase). Den moderne "Bispeveien" fra 1940 går "gjennom" Fresteåsen, og her er det sprengt i forbindelse med både veibygging og masseuttak. Men alt tyder på at veien har gått i samme trase siden middelalderen. I følge biskop Nilssøns beskrivelse av denne veien fra 1593 går den tett ved Fresteåsen før den skjærer over Fadumgårdene. I kartet under fra 1807 ser vi veien går gjennom Fresteåsen, så den er ikke sprengt ut, det var delt i to åser her tidligere.

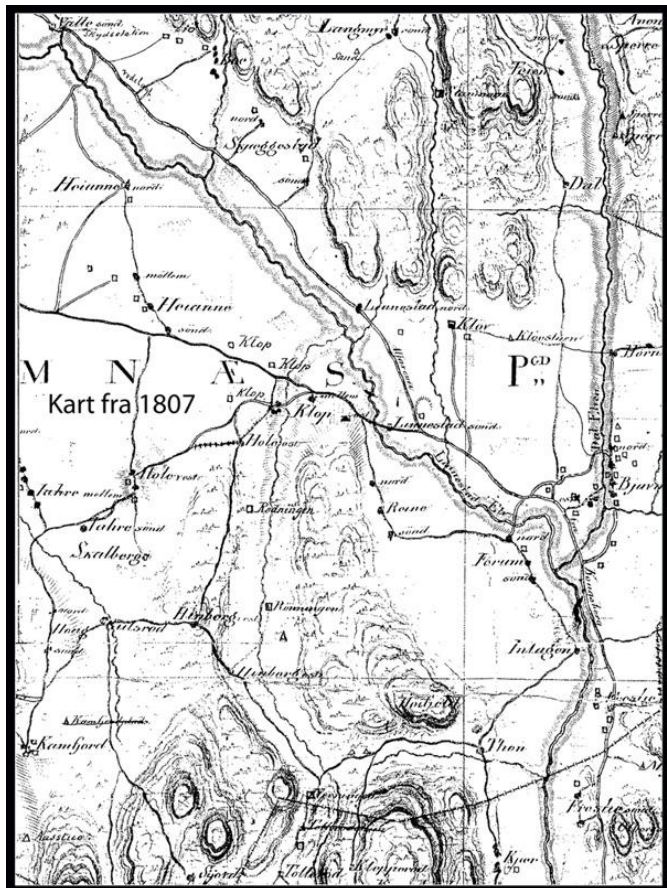
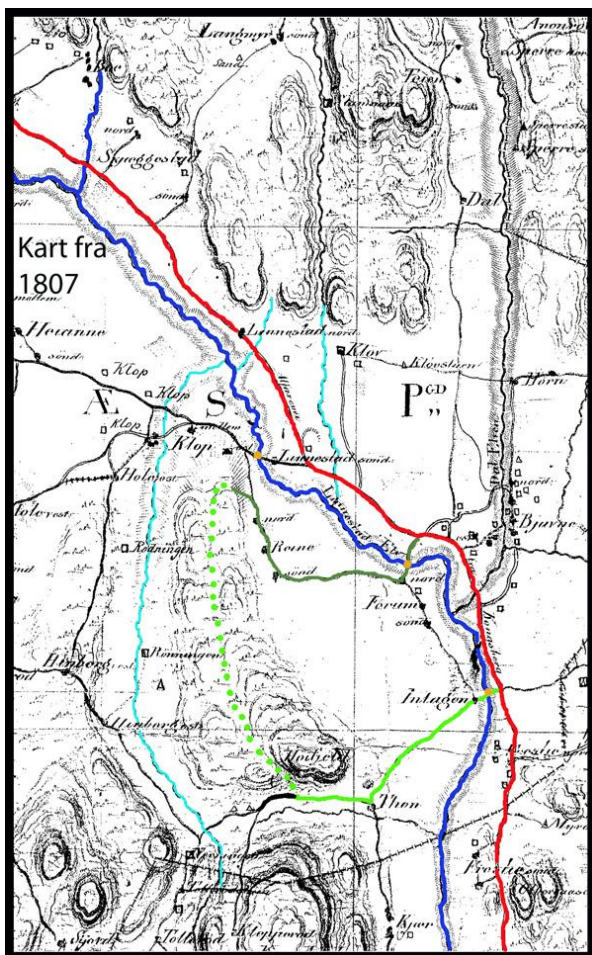

Figur 16, kart A fra 1807 viser Kongeveien/Bispeveien fra Tønsberg til Innlandet, der en bro går over Storelva.

Nordover etter Fresteåsen, går traseen for den gamle og den nye Bispeveien delvis parallelt, fram til Bjune, der den gamle Bispeveien går ut i jordene vest for dagens trase og på nedsiden (vest for) den lille kollen der Sverretun ligger, rett sør for Linnestad søndre. Veien videre nordover er tegnet inn i kartene til denne rapporten, men er ikke like interessant å beskrive ytterligere.

Alternativ vei fra Tønsberg til Linnestad

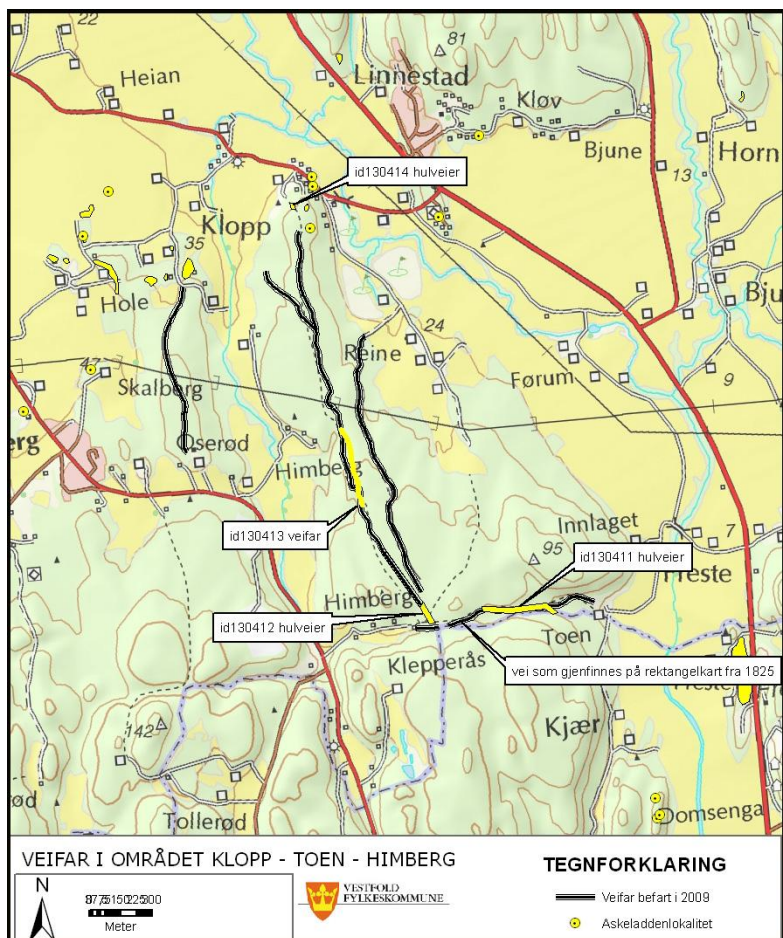
Dersom vi går ut fra at Erling Skakke visste at Sigurd jarls hær lå på Linnestad, som er rett ved hovedveien, har de sannsynligvis tatt en alternativ vei til Linnestad. De ønsket selvsagt ikke å vekke de sovende krigerne og dermed miste sitt overraskelsesmoment når det lysnet av dag. Erling får jo til og med spørsmålet fra en av sine menn om de ikke like godt skal angripe dem om natten, når motstanderne ligger og sover. Dette vil ikke den "noble" Erling høre snakk om, og sier at dette kunne vi forventet at Sigurd jarl hadde gjort mot oss, men vi er ikke slik. Han vil vente til morgenen med å angripe (se side 37 om militærstrategi).

Figur 17, kart B fra 1807 viser Alfareveien med rødt, Linnestad Elv (Storelva) med mørkeblått. Den lysegrønne veien med stiplet linje, viser den alternative traseen over broen ved Innlaget. Den mørkegrønne veien viser en annen alternativ trase over Storelva. Figur 17, kart C (til høyre) viser at "Bispeveien" er beskrevet som "Alfarevei fra Kongsberg". Vi ser også at "Storelva" het "Linnestad Elv".

Den mest plausible alternative veien går over Storelva rett nord for Fresteåsen og videre vestover langs det som i dag heter Førumsveien og inn Toendalen, før veien følger ryggen over Kloppsåsen. Her er det stier og dessuten registrert flere hulveipartier i forbindelse med Slagene på Re prosjektet i 2009/2012 (se figur 17 og 18).

Slik er beskrivelsen av kulturminne 4957 som er synlig i terrenget: Kjerrevei fra øvre Klopp til Toendalen. Ledd i gammel vei til Tønsberg fram til 1905, da det kom vei gjennom Pannedalen. Delvis traktorvei i dag. (kommunalt, digitalt kart over "kulturminner – annet").

Figur 18, viser Vestfold Fylkeskommunes registreringer av hulveier over "Kloppsåsen".

Denne traseen er ca. 1,4 km. lengre enn hovedveitraseen (Bispeveien), og går over et 2,8 km langt høydedrag som på det høyeste av traseen er 75 m.o.h og ellers rundt 40-60 m.o.h. Hulveiene som er registrert som Id 130411 er i realiteten en ferdselskorridor med så mye som 9 parallelle hulveier i en dal som er 65-70m bred.

En mulighet er at krigerne, etter å ha ridd og gått over Toenåsen/Kloppsåsen, satte seg ned i åsen ved Klopp øvre. På denne måten hadde de en god utsikt over Linnestad søndre. De vil dessuten virke mer skremmende ettersom de sitter/står på en høyde og Linnestad ligger nede på en flate. Det står i sagaen at med en gang Sigurd jarl våkner så ser han fienden og vil rømme. Det står ikke hvor han ser fienden, men at han kunne se dem godt fra der han befinner seg er utvilsomt.

Bildet viser jernbanebroen til Eidsfossbanen, over Storelva ved Freste (Domseng).
Under broen sees tydelig 5 tidligere brokar, i form av avkuttete tømmerstokker.

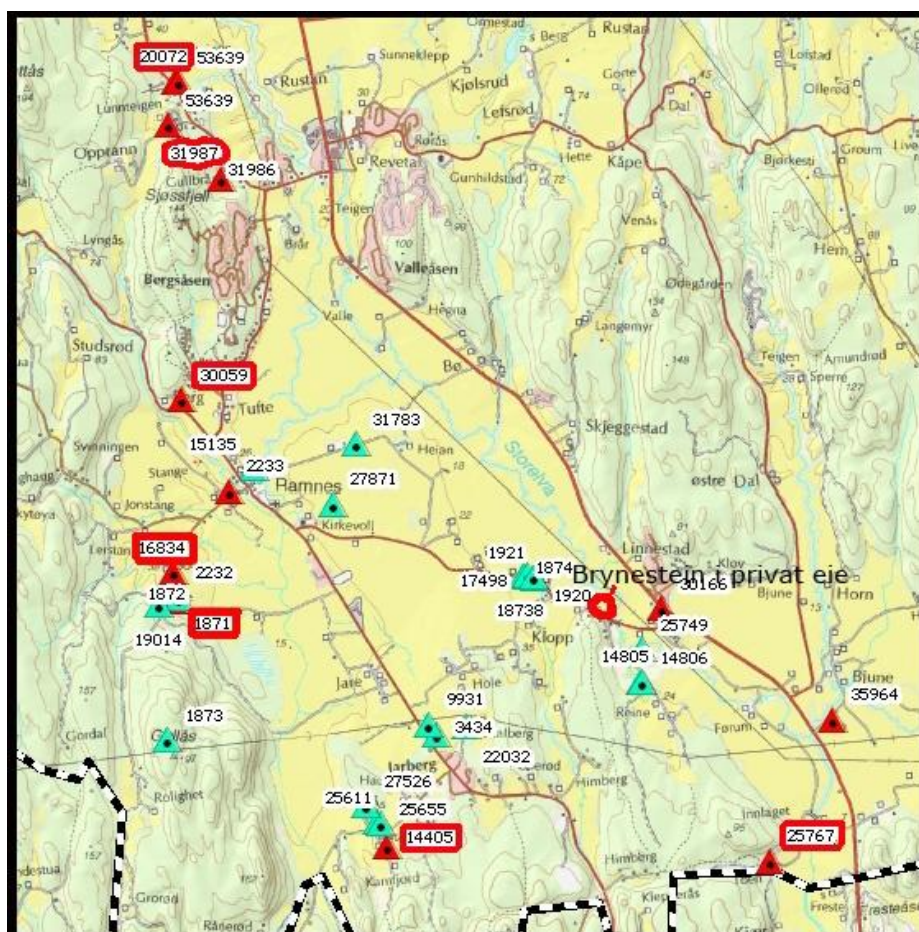
Figur 19, viser at det har vært en eldre bro under broen til Eidsfossbanen, pga. brokarene.

Når det gjelder hvilken bro/klopp hæren har tatt seg over, er det plausibelt at de har tatt seg over Storelva ved den gamle jernbanebroen på Førumsveien, rett nord for Freste (Innlaget heter det). Det er mindre komplisert å ta seg over en klopp, så pass langt unna motstandernes hær som ved Freste. Sigurd jarl og hans menn kunne verken se eller høre dette, ettersom de befant seg ca. 2 km. unna (flesteparten i sovende tilstand).

Dersom de ikke hadde tatt seg over Storelva ved Innlaget/Freste, måtte hæren til Erling litt lengre nord uansett over "Vesleelva" ved Bjune, som er en nesten like stor elv som Storelva (se figur 17b og figur 25).

Undertegnede var på befaring ved Innlaget i juni 2012 og fant 5 eldre brokar, i form av avkuttete trestokker, som stod loddrett ned i undergrunnen. Det kan også ha vært en eldre klopp her, tilbake til jern- og middelalderen på grunn av at gårdene vest for Storelva her er etablert i jern- og tidlig middelalder (Innlaget, Førumsveien, Reine, Himberg og Toen). Men det eventuelle kloppet kan være skjult/ødelagt av den moderne jernbanebroen til Eidsfossbanen som er fra 1900 (se figur 19). I middelalderen var det selvsagt flere klopper over Storelva enn det som er ved Kloppsåsen.

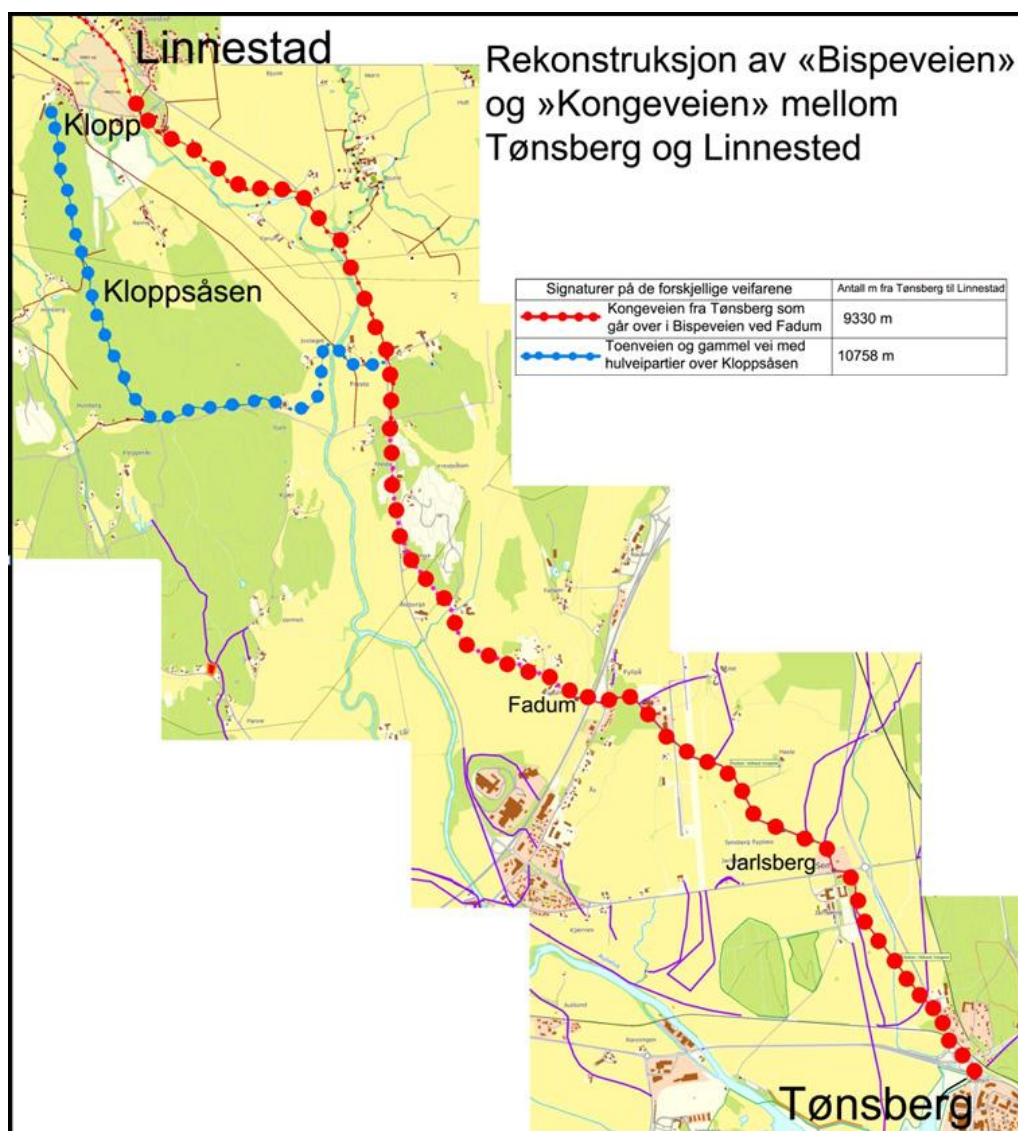
Et meget interessant løsfunn fra Toen kan være med på å kaste lys over denne alternative traseen. Det er funnet en spydspiss (C 25767) av jern på gårdstunet på Toen (se figur 62 side 71). Dette skriver Gro Anita Bårdseth om spydet fra Thon: "Spydet i utstillinga fra gården Thon i Re kommune er sannsynligvis et stikkspyd. Bladet er relativt bredt med opphøyet rygg, og spissen er nokså bred. Utformingen gjør at spydet er godt egnet til støt i nærkamp. Spydet er av middelaldersk type" (Bårdseth 2009). Dersom man ser på figur 20, som tar for seg løsfunn fra Ramnes, fremgår det at spydspissen (c25767) ligger rett i nærheten av traseen over Kloppsåsen.

Figur 20, løsfunn fra Ramnes av Anitra Fossum, Kulturarv, Vestfold Fylkeskommune og Kjersti Jacobsen

Rast

Et forhistorisk veistykke, en mils vei. En dagsreise var gjerne fire raster (Bokmålsordboka/Nynorskordboka til Språkrådet og UiO). Rast er et gammelt lengdemål som har blitt brukt i århundrer. Opprinnelig var en rast den distansen man gikk til fots før man trengte å hvile. "Omtrent en mil, egtl. Det stykke vei en går mellom hver "rast" (Eikill 2007). Distansen har variert gjennom tiden og har helst stått i forhold til lengden av et alen i Skandinavia. Rast er et skandinavisk uttrykk som tilsvarer en mil. På 900-tallet utgjorde en rast 192 alen og ble inndelt i fire fjerdinger (jmf. uttrykket fjerdingvei). Dette tilsvarte ca. 9100 meter. Utover på 1100-tallet tilsvarte en rast 160 alen, som da ble videre inndelt i fire fjerdinger á 8000 fot. Distansen var imidlertid den samme. 9100 m. (Wikipedia).

Figur 21, viser at distansen Tønsberg Linnestad er 9330m, nærmest en rast.

4: Militærstrategisk plassering for et slag

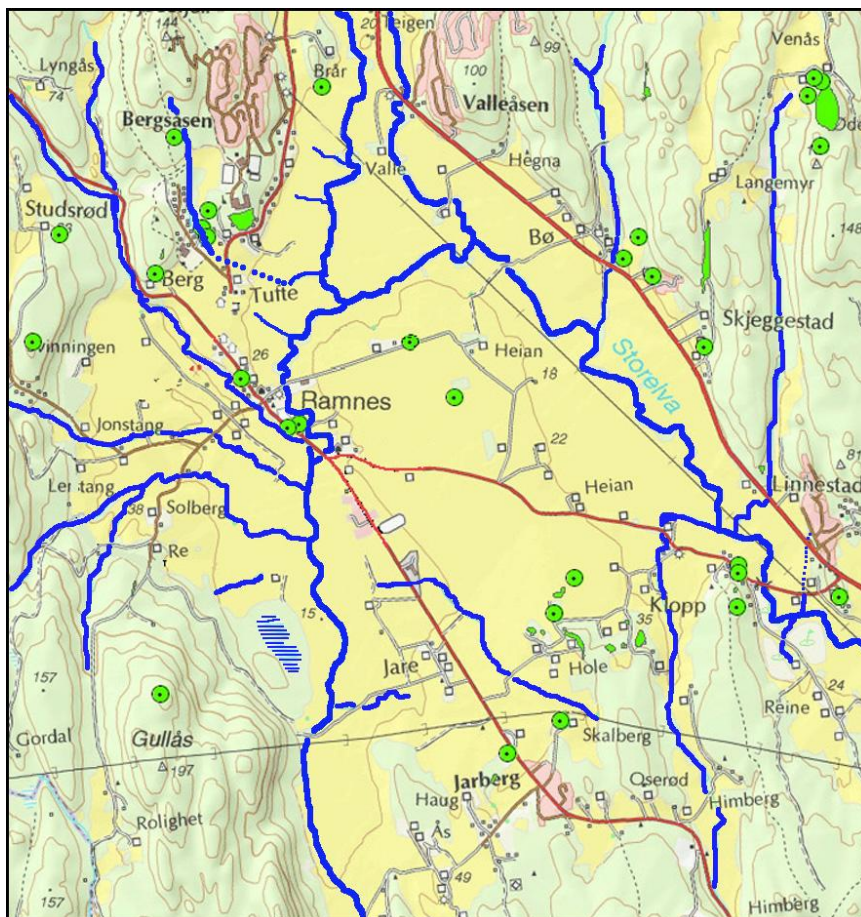
Militærstrategisk er Linnestad en gunstig plassering for et slag, der begge hærer har gode rettemuligheter til hver sin skogkledde ås, samt en elv med en bro mellom seg. Tilstedeværelsen av en bro mellom to hærer, i forbindelse med slag, er godt kjent fra jernalderen og opp i moderne tid, for eksempel: "slaget ved Den milviske bro" ved Roma i 312 e.Kr., "slaget ved Stamford Bridge" i 1066, "slaget ved Hørte bro" i Buskerud i 1178, "slaget ved Herrevadsbro i 1251, "slaget ved Rotebro" i Sollentuna i 1497, "slaget ved Stångebro", Linkjøping i 1598 og det viktige "Slaget ved Fyllebro" ved Halmstad, 17. aug. 1676, under de Dansk/Svenske krigene.

Rettrettmuligheter

Linnestad og Klopp har en spesiell beliggenhet, i den sørvestre delen av Ramnessletta, der landskapet snevres inn som en flaskehals. Sletta "åpner seg opp" ved Linnestad nordre (se figur 2, side 8). Her er det som nevnt over, kort vei til skogkledde åser på begge sider. I tillegg er det en elv mellom de to gårdene. Kommer mann lengre ut på Ramnessletta er det veldig mange små og store vannløp. Dette gjelder spesielt i området fra Ramnes kirke til Solberg. Dersom vi forutsetter at rettrettmuligheter er viktige når det gjelder slag, så vanskeliggjøres dette betraktelig midt ute på Ramnessletta. På figur 23 er alle synlige elver og bekker, samt noen eldre som er lagt i rør på og rundt Ramnessletta, tegnet inn.

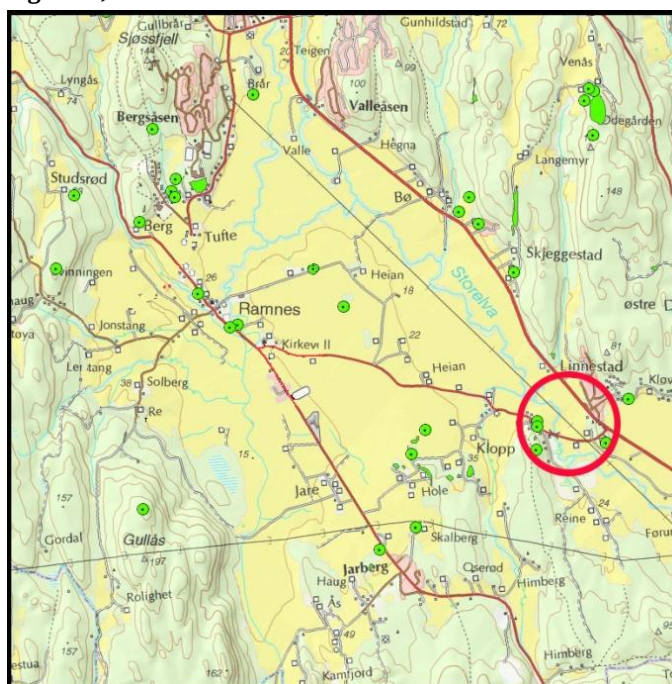
Figur 22, er et flyfoto fra 1954 som viser at både Heianveien og Bispeveien har fått nye traseer etter 1954. På det nederst bildet er en del informasjon visket ut, slik at de fire traseene vises.

Figur 23, viser Ramnessletta med alle synlige elver og bekker. Samt 3 bekker som er synlige på ØK-kart fra 1964.

I en samtale med slagfeltssarkeolog Dr. Bo Knarrström i juli 2010 angående teorien om at slaget i 1163 kunne ha stått ved Linnestad, fortalte han at han året før, under feltarbeidet i forbindelse med Slagene på Re prosjektet, hadde tegnet inn tre sirkler på kartet over Ramnessletta. De tre områdene indikerte der han av militærstrategiske grunner kunne tenke seg å søke. Det ene området han tegnet inn var Linnestad. (pers. med. Bo Knarrström, juli 2010).

Figur 24, viser Ramnessletta med en av de tre området Bo Knarrström kunne tenkt seg å søke i 2009.

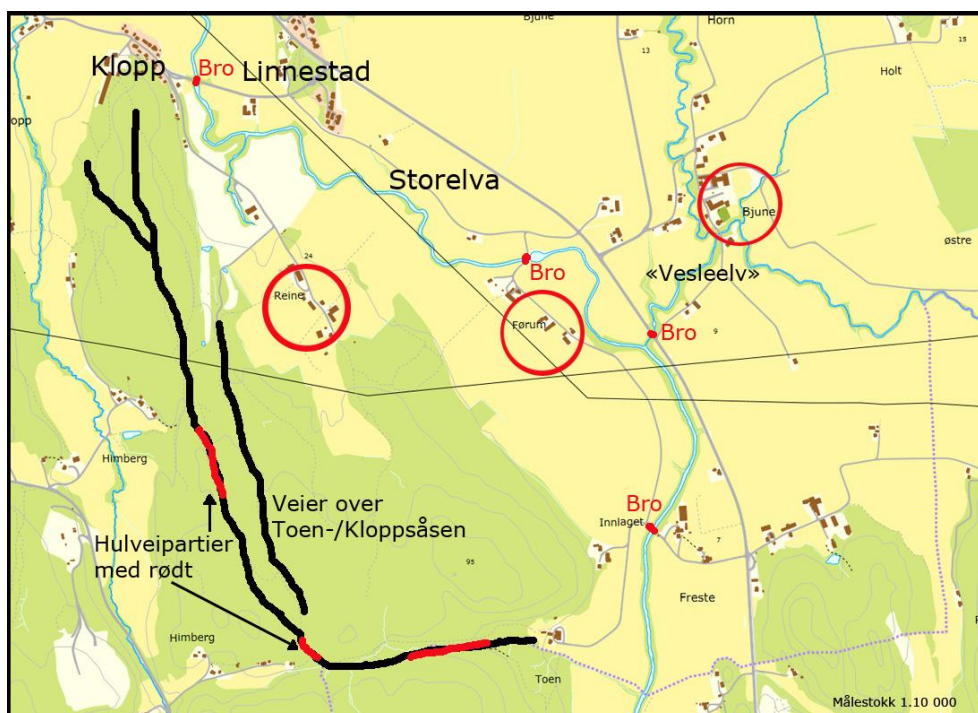

Et meget interessant spørsmål som også må stilles er: Hvorfor skulle Sigurd jarl og hans hær på 600 menn og mest sannsynlig hester og sleder ikke ta seg frem langs

den kjente og opparbeidete hovedveien mot Tønsberg (Bispeveien)? Det var jo faktisk til Tønsberg de hadde tenkt seg for å overfalle Erling Skakke. De visste jo ikke at det skulle stå et slag ved den gården de bestemte seg for å ta inn på. De ble jo overasket av Erling Skakkes hær. Hvorfor skulle Sigurd jarl ta seg over Storelva og skjære hele hæren sin midt ut på Ramnessletta, der Ramnes Kirke ligger, for å overnatte? Det er både lengre og mer kronglete enn bare å fortsette sørøstover langs **hovedveien** mot Linnestad, der han slipper å krysse Storelva. Dessuten kan det tyde på at han hadde frender på Linnestad, i form av etterkommerne til Lodin Saupprud (se side 21). Han hadde sikkert også med seg lokalkjente folk som kunne fortelle at fra Linnestad til Tønsberg er det kun 1 rast. Det er lurt å være uthvilt når man skal gå i krig neste dag. I så måte er avstanden Linnestad – Tønsberg ikke utmattende. I Fagerskinna står det om **rast**: "Olav og følget hans for om natten og om kvelden sju raster, og mennene syntes det var sterkt, så fort det var gjort (Eikill, 2007).

På den andre siden (som nevnt over) får Erling Skakke bud fra sine speidere på dagtid (før non) at Sigurd jarl var på Linnestad. Erling Skakke går sikkert ut fra at hæren har tenkt å overnatte der ettersom han velger å gå dem i møte og overraske dem på den gården de overnatter på. I følge Snorre tar det lang tid å få alle folkene ut av Tønsberg. Derfor drar de ikke før om natten står det i begge sagaene. Det er plausibelt at også Erling blir fortalt at det kun er en rast til Linnestad og at gården ligger rett ved hovedveien mellom Tønsberg og Re. Samtidig får han kanskje vite at det kan være smart å ta en alternativ trase over Toenåsen/Kloppsåsen, for ikke å vekke de sovende på Linnestad.

Militærstrategisk sett er det selvsagt en dristig manøver å ta av fra hovedveien, ettersom Erling i så fall legger veien til Tønsberg åpen for jarlens hær, neste morgen. Men det er altså Erling Skakke som i dette tilfellet velger hvor slaget skal stå. Han har nok fått vite at det er en å/elv der det er et større klopp (bro), mellom gårdene Linnestad og Klopp, og ønsker kanskje å bruke seg av denne som en strategisk barriere mellom sin hær og fiendens hær. Som nevnt over er dette ikke uvanlig i slagsammenheng.

Figur 25, viser tre alternative gårder enn Klopp øvre, der Erling Skakke kunne ha befunnet seg. Kartet viser de 4 broene som er i området.

Han kan ha satt igjen noen av sine menn til å beskytte hovedveien mot Tønsberg ved Freste. Her går veien gjennom en trang passasje med fjellknauser på begge sider (se figur 13, side 29). Dessuten ligger bygdeborgen "Fresteborgen" på den vestre

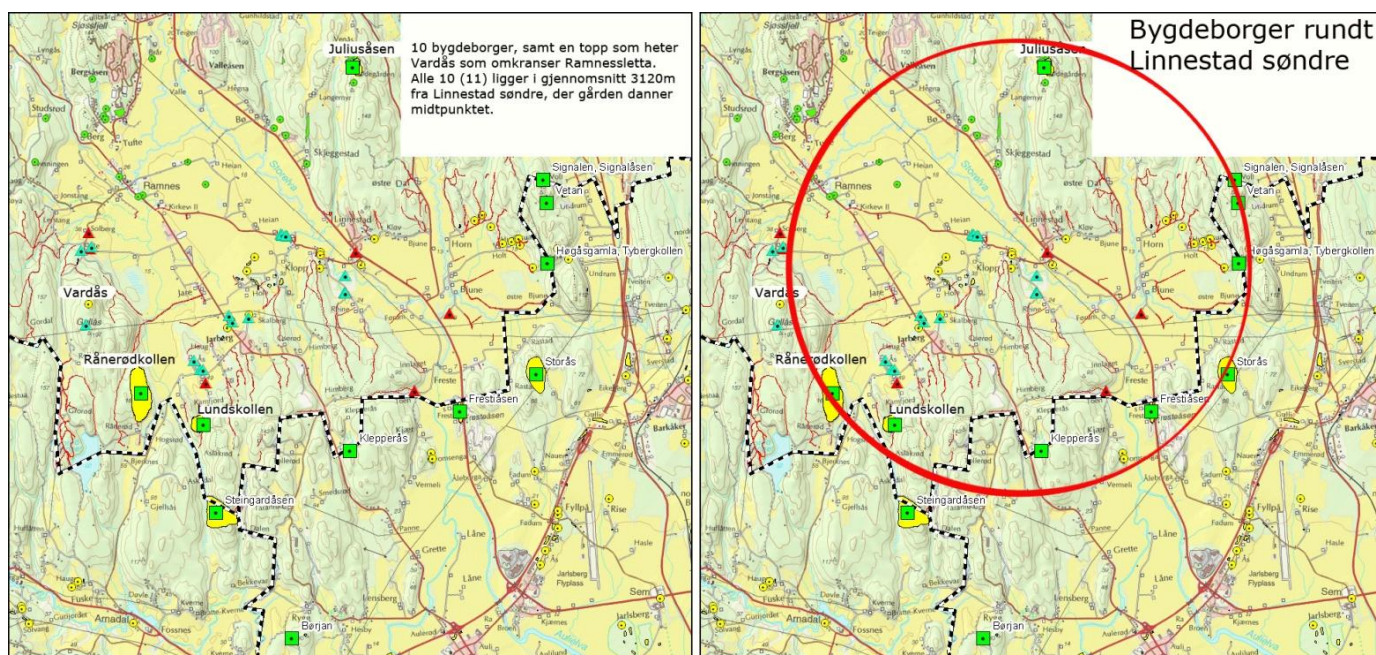
fjellknausen (se figur 26). Dette er selvsagt hypotetisk sett i et militærstrategisk perspektiv.

Hadde det ikke vært for at denne broen (kloppet) mellom de to hærene var nevnt flere ganger i begge sagaene, kunne det vært tenkelig at Erling Skakkes hær hadde oppholdt seg lengre sør/sørøst for Linnestad, som Reine eller Førum (på vestsiden av Storelva) eller Bjune (på østsiden av Storelva) (se figur 25).

Oppholdt Erling seg på en av de to førstnevnte gårdene måtte han i så fall også over Storelva. Dersom det den gang var en bro (klopp) over Storelva ved Førum, slik det er i dag, er den 1,1 km unna Linnestad søndre. Det er ingen andre broer over Storelva mellom Førum bro og Kloppe bro. Bjune ligger ved "Vesleelv" som renner inn i Storelva ved Førum, og det har vært en klopp over denne elven også, ettersom hovedveien (Bispeveien) krysser Vesleelven. Men denne broen er ennå lengre unna Linnestad. Det som også taler i mot at slaget kan ha stått i nærheten av disse tre gårdene (utover at de ikke passer med beskrivelsen av broen i nærheten av Linnestad), er at landskapet der ikke passer med terrengbeskrivelsene i begge sagaene. Dette gjelder både med tanke på høydedraget, den lille bekken og skogen som ligger bak Sigurds hær.

Bygdeborger rundt Linnestad

Det kan også nevnes at det er relativt mange bygdeborger rundt Ramnessletta (se figur 26). Bygdeborgene ligger i avstand fra Linnestad mellom 2800m (Klepperås) og 4200m (Steingardåsen), med et gjennomsnitt på 3120m.

Figur 26, viser de 10 (11) bygdeborgene som ligger i en halvmåne, slik at de nærmest danner et forsvarsverk langs grensen mellom Tønsberg og Re kommune.

5: Storgården Linnestad

Linnestad har vært en betydelig gård helt fra eldre jernalder. Dette vitner blant annet den enorme "Kongehaugen" på Linnestad nordre om. En slik "kongehaug" er det også på Kloppe (nabogården). Dessuten ble det på Linnestad søndre funnet to gullbrakteater da en gravhaug ble åpnet på 1950-tallet. I forbindelse med metallsøket i 2010 fant vi 3 bronsefibulaer fra romertid på Linnestad Nordre og i 2011 fant vi 1 slik fibula på Linnestad søndre.

"Linnestad har nok vært blant de betydeligste gårder i Ramnes allerede på 1100-tallet. Gården er ikke nevnt i noe middelalderdiplom eller i middelalderske jordebøker. Dette kan tyde på at hele gården har vært i brukernes eie i middelalderen. I 1647 var Linnestad en av de høyest skyldsatte gårder i Råbygge skipreide (Råbygge skipreide omfattes av Ramnes og Hof og deler av Andebu kommuner i dag)". (Thoresen 1977)

Når det gjelder Lodin Saupprud, fra Linnestad, som det er skrevet om over, så viser dette også Linnestads storhet. I følge Per Thoresen var nok Lodin Saupprud en toneangivende mann i bygda. I følge Snorre er det kun to personer som blir brakt vekk fra slagmarken etter slaget ved Holmengrå i 1139: "Tjostolv Ålessen lot føre kong Magnus` lik til Oslo, og han ble gravlagt ved Hallvardskirken ved sida av sin far, kong Sigurd. Lodin Saupprud førte de til Tønsberg, men alle de andre ble gravlagt der på stedet" (Sturlusson 1979, bind 1 side 294).

En annen interessant ting jeg oppdaget i P. A. Munchs "Det norske Folks Historie", er at Storelva på begynnelsen av 1800-tallet het Linnestad-Elven (Munch 1852-63, side 332) (se figur 17 side 34). Dette kan jo gå langt tilbake i tid, og peker på Linnestads viktige betydning.

Det virker lite sannsynlig at en tilfeldig, liten ødegård skulle huse 600 menn, slik enkelte har vært inne på i når det gjelder at Dyndugstaðir kan ha vært en mindre gård som har blitt lagt øde etter svartedauden, og at navnet i så fall har blitt glemt.

6: Gårdsnavn i Re

Gårdsnavn som ender på stad i Re kommune

Et annet aspekt som er interessant når det gjelder lokaliseringen av slagstedet til Linnestad (Dinnduxstoðum), er hvordan gårder med stad-endelsen plasserer seg i landskapet i hele, nåværende Re kommune. Av en eller annen grunn opptre gårdsnavn med denne endelsen, øst for Storelva i 88% mens i vest er det kun 12% av gårdsnavn som har denne endelsen.

Stad-navn øst for Storelva (rekkefølgen er fra sør mot nord).

Linnestad, Skjeggestad, Gunnhildstad, Ormestad, Lofstad, Knapstad, Grøstad, Krapstad, Frellumstad, Kurstad, Gjelstad, Rostad, Haraldstad. Haslestad, Vissestad, Håkestad, Olumstad, Fegstad, Gunnestad, Snekkestad, Syrstad og Reggestad.

Det er kun Linnestad og Skjeggestad som ligger inne på Ramnesslatta mens Gunnhildstad ligger 1 km NØ for Ramnessletta ved Revetal. (se figur 27).

Stad-navn vest for Storelva

Skrikestad, Heierstad og Kranstad, fra 4 til 7 km NNW for Revetal, ligger langt vekk fra Ramnessletta.

Måten gårdene med disse stad-navnene fordeler seg på i landskapet er veldig interessant. Dette kan også være med på å bidra til å finne ut av hvor gården Dinnduxstoðum kan ha ligget. Det er kun Linnestad, Skjeggestad og mulig, Gunhildstad som ligger i det området som ble kalt Re.

Også her er det Linnestad som utmerker seg med å være den aktuelle gården. Ettersom Skjeggestad ikke stemmer overens med Dinnduxstoðum og Gunnhildstads ligger utenfor Ramnessletta og ikke har landskapselementer som passer med beskrivelsene i sagaene.

Figur 27, kartet viser gårdsnavn som ender på stad i Re kommune.

En oversikt over de gårdsnavn der vi har lett etter de to slagene (Rygh, 1907)

Ramnes

Herrededs og Hovedsognets Navn: Ramnes. Utd. Ra`mmnes. Ældre navneformer: Rafnes (...) 1356, 1378 (...). Ramfnes (...) 1367, 1371, 1385 (...). Rampnes (...) 1355 (...). Rapnes (...) 1389 (...). Ramnes 1354 (...) 1363 (...) 1379 (...). *Rafnnes, Ravneset. Neset dannes ved to Elves Sammenløb. Herredets Navn er opr. Gaardsnavn (...). (Rygh 1907).

Linnestad søndre og nordre

Utd. Li`nnesta.- Lindestad 1593. Lindestadt 1604 (...) 1605. Lindestad søndre med Duffdall, L. nordre med Øde Lindestad 1668. Lindestad søndre med Dyrerød, L. nordre med Øde L. 1723. (...). Disse Navne antages (...) at være sms med et Mandsnavn Lini eller et Kvindenavn Lina, hvoraf det første findes paa svenske Runestene (...), det siste et Par Gange paa Island (...). Ogsaa her er dette Gaardnavn maaske at henhøre til et af disse Navne. Men det kan dog mulig have en anden Oprindelse. Medenes de større Kongesagaer angive, at det første Slag paa Re (mellem Erling Skakke og Jarlen Sigurd af Røyr) stod paa Gaarden Ramnes, siger Fagrskinna (Finnur Jónssons Udg. S. 359), at

Sigurd Jarl overraskedes af sin Modstander a Dinnduxstaðum. Munch formoder (Kgr. Norge i MA. S. 173. Det norske Folks Hist. II S. 920), at dette er en forvansket Navneform, og at Gaarden Linnestad derved menes. Isaafald maa Dind- staa for Lind- og 1ste Led nærmest antages at inneholde et Mandsnavn. Man kunde gjette paa, at den rette Form var

*Lindulfsstaðir; i Tyskland synes ogsaa virkelig et Mandsnavn Lindolf at have været brugt i MA. (...), men et tilsvarende Lindulfr kjendes ikke fra Norge. Hvad a Dinnduxstaðum imidlertid ellers skulde være forvansket af, hvis derved virkelig er ment Gaarden Linnestad, er ikke godt at sige (...). (Rygh 1907, 12).

Klopp

Klop vestre, mellem og øvre.

Udt. Klåpp. – Klop, Klopp (...) 1358 (vesteste). (...) 1386 (vesteste). (...) Klop 1593. 1604 1/1, 1/1. Klop vestre, Midtklop, Klop øvre 1668. Klop vestre, Midtklop (...), Klopp øvre 1723. Kløpp f., klop, liden, simpel Bro (...). Gaardene ligge ved en Bæk, som skiller Klop vestre fra de to andre.

Solberg

Utd. sòlbær. – Solbergar (...). A Prest-Solbergum DN. (...) 1367. Solbiere 1593. Solbergh 1604. Soelberg 1668. 1723.

Prestegården

Prestegaarden. – a prestbænom DN. (...). 1370. med Roelighed, Skiøtøye og Bøe øde 1723. Gaardens gamle Navn er, som det sees, tidlig gaaet tabt. Det siges i Bygden at dette skal have været Reir; men O:R: betvivler (...) at dette er en ægte, gammel Tradition. Kraft har Formen Reer eller Reyer (...), uvist med hvilken Hjemmel; men naar han formoder, at den fra Haakon Herdebreds Saga kjende Jarl Sigur dr af Røyri, der faldt i Slaget paa Re i Ramnes i 1163, har havt hjemme paa denne Gaard, er dette sikkert uriktig, da Sigurd var fra Gaarden Rør i Ringsaker. Reir maatte desuden være et ganske andet Ord (...). Nicolaysen formoder (Norske Fornlevninger S 191), at Gaardens Navn har været enten Solberg (jfr. GN 80, som er Nabogard) eller Re.

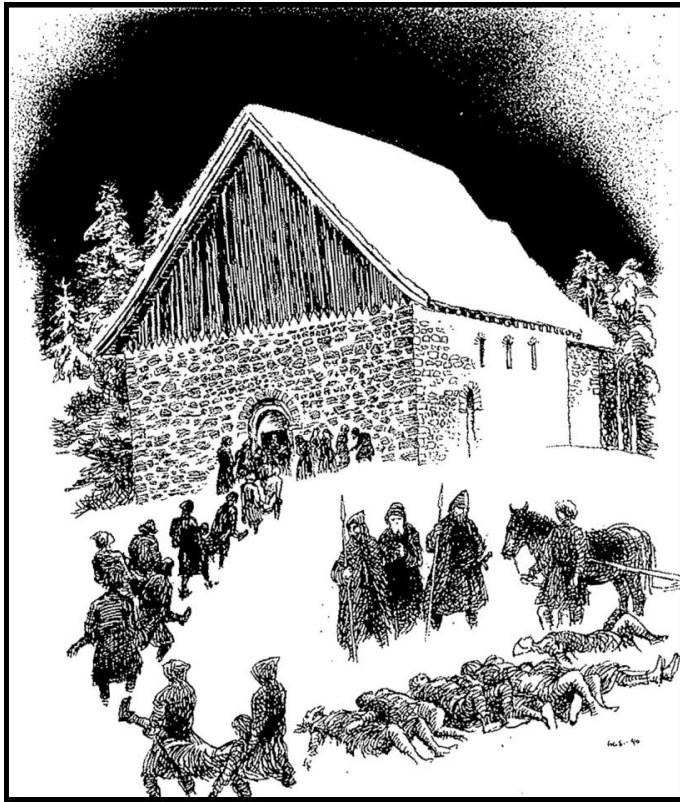
Re

Gammelt Bygdenavn for Hovedsognet Ré: [Fagrsk. 359.379. a Re]. Fornm. S. VII 295.324.[à Re]. VIII 19. 156. [à Ree]. RB. 233 [aa Ree]. 262 [a Re I Ramfnes s.].

Ré. Navnet forekommer I den same middelalderske Form I Meldalen, Stjørdalen, Skogn, Værdalen og Stod, paa de to sidste Steder som Navn paa nu forsvundne Gaarde. Maaske har man ogsaa samme Navn i Re i Time og paa Voss. Navnet Ré er af S. B. sammenlignet med tyske Reibe, middelhøitydsk rihe f, Rad, Linje, og det gammelhøitydske verbum rihan, ordne i Rad, trække paa en Snor (...). Det forekommer mulig som Elvenavn i Sammensætningen Rødalr, nn Redalen (...). Jfr. ogsaa under Stokke GN 4,5. Af anden Oprindelse er Navnet Re i Stange og i Breim; det første er i MA. skr.af Reide (...), det andet af Rer (...).

7: Ramnes og myten om kirken som bakgrunn for lokalhistorisk viten

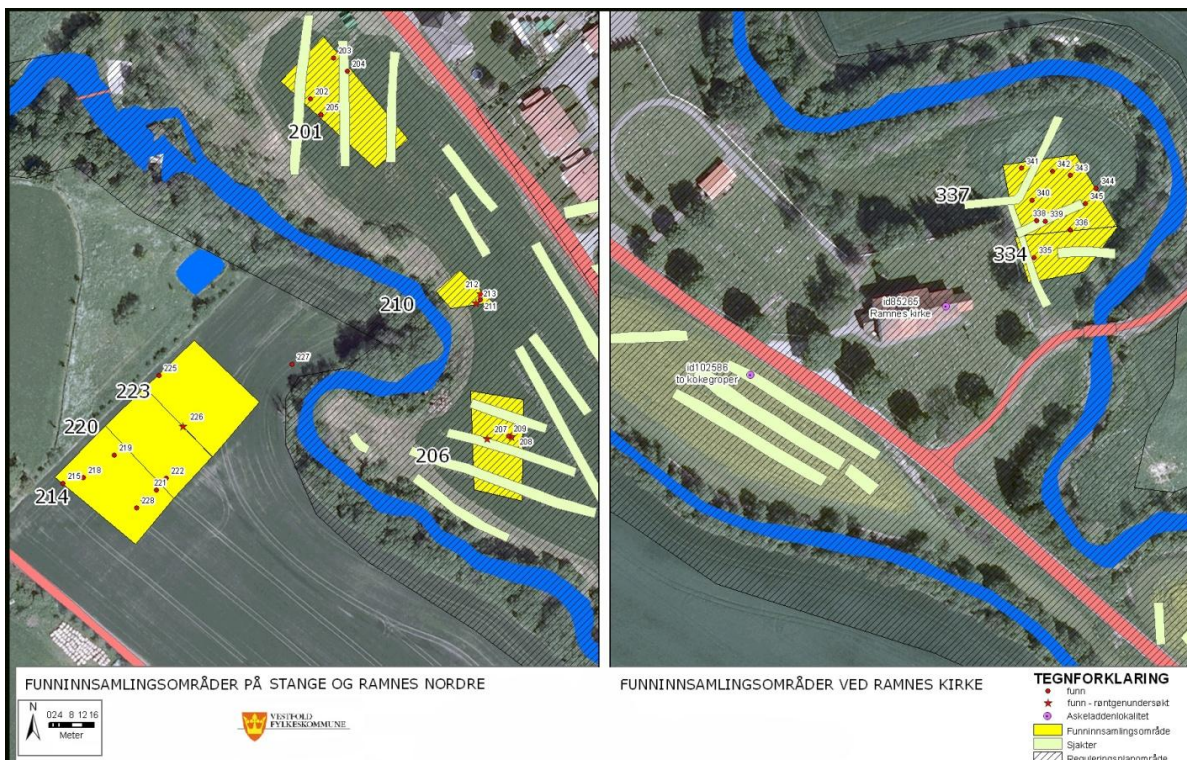
Ramnes kirke

Det står ingen ting om Ramnes kirke verken i Fagerskinna eller Heimskringla, når det gjelder noen av slagene. Bildet "De døde bæres inn i kirken" av Hans Gerhard Sørensen, der man ser likene bæres inn i Ramnes kirke etter 1177 slaget, har nok påvirket mange folk til og "vite" at man måtte lete i nærheten av kirka.

Figur 28, viser bildet "De døde bæres inn i kirken" av Hans Gerhard Sørensen

I forbindelse med feltarbeid for Slagene på Re prosjektet i 2009 ble det konstatert at 1163 slaget ikke stod ved Stange gjestegård og Ramnes kirke slik man har trodd lokalt fra 1960/70 tallet.

Figur 29, viser 2 forskjellige former for feltarbeid som er utført på Ramnes av VFK, Kulturarv og Slagene på Re prosjektet, av både maskinell sjaktning og metallsøking.

Det er selvsagt viktig å ivareta den lokale historieinteressen i en bygd. Det hadde vært en del konsensus i Ramnes fra ca. 1960- tallet og fremover om at 1163 slaget hadde stått i området rundt Ramnes kirke og Stange gård. I Ramnes Bygdebok, bind I, som omhandler bygdehistorie står det følgende:

”Snorre sier at i 1163 var Sigurd jarl på gården Ravnnes, og ”åen” som nevnes, må være Ramneselva. I 1177 kom kong Magnus med sine menn likeledes til Ravnnes gård, mens birkebeinerene var på ”den andre gården” som etter all sannsynlighet må ha vært Stange. Etter slaget hvilte kong Magnus i stua på Ravnnes gård (...). Men å si noe mer nøyaktig om hvor på Ramnessletta selve slaget ble utkjempet, se det kan vi ikke gjøre” (Sanner 1960, 316).

Basert på denne lokale historieoppfattelsen, forsøkte prosjektet å søke etter 1163 slaget i dette området, i 2009. De fant ikke noe som indikerte våpen eller andre slagrelaterte ting i funninnsamlingsområdene sine (se Fossum 2009, rapport fra 2009 og figur 29). På bakgrunn av blant annet dette, bestemte det nåværende prosjektet seg for å utelukke dette området i det videre arbeidet med å finne 1163 slaget.

På den andre siden så var det en oppfattelse i Ramnesbygda fra rundt slutten av 1800-tallet og fremover mot midten av forrige århundre, at 1163 slaget stod på Linnestad. P. A. Munch skriver i ”Det norske Folks Historie, Bind VI”:

”Saaledes de større Kongesagaer. Fagrskinna nævner ikke Ramnes, men derimod ”Dynduxstad”, et Navn, saa besynderligt, at man maa antage det forvansket fra ”Lindestad”, hvilket er Navnet paa en betydelig Gaard en Fjerdingsvei østenfor Ramnes. I saa Fald bliver den Aa, som nedenfor omtales Lindestad-Elven; eller ogsaa maa det – hva der er det rimeligste – være de Aa, der kommer fra Vest, gjør en Bøjning sønden om Ramnes, og derpaa løber en ubetydelig Strækning i Nord, indtil den ved Tuft falder i Lindestad-Elven” (Munch 1852-1863, s 332).

Figur 30, kartet fra 1807 viser at Munch kaller Storelva for "Lindestad-Elven". Bekken som renner fra der det står Dal og gjennom bokstavene "Linnestad", før den ender i "Linnestad Elv" (Storelva), kan meget vel være den lille bekken som er nevnt i sagaene. Kartet fra rundt 1800 er selvsagt ikke rett på detaljnivå og målestokk.

Oluf Rygh underbygger dette ytterligere i Norske Gaardnavne, bind VI. I kapittelet 6: Gårdsnavn i Re, står hans tolkning av navnet Linnestad (se side 43 og 44).

Vi får et morsomt eksempel på dette synet i en avisartikkel fra Tønsbergs Blad av 1. oktober 1938, der de intervjuer "Ramnes`interesserte historieforskere" (og lærer på Linnestad skole) Andreas Sætre:

"- Hva mener De om stedet der slaget stod? (Kfr. Foranstående om Fagerskinna). - For noen år siden hadde vi en meget kyndig mann på området her. Det var bestyreren av den flyttbare skole, Holmesland. Han mente, at slaget stod der, hvor ungdomshuset (Sverretun min uth.), nu ligger. - Ja, men Fagerskinna's betegnelse som minner om Linnestad? (...) Er det ingen bygdesagaer, som minner om slaget på Re? - Nei. Overleveringen om det er totalt avkuttet i tradisjonen. Det eneste man har om det er sagaens beretning".

I Ramnes Bygdebok bind II, som omhandler Gårds- og slektshistorie, som er skrevet fra 1961 til 1970 står det bla. om Linnestad: "Om slaget på Re heter det i Fagrskinna at Sigurd jarl ble overrasket av sin motstander Erling Skakke a Dinnduxstadum. Dette er sikkert en forvanskning av Lindustadum, og leser vi beretningen om terrengforholdene der slaget sto, passer det på Linnestad (Unneberg 1970, 142).

To andre interessante navn under Linnestad søndre er bruksnummer 5 "Leikvoll" og bruksnummer 7 "Sverretun". Leikvoll ble utskilt fra Linnestad søndre i 1918, og fikk kanskje samtidig sitt navn. Tradisjonelt sett er navn som inneholder lek og leik interessante i forbindelse med strid og slag. Disse navn knyttes nemlig opp mot sverdlek. To av de nordnorske tunanleggene fra jernalderen heter Leka og Leknes.

Begge disse navnene henspiller seg mot at de trente på strid på disse plassene, altså sverdlek. Når det gjelder Sverretun så ble det utskilt fra Linnestad søndre i 1933. Her hadde losjen Birkebeinarne sitt losjelokale. Losjen ble stiftet i 1903 (Unneberg 1970, 149). Jeg synes det er interessant at de valgte å kalle et område Leikvoll og at Birkebeinerlosjen valgte å ha sitt lokale rett ved der vi mener slaget i 1163 har stått. Dette kan ha sammenheng med at deler av lokalbefolkningen i første halvdel av 1900-tallet mente at slagstedet lå på Linnestad som nevnt over.

Jeg har pratet med mange, både unge og eldre som uoppfordret har fortalt meg at de alltid har "visst" at slaget stod på Linnestad. Det er også noen som har lært dette på skolen.

Så det er ikke slik at alle i Ramnes alltid har trodd, ment eller "visst" at slaget har stått ved Ramnes kirke og Stange.

Hvorfor bruker Snorre Ramnes om begge slagene?

Til sist er det en interessant detalj som jeg har undret meg over. I "Heimskringla" står det at kong Magnus Erlingsson er å finne på gården Ramnes etter å ha vunnet slaget i 1177. Dette er merkelig når fienden, ifølge ham, overnattet der 14 år før? Er det rett og slett kanskje slik at Snorre kun bruker de to stedsnavnene Re og Ramnes om begge slagene, fordi dette er de han hører om når han besøker Tønsberg vinteren 1218/19? Eller er det slik at kong Magnus ville "ta tilbake" Ramnes gård, som var på fiendens hender (i følge Snorre i 1163), gjennom å oppholde seg der i 1177?

Det arkeologiske feltarbeidet på Linnestad søndre og nordre, Klopp øvre, Ramnes prestegård og Solberg fra 2011 til 2013

Figur 31, viser jordene på Linnestad, med områdene 2 (i forgrunnen) og 1A (midt i bildet), begge øst for Storelva. Vest for Storelva ser vi område 4, Klopp øvre. Bildet er tatt mot SSV. Foto: Kjersti Jacobsen

Feltarbeidet i 2011

I løpet av 3 ukers feltarbeid i sept./okt. 2011 ble store deler av jordene på Linnestad søndre og nordre gått over med metalldetektorer. I tillegg ble et mindre område på Ramnes prestegård og store områder på Solberg undersøkt. Vi tok inn til sammen mellom 6000-7000 metallgjenstander fra de forskjellige områdene. I tillegg ble det tatt inn ca. 1500 gjenstander på Klopp øvre 8. mai, i forbindelse med foreningsturen til NMF.

Det ble brukt 1 dag på å undersøke deler av jordene på Ramnes prestegård med Georadar.

Kun metallgjenstander som ble sett på som funn av arkeologisk verdi eller våpen ble sendt til KHM. Fra Linnestad søndre gbnr. 222/1 og 222/2 (**område 1A**), ble det sendt inn 10 metallgjenstander. Fra Linnestad nordre, gbnr. 223/2 (**område 2**) ble 15 metallgjenstander sendt til KHM. Fra Klopp øvre gbnr. 259/1,6,7,8, og 20 (**område 4**), ble det sendt inn 5 metallgjenstander. Videre ble det sendt inn 12 metallgjenstander fra Solberg gård, gbnr. 280/1 (**område 5**). Fra Ramnes Prestegård gbnr 281/1 (**område 6**) ble det sendt inn 1 metallgjenstand (se side 79).

Feltarbeidet i 2012

I løpet av 8 dagers feltarbeid i sept./okt. 2012 ble de resterende delene av jordene på Linnestad søndre gbnr.222/1 og 222/2 gått over med metalldetektorer. Nå søkte vi sør

for Heianveien (**område 1B og 1C**). I tillegg ble flere områder på Solberg undersøkt (**område 5**). Vi tok inn til sammen mellom 3000-3500 metallgjenstander.

Det ble brukt 2 dager på å undersøke deler av jordene på Solberg med Georadar.

Kun metallgjenstander som ble sett på som funn av arkeologisk verdi eller våpen ble sendt til KHM. Fra Linnestad søndre gbrn. 222/1 og 222/2 (**område 1B**), ble det sendt inn 5 metallgjenstander. Fra Solberg, gbnr. 280/1 (**område 5**) ble det sendt inn 2 metallgjenstander (se side 85).

Feltarbeidet i 2013

I 2013 ble det sjaktet maskinelt 1 dag på Linnestad søndre (6. mai).

Vibeke Lia og prosjektleder utførte registreringen. Denne dagen ble forskjøvet 5 uker på grunn av frost i bakken, noe som kunne ødelagt eventuelle strukturer i undergrunnen.

På bakgrunn av de våpen- og hesterelaterte funnernes markerte avgrensning i funndistribusjonskartene fra 2010/2011, ble det foretatt ytterligere feltundersøkelser i 2013. Vi ønsket å finne ut av om det kunne være arkeologiske strukturer i denne avgrensede delen av område 1A, der alle de 8 gjenstandene vi omtaler som sikre pilspisser er funnet. I tillegg til disse gjenstandene er mesteparten av de mulige pilspissene samt mesteparten av det hesterelaterte materialet funnet her (se figur 69, side 77).

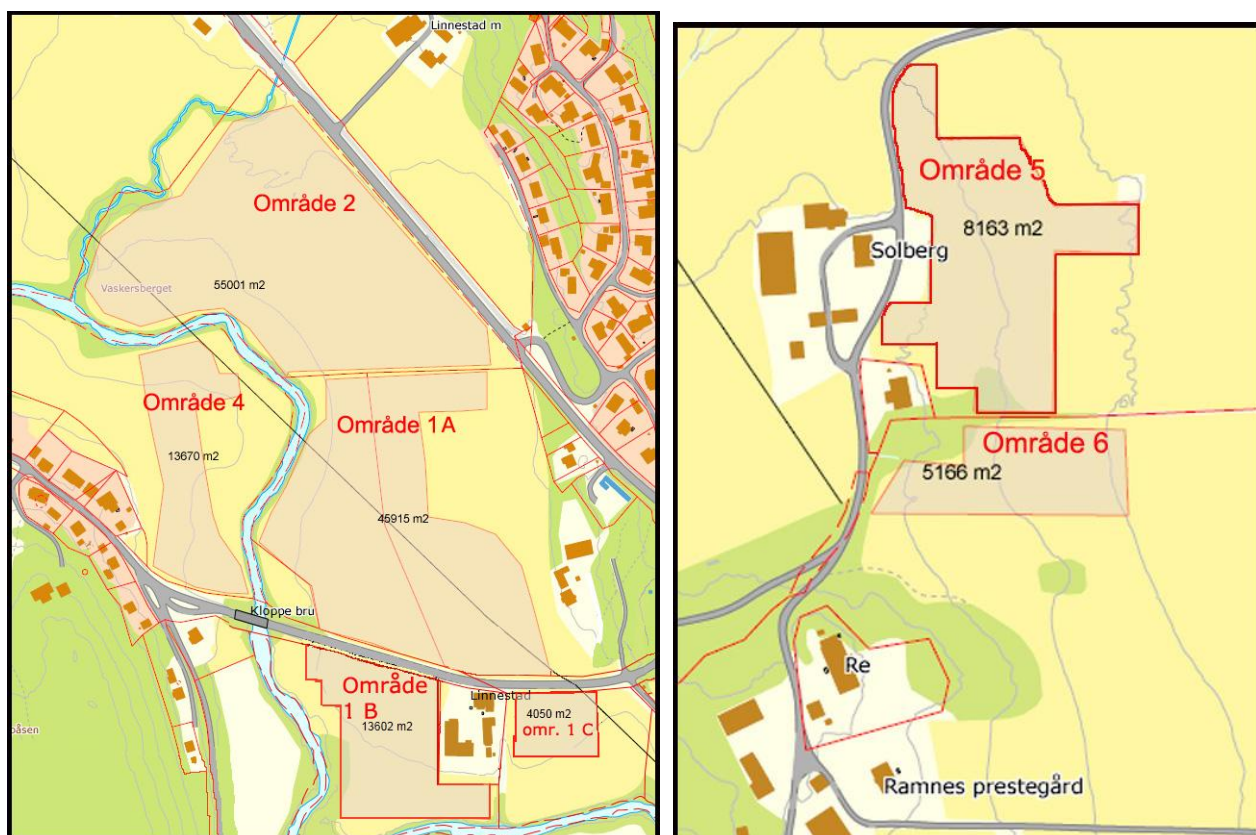
Etter at den maskinelle sjaktingen var gjennomført, konkluderte feltleder Vibeke Lia fra Kulturarv Vestfold, i sin rapport: "Det ble ikke gjort funn av automatisk freda kulturminner i løpet av undersøkelsen" (Lia, 2013). Se Lias rapport i Appendiks.

Feltmetodikk i 2011-2012

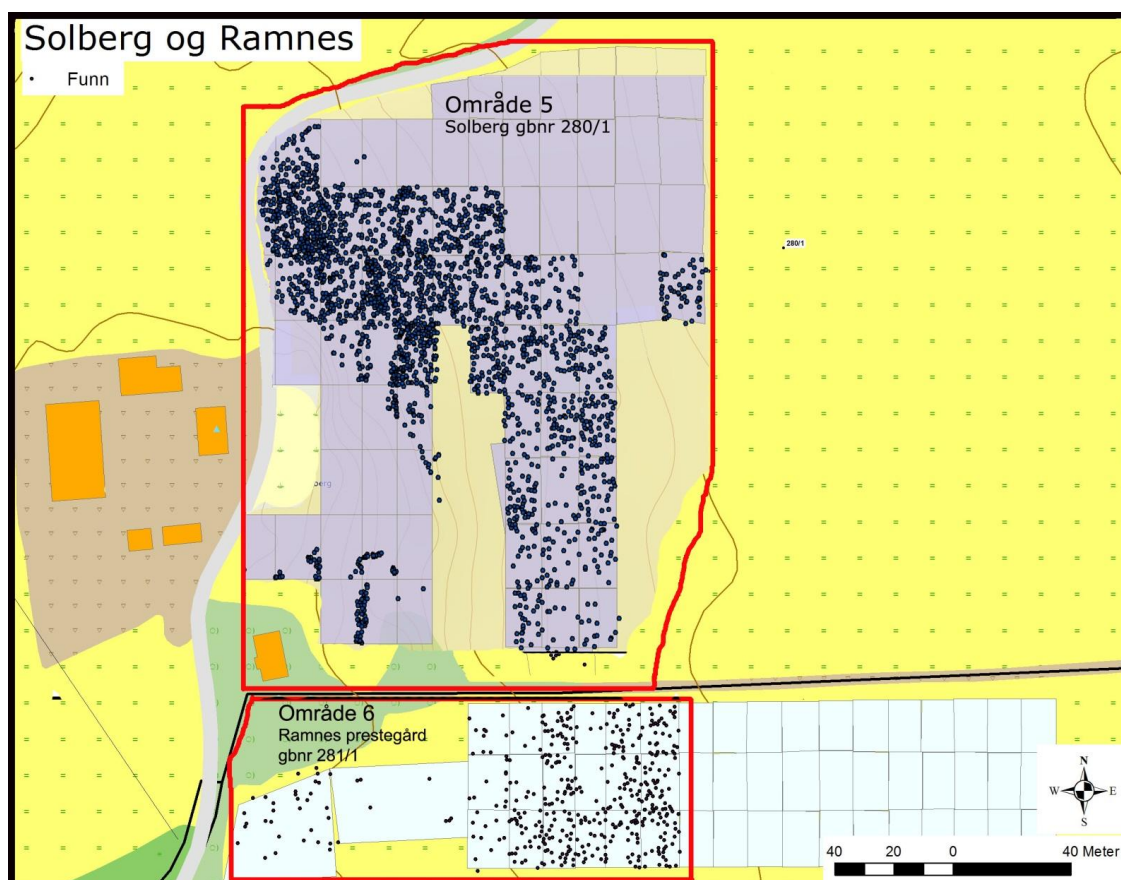
Kun pløyselaget ble undersøkt for å unngå at eventuelle intakte automatisk freda kulturminner under pløyselaget skulle bli forstyrret. De fleste funnene lå kun 15cm. nede i pløyselaget. Rett under pløyselaget, som er på ca. 20-25cm., er det gammel marin havbunn i form av blåleire. Ingen av funnene kom fra dette blåleirelaget. Vi hadde enkelte, store utslag på metall som lå nede i blåleira flere steder, men det ble bestemt at vi ikke skulle grave dem opp. Utslagene er innmålt, så vi kan grave det opp om det blir aktuelt. I Lias rapport side 8-9 står det at det største av denne typen utslag er koppervannledning (Lia, 2013).

Vi søkte i til sammen 253 funninnsamlingsområder i 2011 og i 93 i 2012. Disse områdene ble markert med trepinner. Alle områdene ble målt inn som flater med Altus APS 3, CPOS GPS og ArcPad 7.01 programvare. Alle metallgjenstander, bortsett fra de vi så var helt moderne, ble målt inn som punkter og overført til Intrasis. Ut fra dette ble det laget funndistribusjonskart.

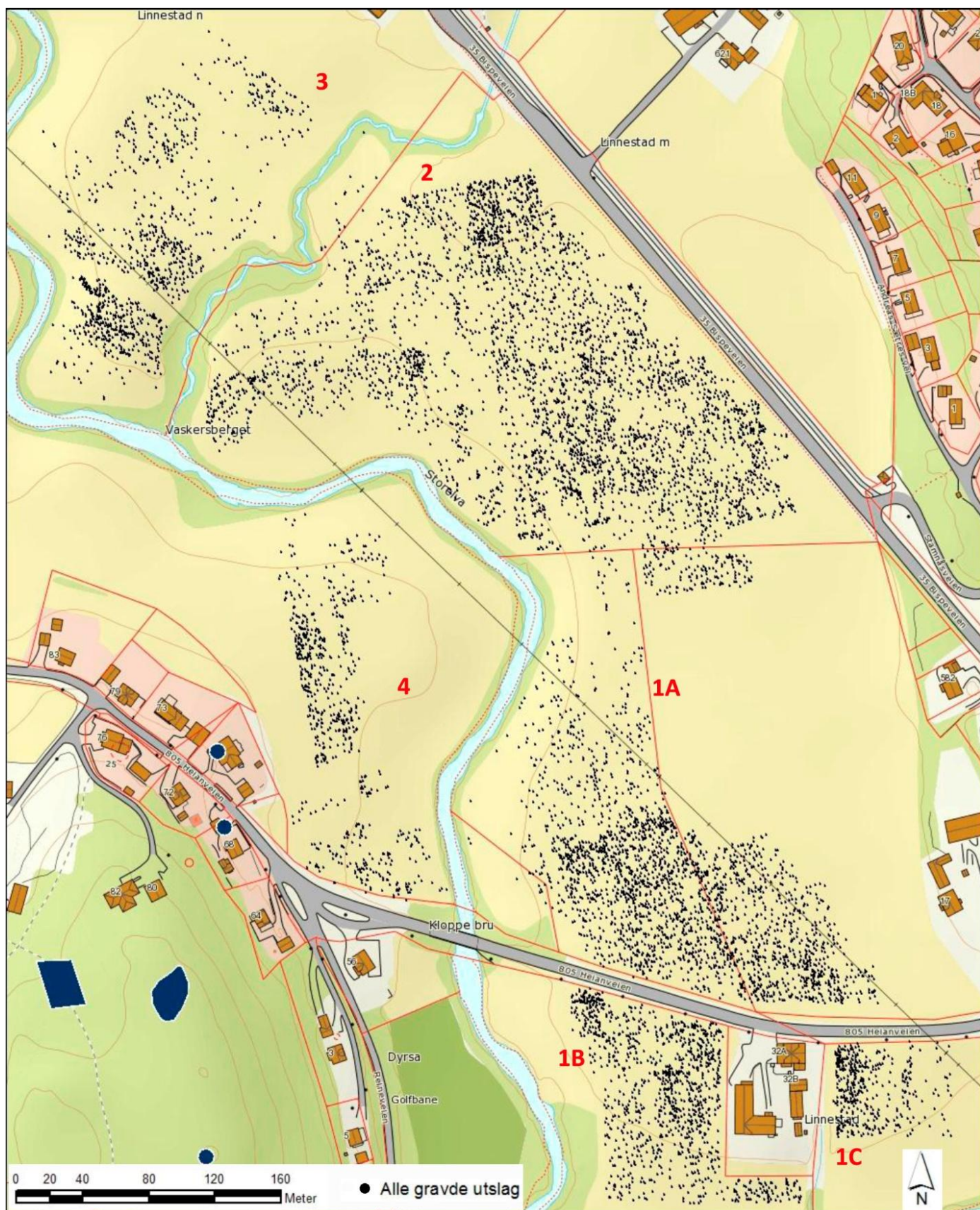
For å gjøre det lettere å lese rapporten har prosjektleder valgt å dele inn alle funninnsamlingsområdene på Linnestad, Klopp, Solberg og Prestegården i **6 "områder"**(se figur 32 og 33 under). Område **3** er lokalisert på Linnestad nordre (gbnr 223/1) og ble kun undersøkt i 2010, derfor er det utelatt (se rapport for 2010, Jacobsen, 2011).

Figur 32, kartet til venstre viser område 1, 2 og 4 ved Linnestad søndre og nordre og Klopp øvre, der feltundersøkelsen etter 1163 slaget foregikk. Figur 33, kartet til høyre viser område 5 og 6 ved Solberg og Ramnes prestegård (Re), som er utgangspunkt for feltundersøkelsen etter 1177 slaget.

Figur 34, er et funndistribusjonskart fra Solberg og Prestegården (område 5 og 6).

Figur 35, er et funndistribusjonskart fra Linnestad søndre og nordre (omr. 1ABC, 2 og 3) og Kloppe øvre (omr. 4).

Det tekniske utstyret

Det ble brukt flere typer metalledetektorer: bla. White's, XP, Fisher, DEUS og Minelab. Det ble brukt en "supermagnet" ved kloppet i Storelva for å finne metallgjenstander. I løpet av 30 min. ble det tatt opp 10 gjenstander med supermagneten. Ingen av gjenstandene er fra middelalderen, men dette viser potensialet for å bruke et slikt hjelpemiddel videre. I tillegg til metalledetektorene ble det brukt en "To bokser" av merket Fisher Gemini-3 metalledetektor og et magnetometer av merket Schonstedt GA-92 XTD, til å påvise evt. strukturer.

Ved Ramnes Prestegård og Solberg ble det brukt et georadarsystem av typen Sensors & Software NogginPlus 500, et system med en radarantenne med senterfrekvens på 500MHz". Rutenettet ble satt ut ved hjelp av totalstasjon, målebånd og snorer. Det ble deretter kartfestet ved hjelp av RTK GPS.

Dataene ble prosessert i programmet *EKKO Mapper 4*, hvor det ble generert dybdeskiver i 5 cm tykkelse. Dybdeskivene ble deretter georeferert og importert til GIS-programmet *ArcMap 10*.

Vibeke Lia var ansvarlig for all innmåling. Innmålingen foregikk med Altus APS 3, CPOS GPS, MobileDemand xTablet T7000 og ArcPad 7.01 programvare.

Undersøkellesområdene ble kalt "funninnsamlingsområder" og målt inn som flater. Alle gjenstander ble målt inn som punkter bortsett fra de som var helt åpenbart moderne (bruskorker, ståltråd og lignende). Dette betød at spiker, nagler og lignende ble målt inn. Alle innmålinger ble overført til Intrasis.

Prosjektet tok en del røntgenbilder av gjenstandene, i løpet av feltarbeidet og etterarbeidet. Enkelte av disse bildene ble dekket av Unilabs – Røntgen og Laboratoriemedisin i Tønsberg (se vedlagte røntgenfotografier).

Tolkninger av materialet ut fra funn og funnfordeling

Linnestad søndre/nordre, område 1A og 2 og Klopp, område 4

Disse områdene ble undersøkt i 2011.

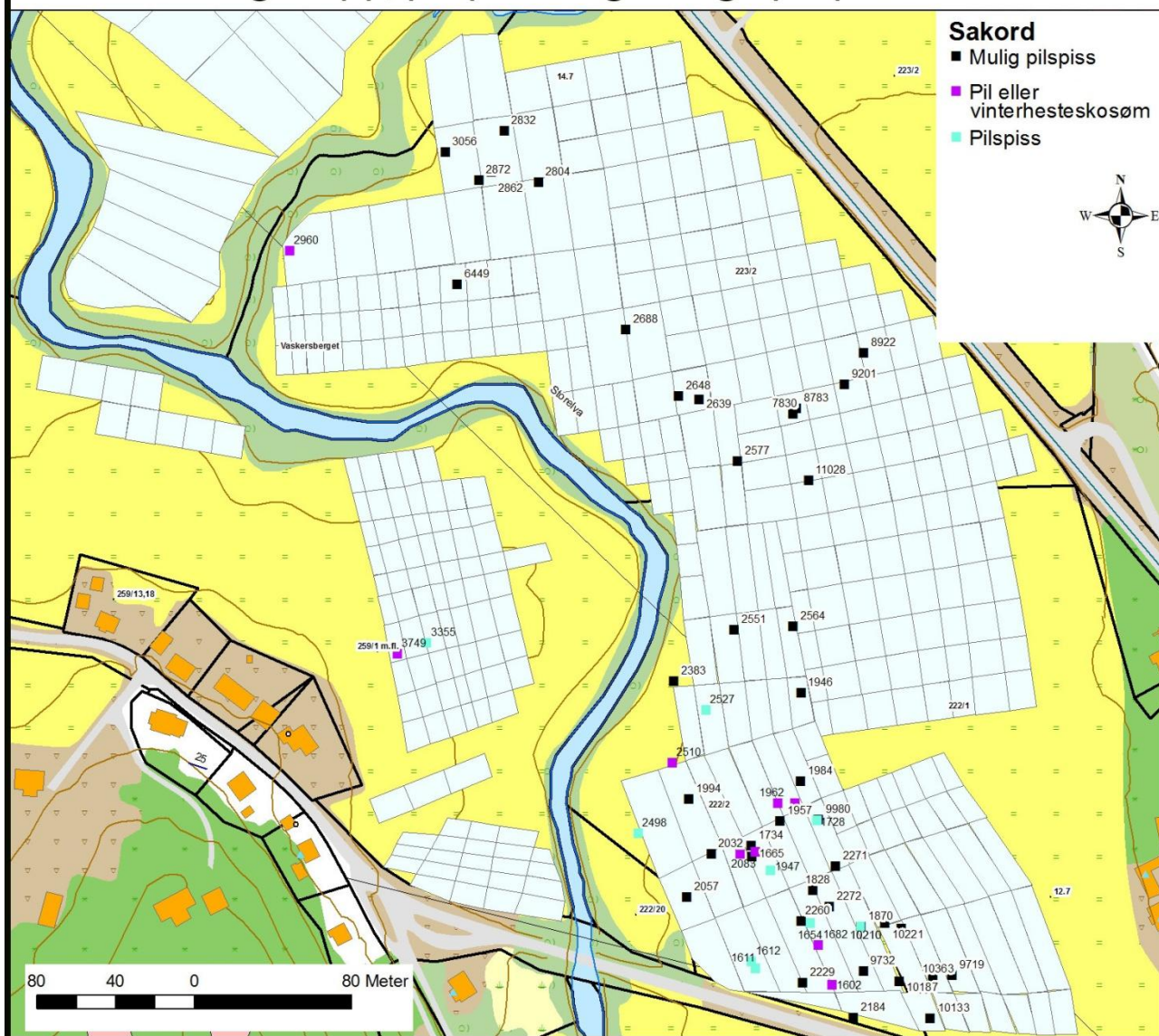

Figur 36, er et funndistribusjonskart fra Linnestad område 2 og 1A som viser utbredelsen av kniver

Som det fremgår av figur 36 er det funnet 8 kniver i område 2 og 1A. 3 stk. er fra område 1A og 5 stk. fra område 2. Spredningen av disse knivene er stor. Det som likevel er interessant når det gjelder knivene funnet i disse to områdene er at fra område 3 (Linnestad nordre gbnr 223/1) og område 4 (Klopp øvre) er det ikke funnet noen kniver. Fra de to sistnevnte områdene har vi tatt opp ca. 3200 gjenstander. Fra område 5 og 6 på Solberg og Prestegården, har vi kun 2 sikre og 2 mulige kniver. Her har vi tatt inn ca. 1300 gjenstander.

Om vi kvantifiserer så er det altså funnet 8 kniver blant 6500 gjenstander i omr. 1A og 2. Videre er det funnet 2 (mulig 4) kniver blant 4500 gjenstander i områdene 3, 4, 5 og 6. Område 1A og 2 er sammenlagt 100915m^2 og område 3, 4, 5 og 6 er sammenlagt 51428m^2 .

Linnestad og Klopp, pilspisser og mulige pilspisser

Figur 37, er et funndistribusjonskart fra Linnestad og Klopp som viser utbredelsen av pilspisser og mulige pilspisser i område 2, 1A og 4.

Som det fremgår av figur 37 er det funnet 8 av det vi karakteriserer som pilspisser, kun i en avgrenset del av område 1A. I 2010 sendte vi inn 7 såkalte sikre pilspisser fra dette området. I 2011 har vi sendt inn 7 gjenstander i kategoriene: "mulig pilspiss", "mulig pilspiss/kniv" og mulig "pilspiss/bodkin" fra område 1A. Vi mener nå, etter nærmere studier, at gjenstand nr. 10210 er en sikker pilspiss. Dersom vi ser på figur 54, side 67, så fremgår det av plansjen at denne pilspissen har klare likhetstrekk med Medveveds pilspiss nr. 6, som han daterer til 1100 tallet. Den minner også om pilspiss 11, datert til 1200-tallet (Medvedev 1966).

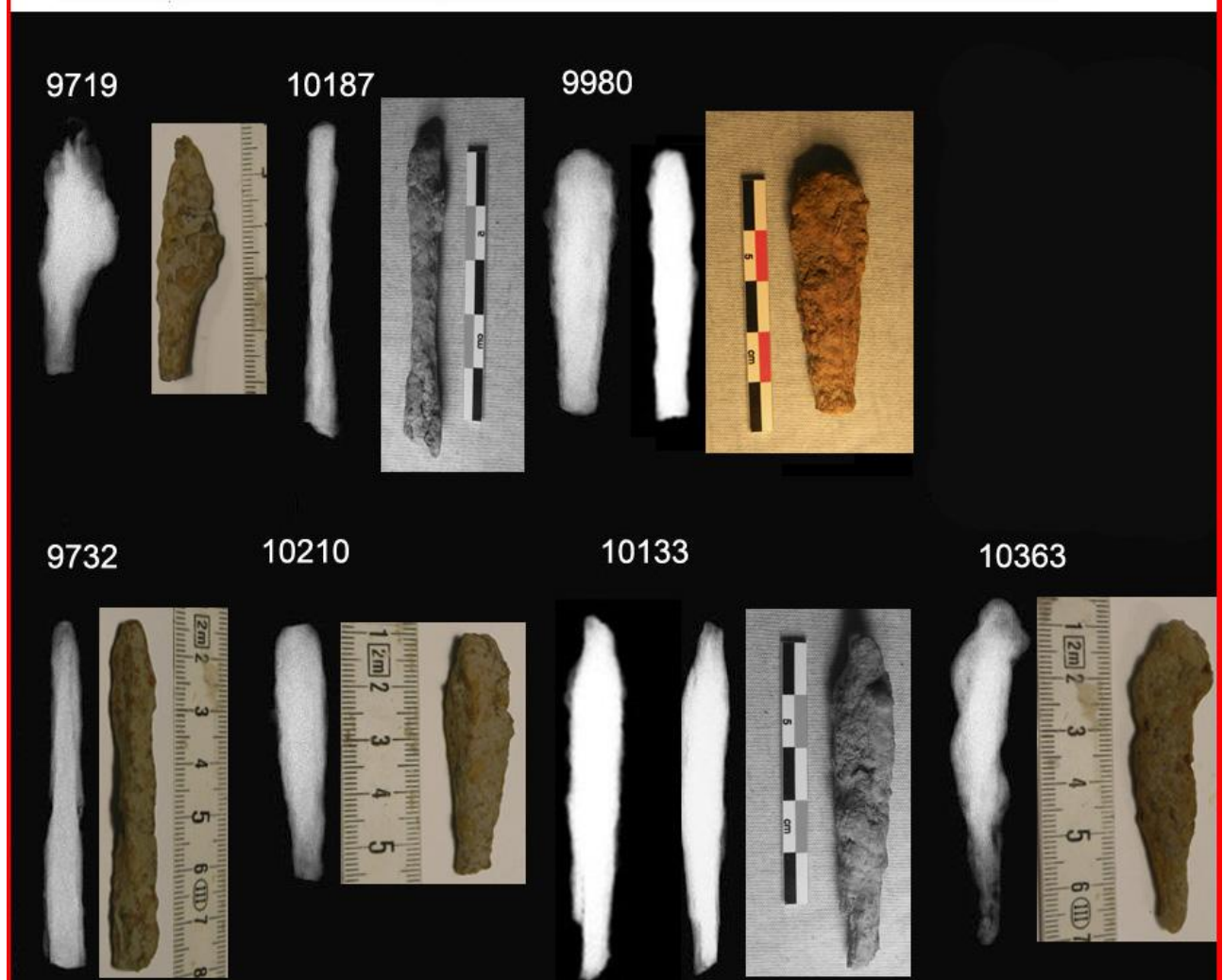
Mulig pilspiss nr. 9732, har også svært like trekk med en tysk pilspiss fra 1200-tallet som den er sammenliknet med (se figur 38).

Pilspiss nr. 9732 og holkskjeftet pilspiss fra Tyskland

Figur 38, pilspiss nr 9732 og tysk holkskjeftet pilspiss

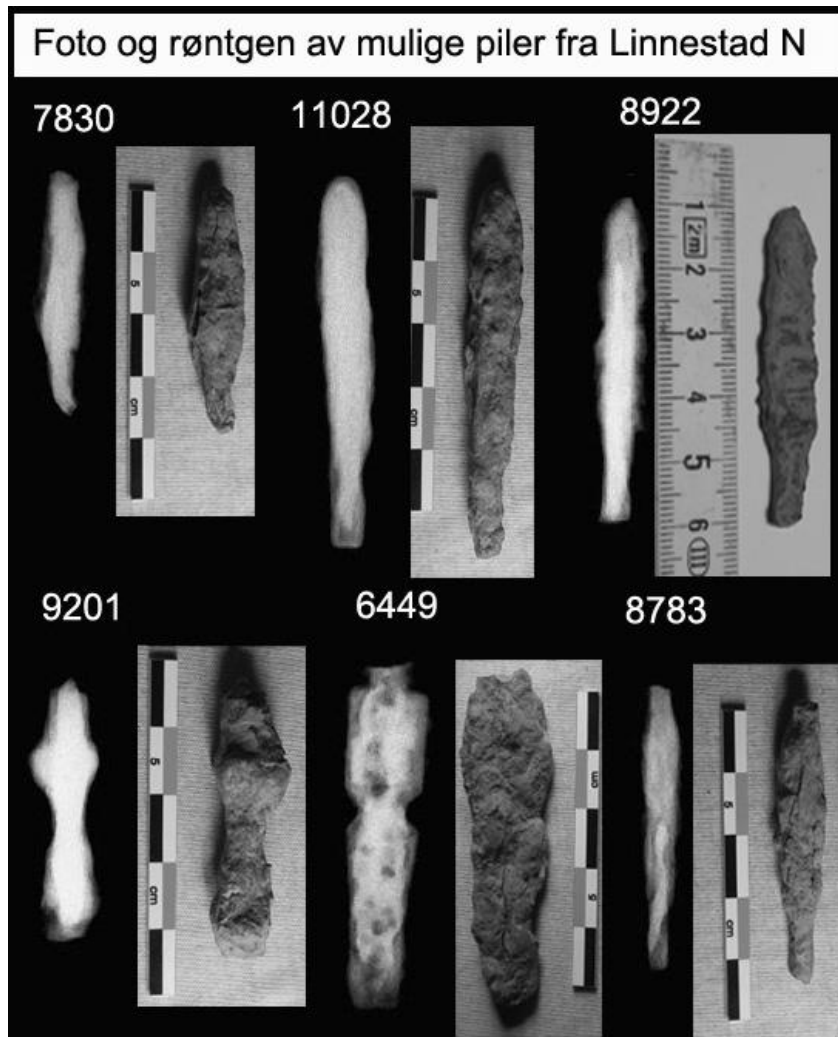
Foto og røntgen av piler og mulige piler fra Linestad søndre 2011

Figur 39, viser 7 pilspisser eller mulige pilspisser fra Linestad søndre funnet i 2011.

I 2010/11 ble det funnet 8 såkalte "pil/vinterhesteskosøm" i område 1A og 2, der 7 er fra den samme, avgrensede delen av område 1A som de 8 pilspissene som vi mener er sikre.

Når det gjelder kategorien vi kaller "mulig pilspiss" er det funnet 39 slike i område 1A og 2. 14 av disse fra omr. 2, mens 25 av disse er i omr. 1A. 21 av disse er lokalisert i den samme delen, der de andre pilspissene og mulige pilspissene er funnet.

Figur 40, viser 6 mulige pilspisser fra Linnestad nordre fra 2011.

Her ser vi et helt annet spredningsbilde enn fra figur 36, med kniver. Det dannes et svært tydelig bilde av hvor denne typen gjenstander befinner seg. I denne forbindelse er det interessant å tilføre at i område 3 (Linnestad nordre gbnr 223/1) er det ikke funnet noen gjenstander som kan karakteriseres som våpen i det hele tatt av ca. 1700 (se rapporten for 2010, Jacobsen, 2011).

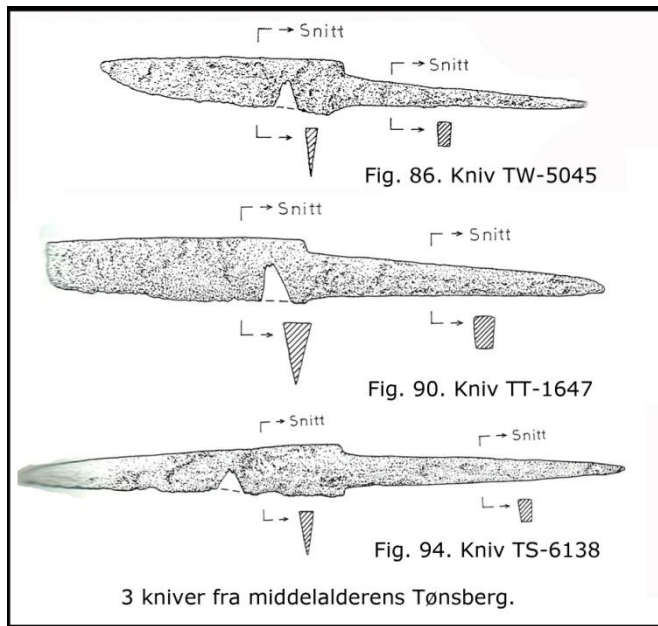
Hvorfor det er et slikt fravær av våpen der? Det kan komme av at bekken som deler Linnestad nordre bruks nr. 1 og 2 er en formidabel hindring i landskapet, i og med at den har karakter av en dyp ravine/kløft. Dersom vi går ut fra at slaget har stått på Linnestad søndre i område 1A, så har ingen rømt over den bekken og dermed ikke blitt skutt etter. Det står dessuten i begge sagaene at hæren til Sigurd jarl rømte til skogen som lå bak dem.

Prosjektleder har erfaring med bueskyting og har i så måte forståelse for hvordan dette våpenet virker. Ingen dyktige bueskyttere skyter så mange grader feil som over mot Linnestad nordre, om det er mot skogen i øst fienden rømmer.

Klopp

Når det gjelder pilspisser eller mulige pilspisser funnet i område 4 (Klopp øvre), så skriver KHM at gjenstand 3355 ikke er en pilspiss:

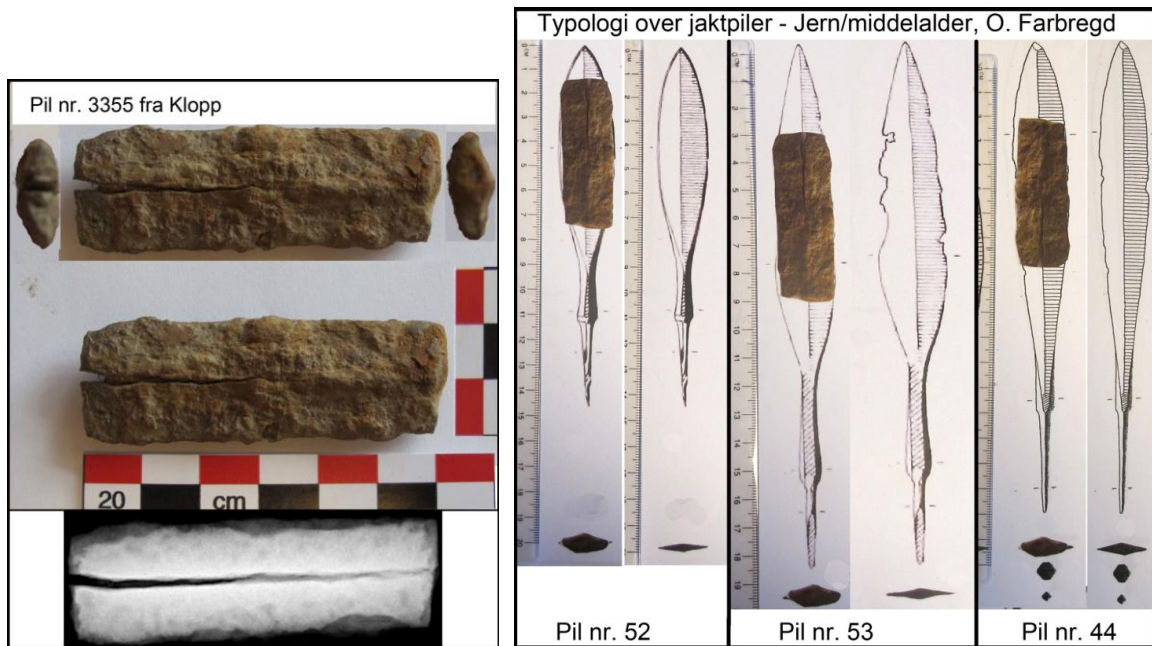
”Når det gjelder 3355 har den ikke spiss eller tange, og røngten viser ikke tydelige egger, selv om gjenstanden med korrosjon kan se ut til å smalne mot kantene. Det kan være del av et knivblad eller lignende, men det er ikke holdepunkter for å kalle det en pilspiss”. (Spangen 2011, e-post)

Figur 41, 3 kniver fra middelalderens Tønsberg som viser at knivbladet har trekantet tverrsnitt. (Jakobsen 1991).

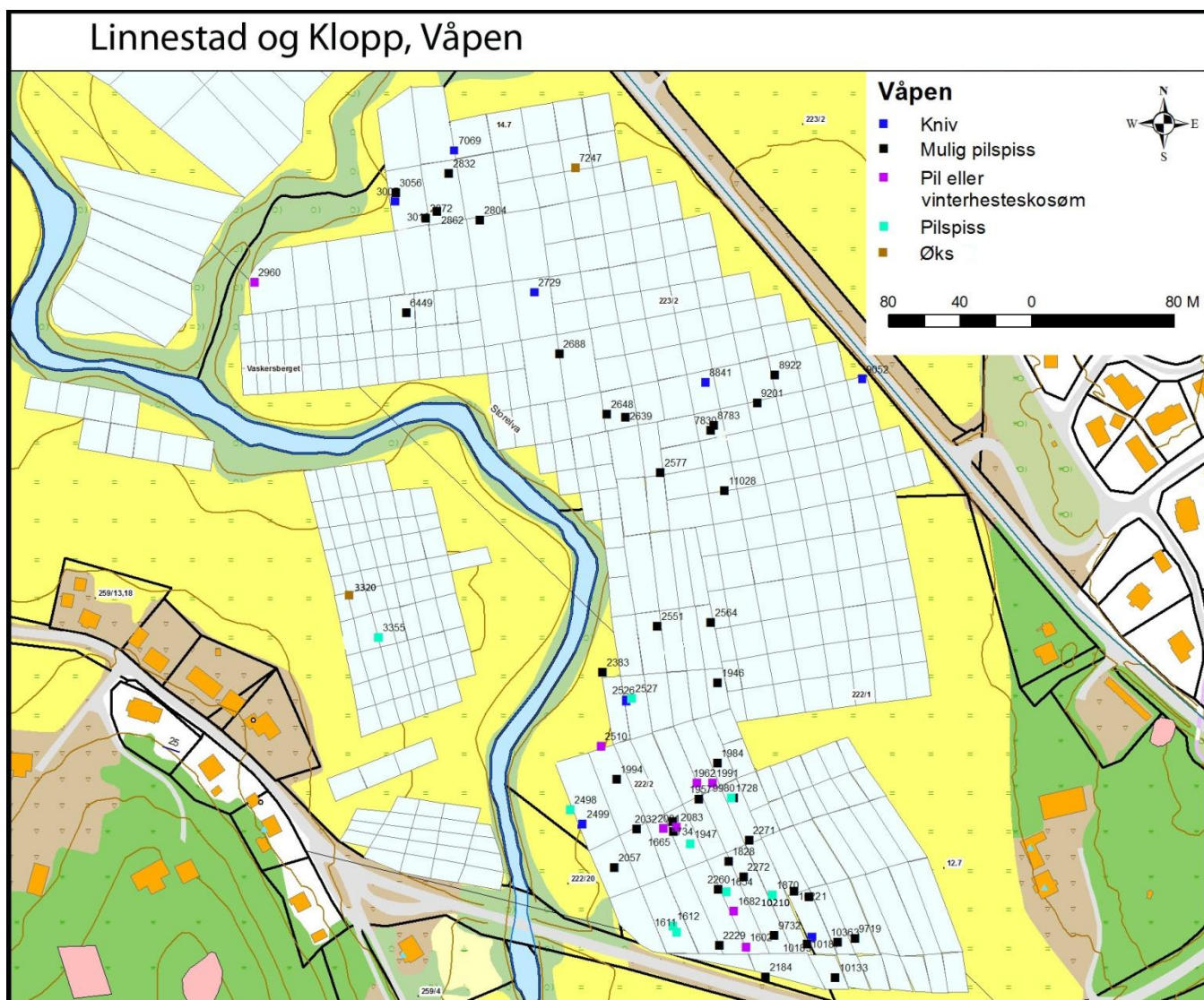
Dersom vi ser denne gjenstanden som vises på figur 42 så fremgår det at den har to egger og et tilnærmet rombisk tverrsnitt, noe som pilspisser og for eksempel dolker kan ha, ettersom dolker har to egger. En kniv er etter vår definisjon en gjenstand med en egg som har trekantet tverrsnitt (se figur 41). Som vist på figur 42 fremgår det hvordan denne gjenstanden passer veldig bra størrelsesmessig med store jaktpiler fra jern- og middelalderen, når man ser på Oddmund Farbregds typologi (Farbregd 1972). Når det gjelder det rombiske

tverrsnittet stemmer dette også bra med de tre utvalgte pilspissene til Farbregd (særlig pil nr. 44). Gjenstand nr. 3355 er ikke konserverv av KHM. Det er ikke fjernet korrosjon fra den. Hadde dette blitt gjort, ville den krympet noe.

Figur 42, viser pilspiss 3355 fra Klopp satt sammen med 3 jaktpiler fra jern- og middelalder.

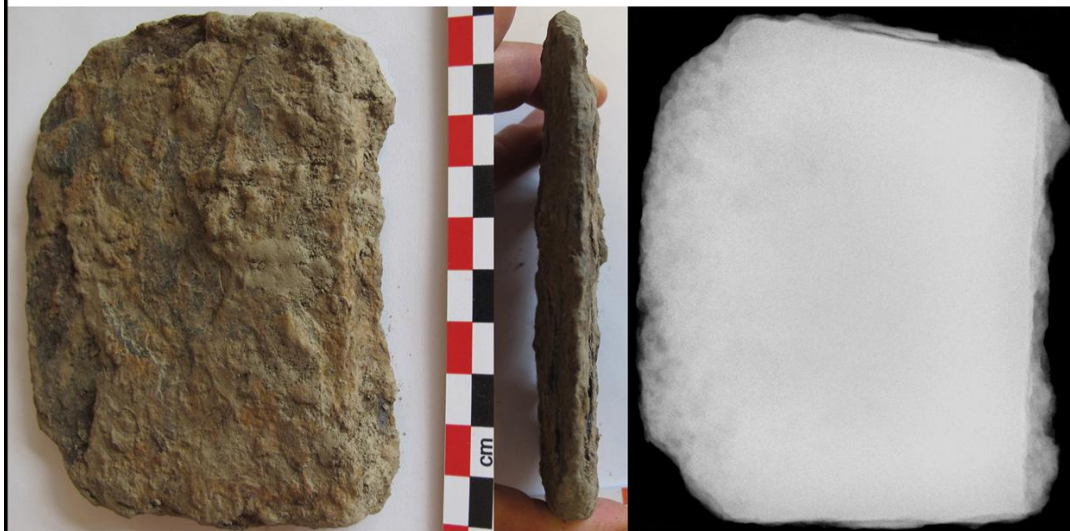
Vi mener at dette er en pilspiss og da er det i så fall funnet 1 pilspiss og en mulig pilspiss/hesteskosøm (nr. 3749) i område 4. Som er det område vi mener hæren til Erling Skakke befant seg i under opptakten for slaget. I dette området er det dessuten funnet en øks som har karakter av å være en våpenøks (se figur 44).

Figur 43, er et funndistribusjonskart fra Linnestad og Klopp som viser utbredelsen av våpen.

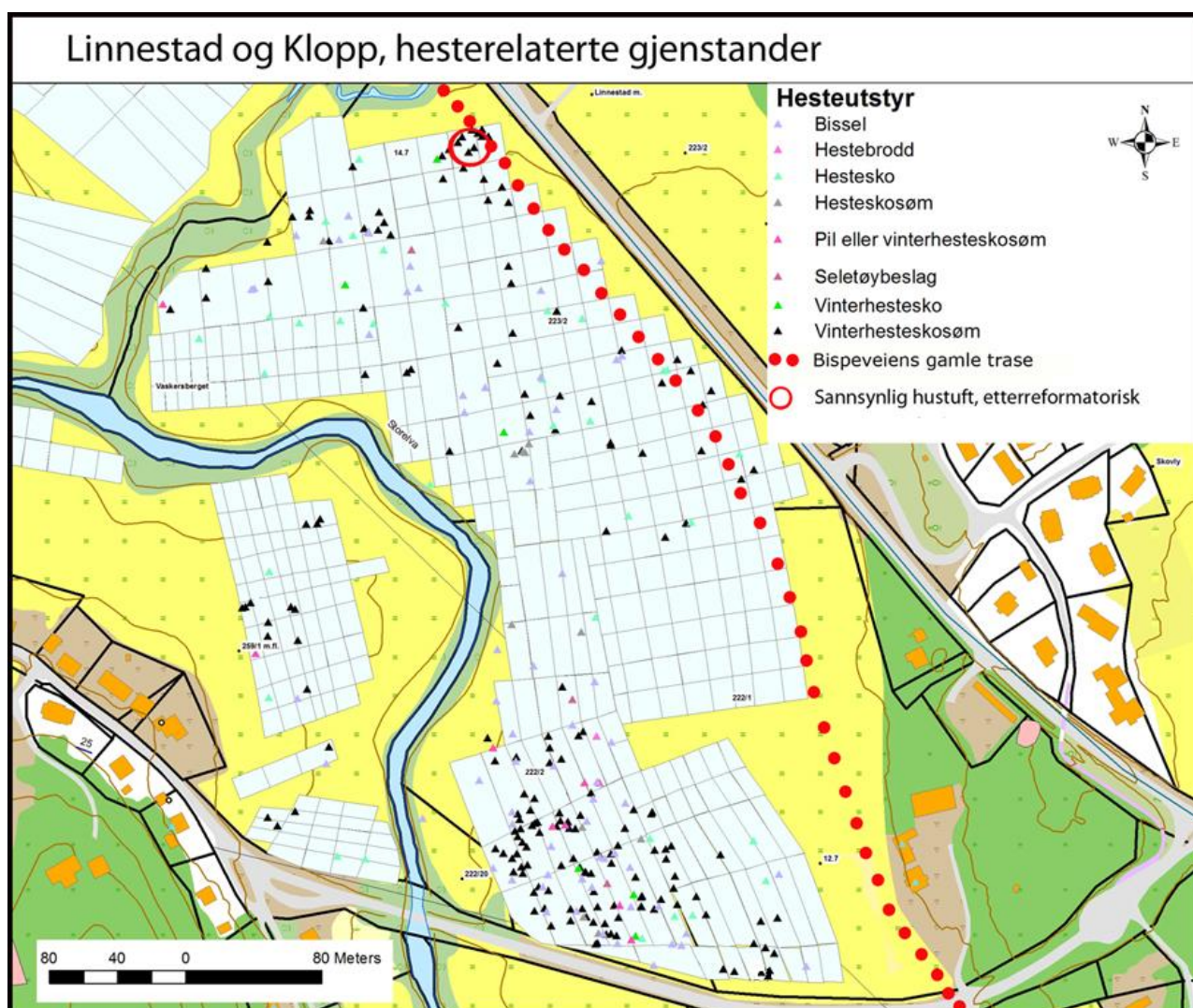
I tillegg til pilspissene, de mulige pilspissene og knivene er det funnet en øks på Klopp øvre. Fagfolk og andre som har sett på øksa mener at den har mer karakter av våpenøks enn redskapsøks. Grunnen til dette er at bladet er så bredt og samtidig smalt. Ikke tykt og robust (kileformet), slik man kunne forventet seg av en redskapsøks (se figur 44). Det skal likevel ikke underslås at en nærmere funksjonsbestemmelse av dette øksefragmentet er vanskelig, da våpen og redskapsøkser er vanskelige å skille fra hverandre.

Øks nr. 3320 fra Klopp

Figur 44, Øks funnet på Klopp øvre

Teknisk konservator Vegard Vike har foreløpig ikke sett på øksedelen eller de mulige pilspissene som ble funnet på Klopp øvre (pers. med. 17. nov. 2011).

Figur 45, er et funndistribusjonskart fra Linnestad og Klopp som viser utbredelsen av hesterelaterte gjenstander.

Det er dessuten meget interessant å se på funndistribusjonskartet over det hesterelaterte materialet.

Under feltarbeidet i 2011 forsøkte vi å se om det var konsentrert mye hestemateriale langs den gamle traseen til Bispeveien. Den gikk slik man ser på figur 45. Det er ingen ting som tyder på at det er mer hestemateriale langs den gamle traseen, enn ellers på jorden, snarere tvert i mot. Etter feltarbeidet i 2012, var vi spent på å se om dette gjaldt sør for Heianveien, der den gamle traseen for denne veien har gått (se figur 22 på side 38). Som vi ser av funndistribusjonskartet fra område 1B og C fra Linnestad søndre, så er det ikke noen spesiell stor utbredelse av hesterelatert materiale langs Heianveiens gamle trasse heller (se figur 50, side 64).

Det andre interessante vi kan lese av funndistribusjonskartet på side 59 er at mesteparten av hestematerialet fra 2010 og 2011 er lokalisert i det samme område som pilspissene, i den sørøstre delen av område 1A. Det står ingen ting om at Sigurd jarls hær var utrustet med hester, men vi får gå ut fra det. Eller så er det her nærkampen har stått, og vi ser hestemateriale fra noen av de 760 hestene som Skakkes hær hadde med seg. Det er særlig kategorien "vinterhesteskosøm" og bisseldeler som er konsentrert i dette området, men også en del biter av hestesko.

Når det gjelder utbredelsen av vinterhesteskosøm er det stor forskjell på område 3 (Linnestad nordre, bruks nr. 1), der vi lette i 2010. I dette området ble det kun funnet 20 slike, mot ca 200 i område 1A og 2 (fra både 2010/11 undersøkelsene). I område 4 på Klopp øvre ble det kun funnet 16/17 slike av 1500 funn totalt. På Solberg og Prestegården ble det funnet 41 slike vinterhesteskosøm av 1300 funn totalt.

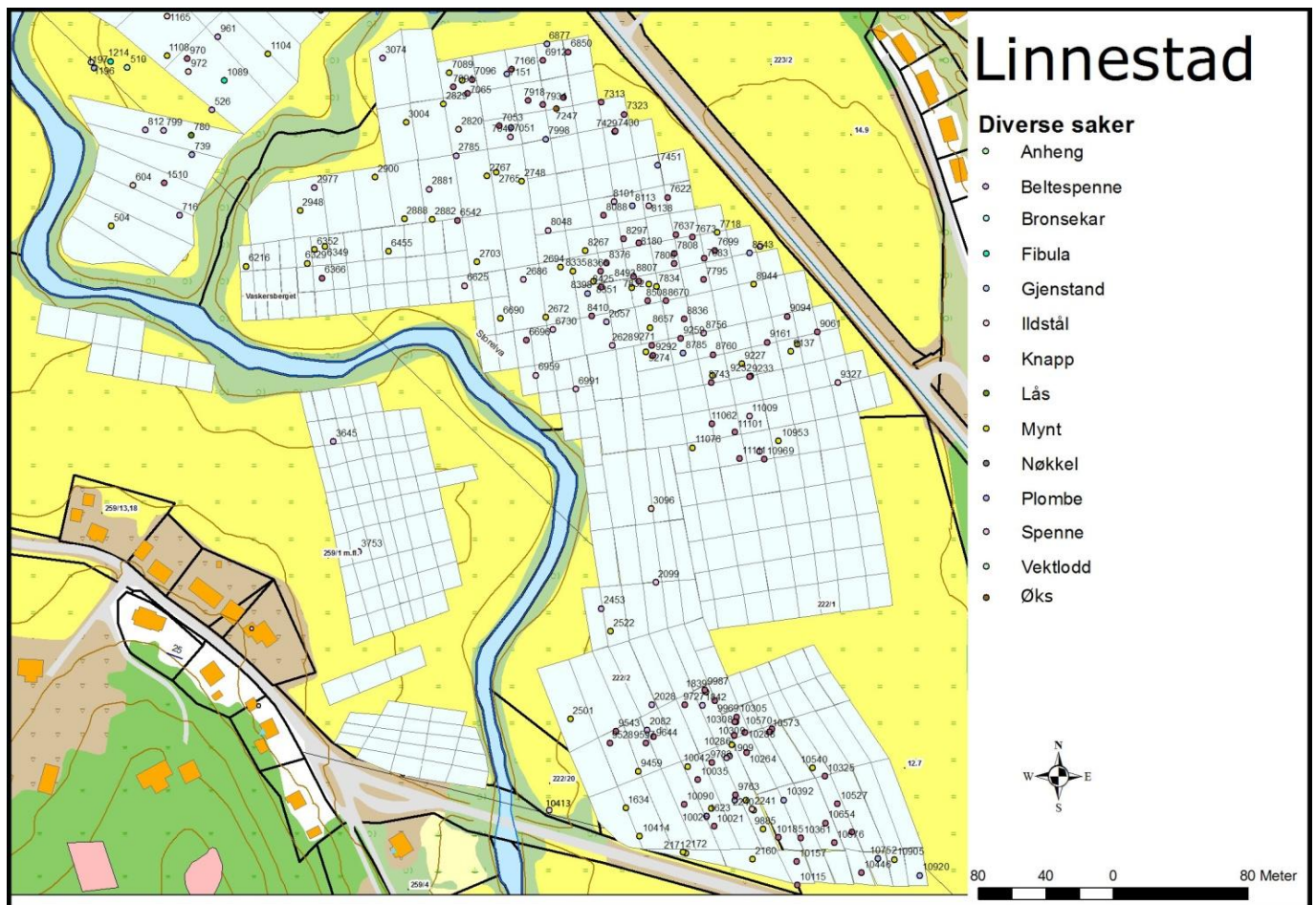
Det er ingen ting som skulle tilsi at det har gått så mange flere hester på beite på Linnestad søndre i område 1A, enn på Klopp, Linnestad nordre, Prestegården eller Solberg. Dersom vi faktisk fastholder at disse store, robuste hesteskosømmene er til vinterbruk (som brodder), så er det ikke helt vanlig med hester på vinterbeite.

Andre gjenstander

Det er funnet en del andre interessante gjenstander fra Linnestad. Øksa/hakken med funnr. 7247 er ikke sendt inn, fordi vi antok den var moderne. Men ved sammenlikning med en tilsvarende, som prosjektleder så i en monter på Tønsberg og Nøtterøy bibliotek i mai 2012, har jeg valgt å legge ved bildet av den (se fig. 48).

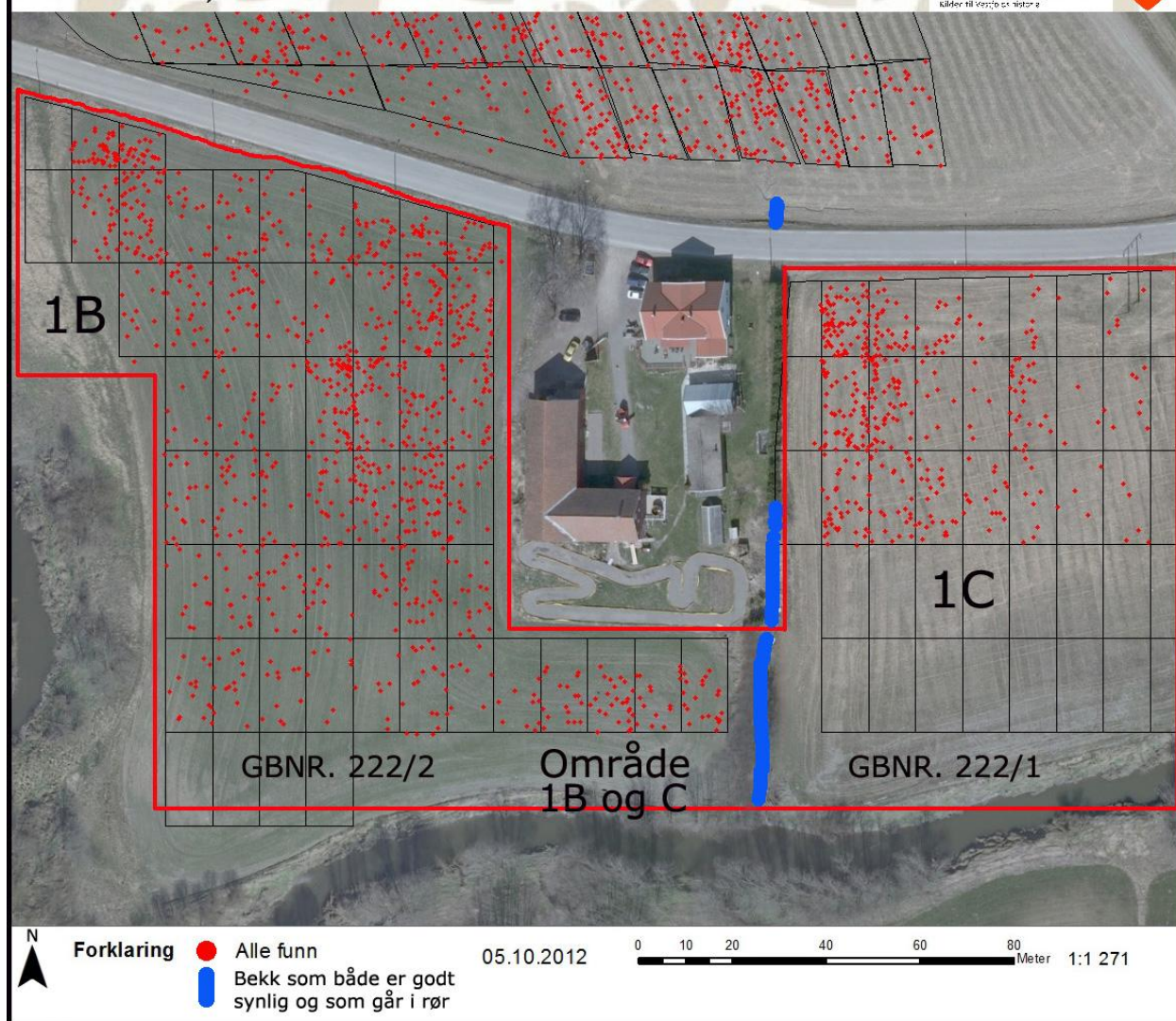

Figur 46, klesplombe med motiv fra en borg eller et byvåpen. Kanskje fra middelalderen. Til høyre en liten beltespenne i bronse fra middelalder.

Linnestad søndre, område 1B og 1C

Disse delene av Linnestad søndre, sør for Heianveien, ble undersøkt i 2012.

Figur 49 er et funndistribusjonskart som viser utbredelsen av alle funn i omr. 1B og 1C.

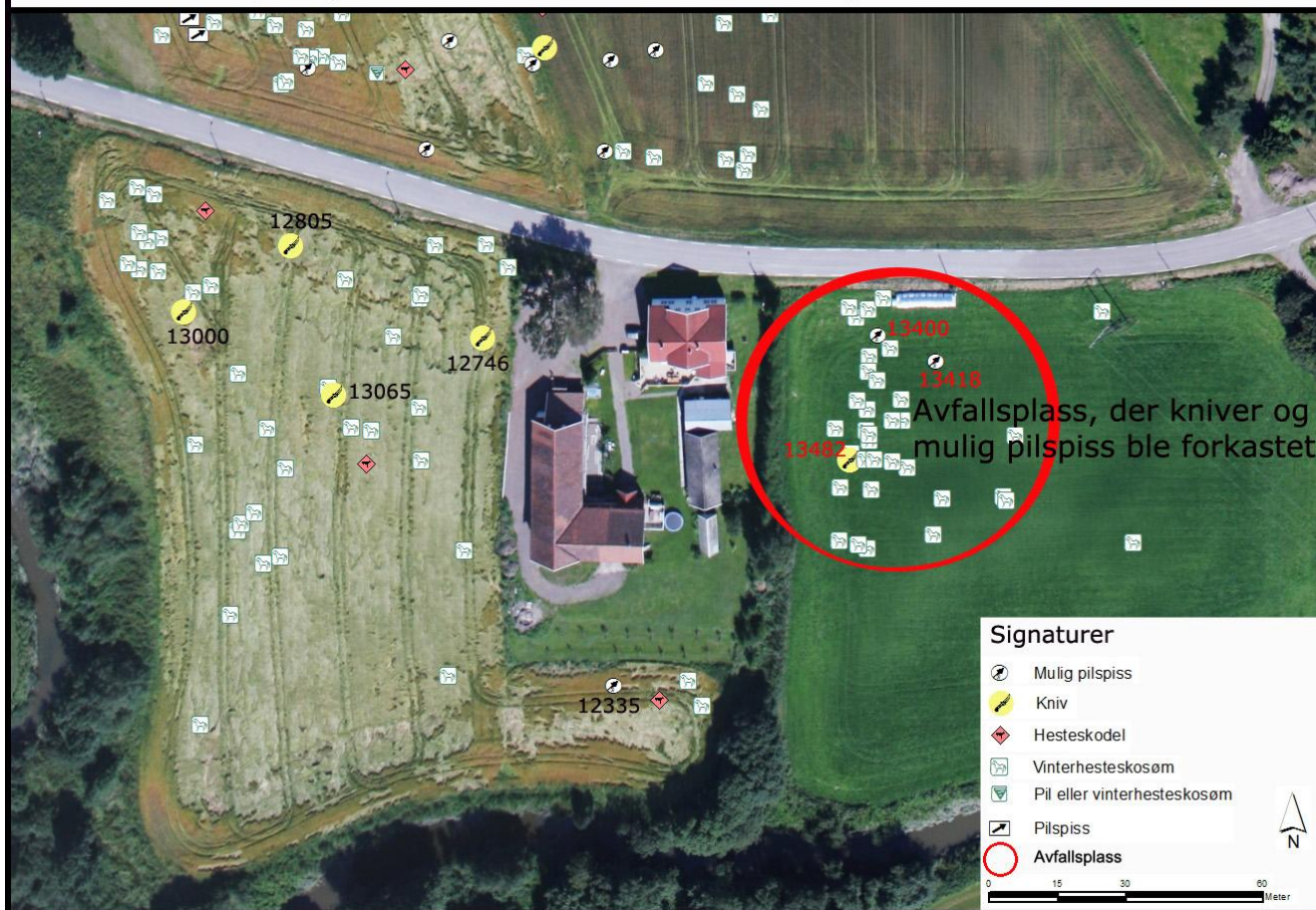
Som det fremgår av figur 50 er det funnet 5 kniver og 3 mulige pilspisser i områdene 1B og 1C. På denne figuren vises en rød sirkel i område 1C. Her fant vi mye mer skrot og skrammel enn vi vanligvis gjør. Vi tolket dette området som et avfallssted som kan strekke seg langt tilbake i tid. Derfor velger vi og ikke sende inn disse to mulige pilspissene samt den ene kniven til KHM. Dette området, samt en mindre del av område 2 er de eneste to stedene på Linnestad som utmerker seg som avfallsplass eller hustuft (se figur 70, side 78).

Når det gjelder de fire knivene som er funnet nord i område 1B, så er deres plassering påfallende tett på 8 av pilspissene og de 3 andre kniver er funnet i område 1A. På bakgrunn av dette blir utbredelsen av slaget noe forskjøvet i forhold til funndistribusjonskartene vi lagde etter 2010/11 undersøkelsene (se figur 70, side 78).

Hestemateriale fra 2012

Det er tett med hestemateriale i den delen av område 1C som vi tolket som en gammel avfallsplass, så de ser vi bort fra. Ellers ser vi at hestematerialet i område 1B hovedsakelig er lokalisert rundt der de 4 knivene er funnet (se figur 50). Heller ikke i langs Heianveiens gamle trase er det funnet mer hestemateriale enn ellers på jorden.

Utbredelse av våpen og hesterelatert materiale i område 1B og C, Linnestad søndre.

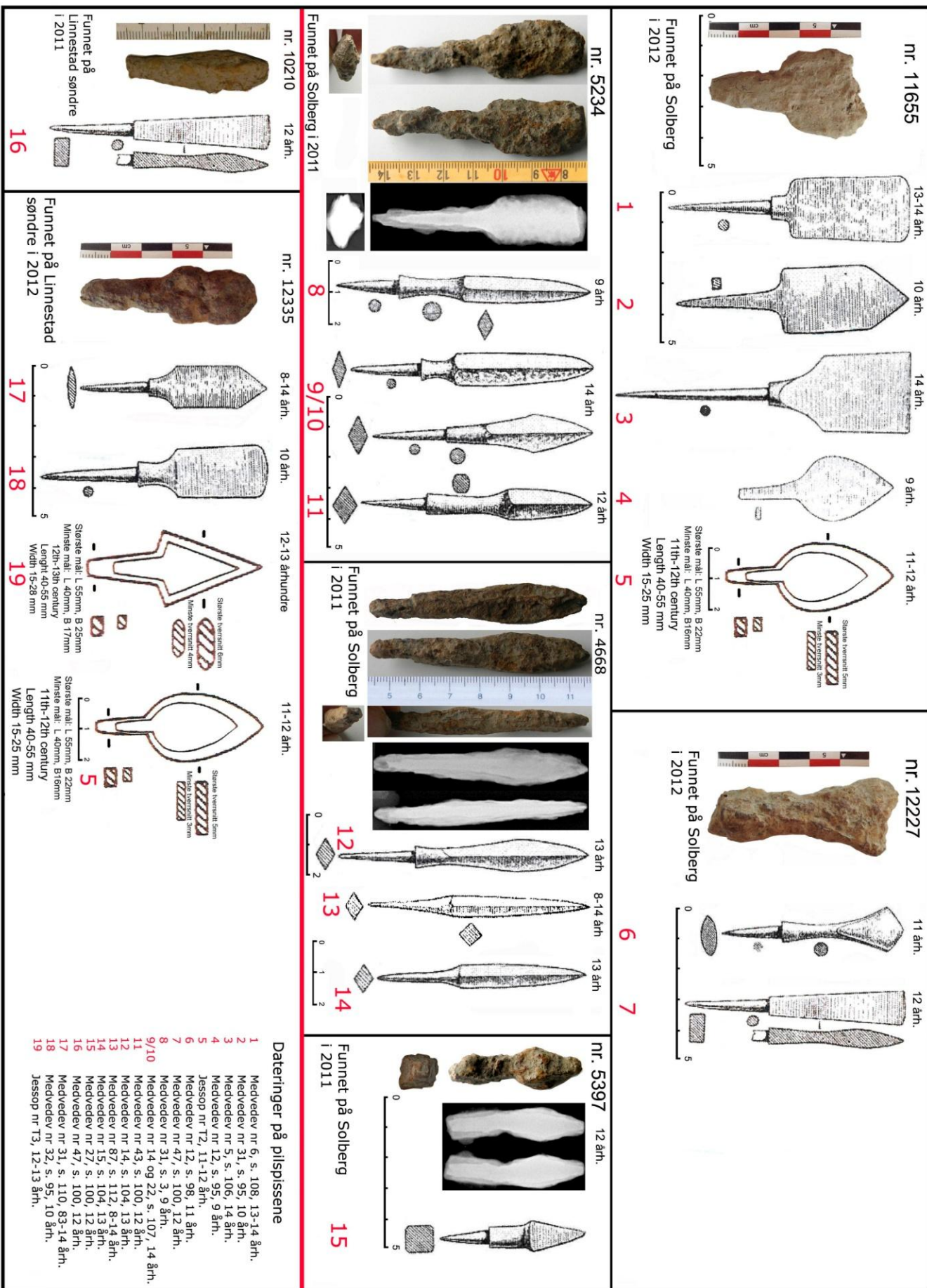
Figur 50 viser utbredelsen av våpen og hesterelatert materiale i område 1B og 1C.

Fire kniver og en mulig pilspiss fra Linnestad søndre, område 1B

Figur 51 viser fire kniver og en mulig pilspiss fra område 1B.

De fem øverste pilspissene/mulige pilspissene er funnet på Solberg i 2011-2012. Vi ser dem sammen med 15 liknende pilspisser som er hentet fra Medvedev. A.F., 1966 og Jessop, O., 1996. De to nederste er funnet på Linnestad søndre i 2011-2012. Vi ser dem sammen med 5 liknende pilspisser fra Medvedev og Jessop.

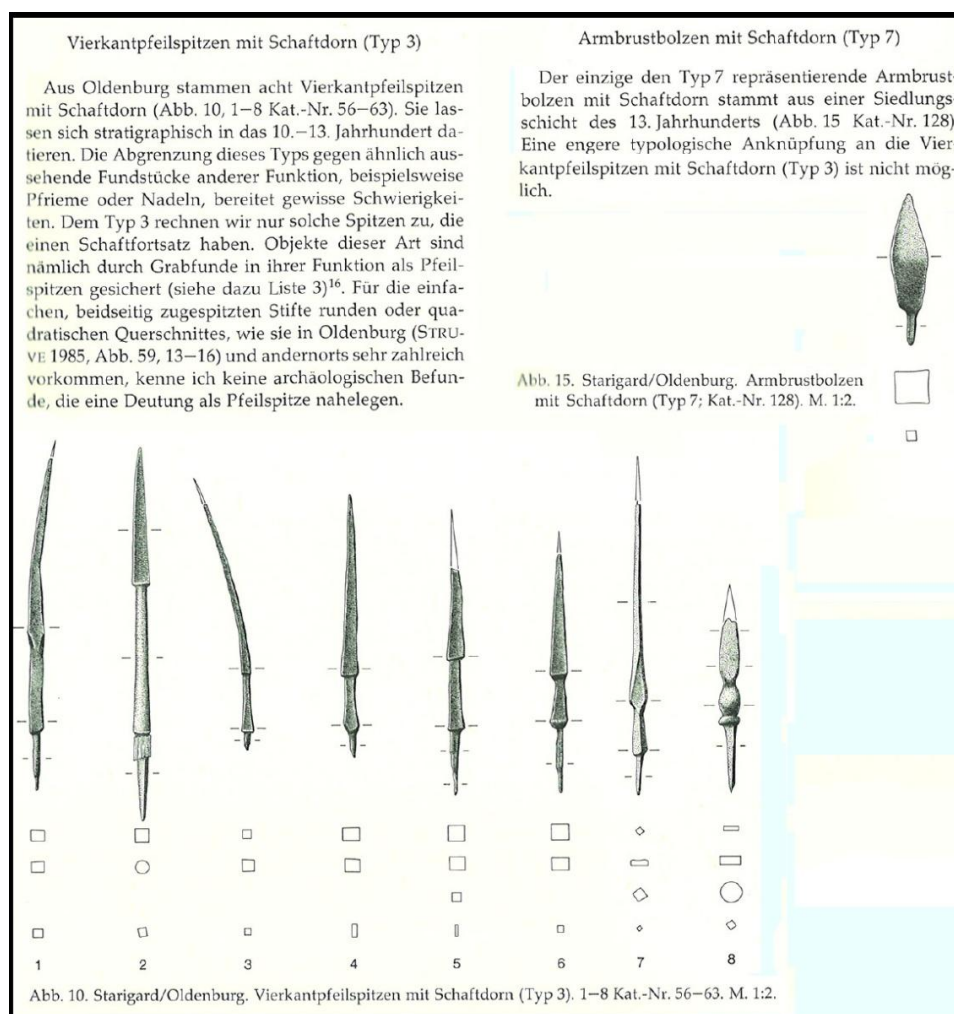
Figur 52 viser 7 pilspisser/mulige pilspisser fra Solberg (5 stk.) og 2 fra Linnestad søndre, omr. 1A og 1B. De er vist sammen med liknende pilspisser fra daværende Sovjetunionen og England.

Pilspissene funnet på Linnestad søndre i 2010

Det har vært en faglig diskusjon knyttet til katalogiseringen av gjenstandsmaterialet fra prosjektet. De 7 pilspissene prosjektet sendte KHM i 2010 ble enten katalogisert som: "Løsfunn fra middelalder/jernalder/nyere tid, Ukjent gjenstand i jern" eller "Ukjent gjenstand i jern. Mulig pilspiss med nærmest kvadratisk tversnitt midt på bladet". Det er derfor viktig for prosjektet å presentere nye studier omkring disse gjenstandene.

KHM ønsket at prosjektet skulle finne ut mer om disse gjenstandene, slik at de kanskje på sikt kunne katalogiseres som pilspisser. Dersom det ble funnet gjenstander som hadde samme utseende som disse. Som det fremgår av figur 54, side 67 har vi nå funnet pilspisser som er meget like både i utseende og størrelse som flere av de 7 pilspissene. Dette gjelder spesielt pil nr. 2 og 22, men også nr. 1, 3 og 4.

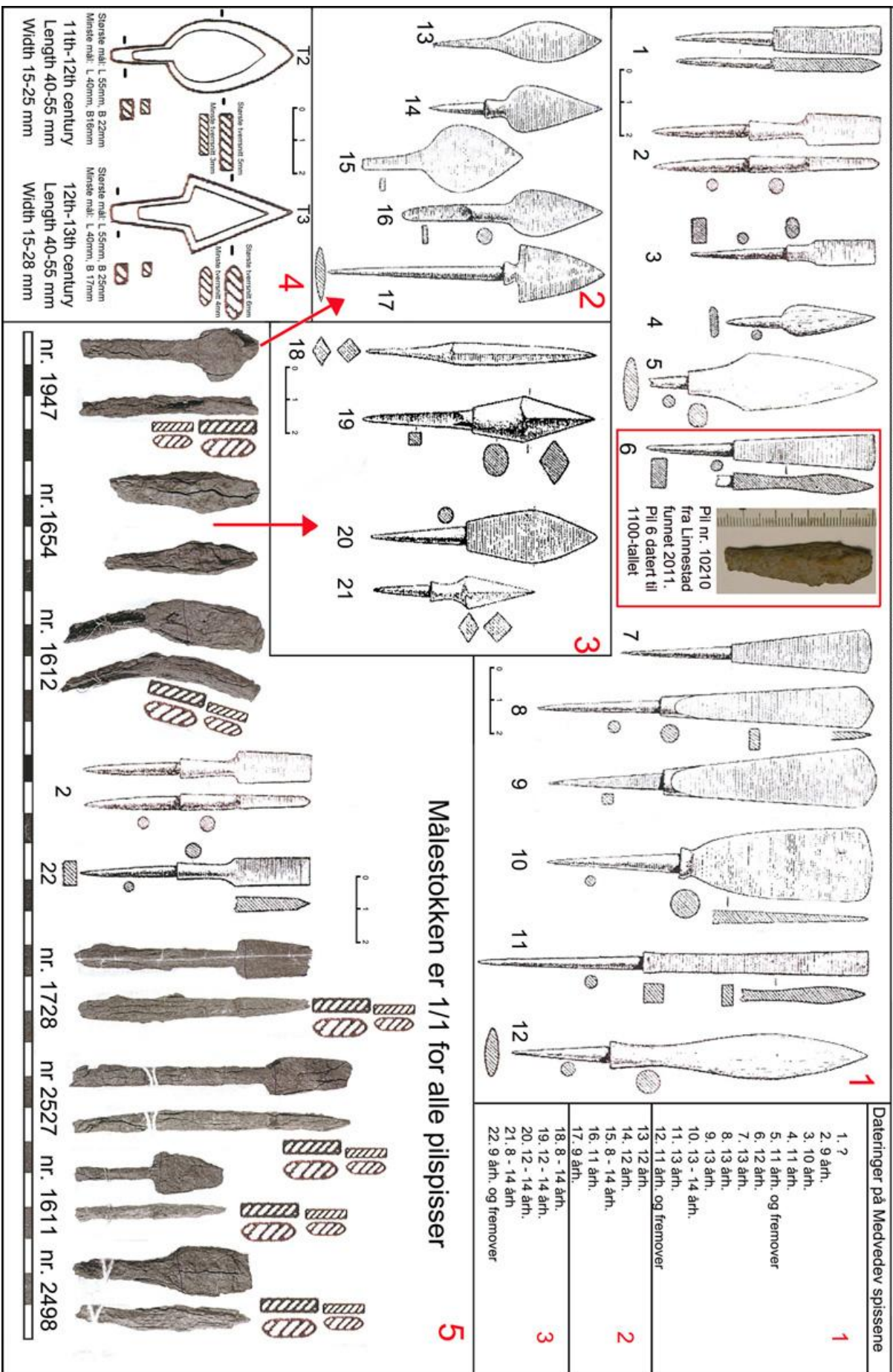
Dr. Martin Gollwitzer har oversatt enkelte deler av den russiske arkeologen Medvedevs artikkel (Medvedev 1966). Gollwitzer skriver følgende om Medvedevs pil nr. 2 (se figur 54): "Pil nr. 2 er nummer 34 på side 93. Han skriver på side 64 at disse piler ble brukt i jakt og strid" (Gollwitzer 2012, e-post).

Figur 53, Torsten Kempkes typologi over firkantede pilspisser og armbrøstbolter med tange fra jern- og middelalder.

Dersom vi sammenlikner våre pilspisser nr. 1654 fra 2010 og mulig armbrøstbolt fra Solberg i 2011 (nr. 5397), er de ganske like denne typen pilspisser som T. Kempke skriver om (Kempke 1988 og 1991) (se figur 52, 53 og 54).

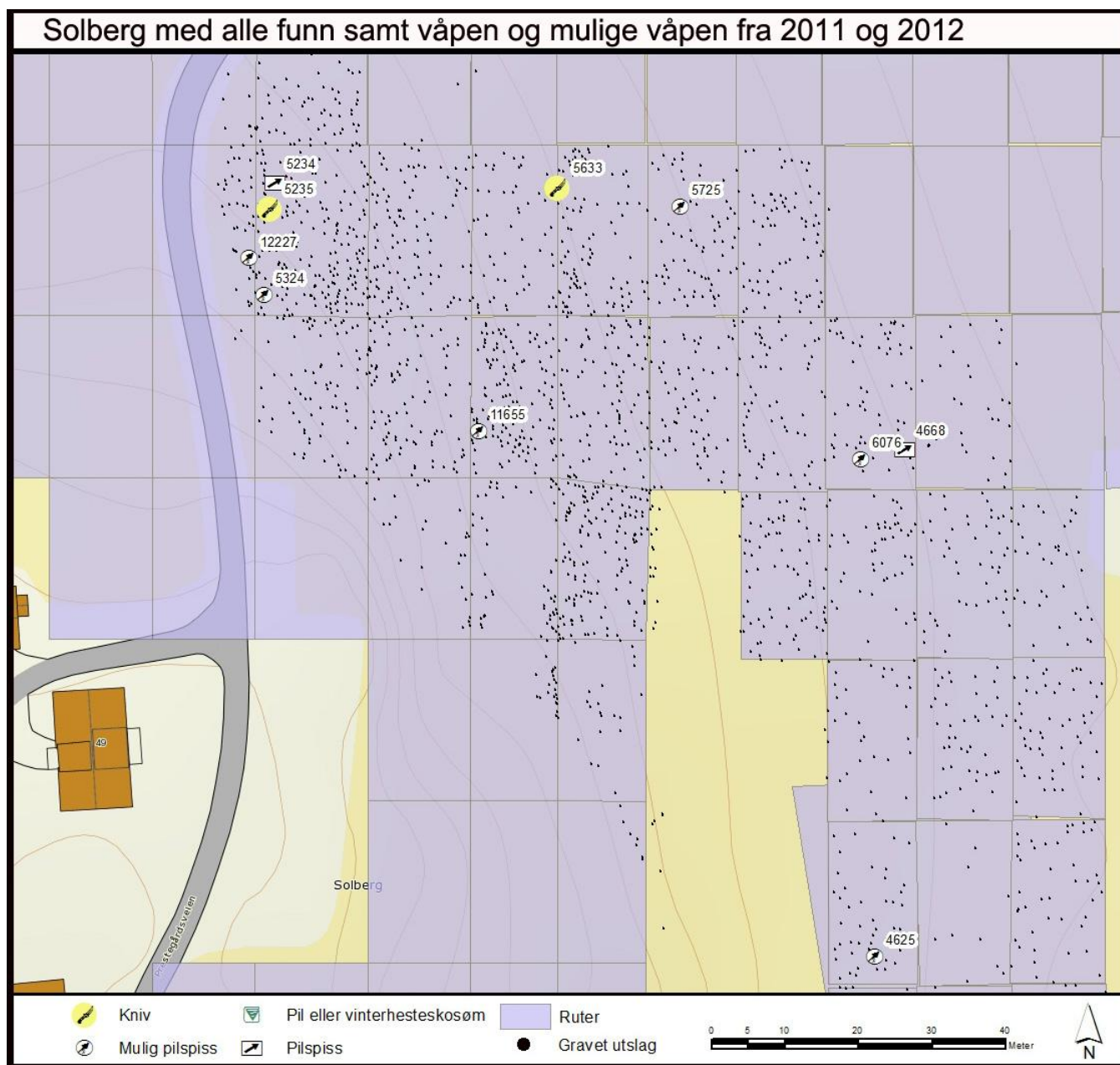
Pilspissene i rute 1, 2 og 3 er fra Medvedev, A.F., 1966. Pilspissene i rute 4 er fra Jessop, O., 1966. Pilspissene i rute 5 er funnet på Linnestad søndre i 2010. Der ser vi dem sammen med Medvedev sin pilspiss 2, fra det 9. århundre og pilspiss 22 fra det 9. århundre og fremover. Ved siden av pil 6 i rute 1 er pil nr. 10210 som ble funnet på Linnestad søndre i 2011. De skraverte feltene i rute 5 er identiske med Jessops tversnitt fra type T2 og T3 i rute 4.

Figur 54, Pilene fra Linnestad sammen med andre pilspisser fra middelalderen, i samme målestokk. Av Kjersti Jacobsen

Solberg og Ramnes prestegård, område 5 og 6

Område 6 ble undersøkt i 2011, område 5 ble undersøkt i 2011 og 2012.

Figur 55, er et funndistribusjonskart over våpen på område 5, Solberg.

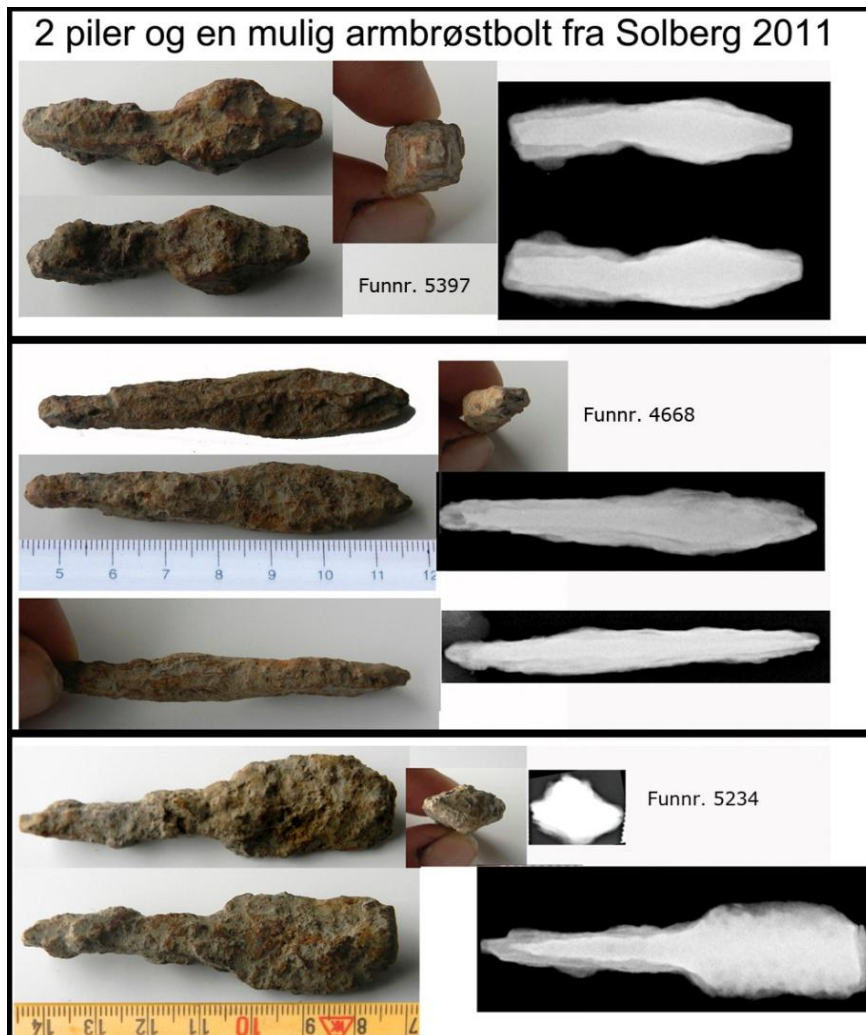

Figur 56, fuglepil eller kniv fra Solberg

Fra område 5 på Solberg har vi 2/3 sikre- og 5/6 mulige pilspisser (se figur 52, 56, 57 og 58). En av disse mulige pilspissene er gjenstand nr. 4625 som kan være en fuglepil eller en liten kniv (se figur 56). I tillegg ble det funnet 2 kniver og 2 mulige kniver der den ene er nevnt over som mulig fulgelpil.

Fra område 6 på Prestegården er

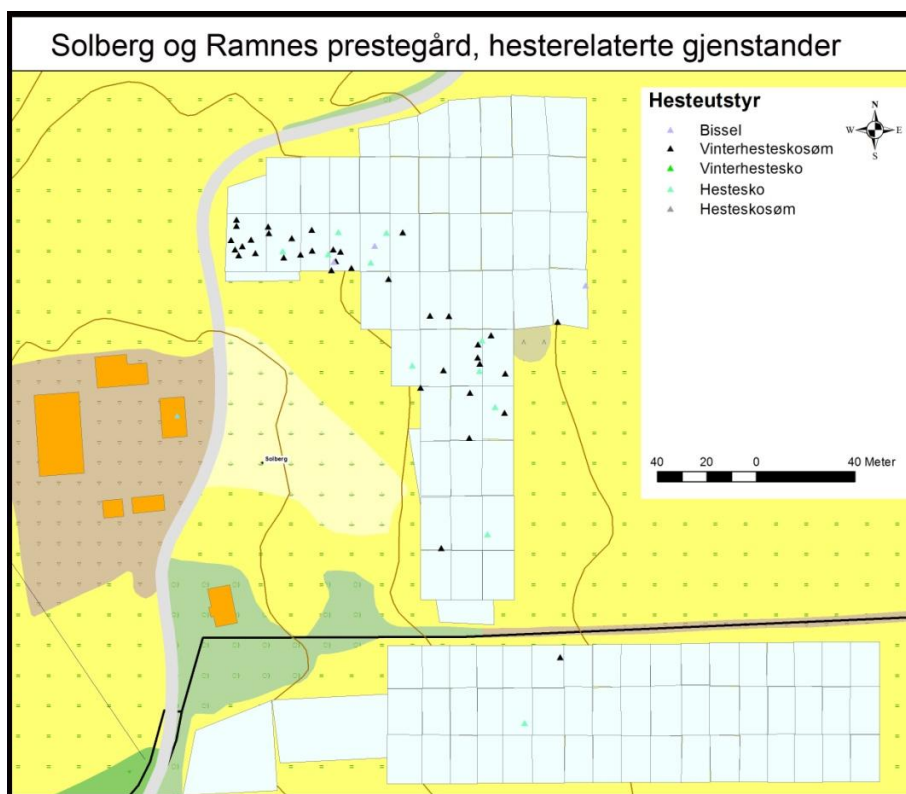
det kun funnet 1 liten øks i 2011 og 3 biter av et sverd i 2009, som høyst sannsynlig tilhører et overpløyd gravfelt (se figur 66).

Figur 57, viser de tre pilspissene/mulige pilspissene vi fant på Solberg (med røntgenbilder).

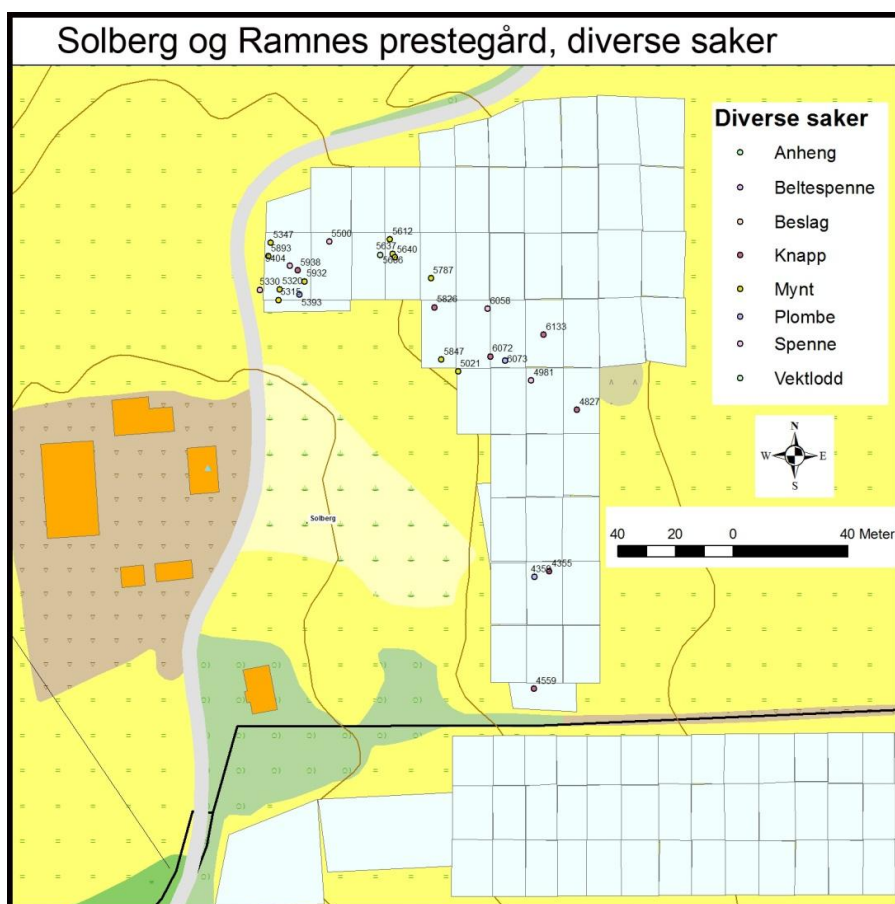

Figur 58 viser to mulige pilspisser vi fant på Solberg i 2012

Figur 59, er et funndistribusjonskart over hesterelaterte gjenstander på Solberg og Prestegården i 2011.

På Solberg og Prestegården ble det funnet 51 vinterhesteskosøm, av 1300 funn totalt. Som det fremgår av figur 54 over, er kun 2 fra prestegården og 49 fra Solberg. De 10 hestekosømmene vi fant i 2012 er ikke kartfestet.

Figur 60, er et funndistribusjonskart over diverse saker på Solberg og Prestegården.

Det ble funnet 1 vektlodd av middelalderkarakter på Solberg (se figur 61) og 4 spenner i jern som kan være relativt moderne, men kan også være fra middelalderen. Vektloddet minner for øvrig om det vektloddet som ble funnet på Solberg i 2009 i forbindelse med feltarbeidet for Slagene på Re prosjektet (funnr. 265) (se Fossum 2009, s 11).

Figur 61, vektlodd i bly fra Solberg

Tidligere løsfunn fra jern- og middelalder fra på- og rundt Ramnessletta. Fra Oldsaksamlingens arkeologiske tilvekstkatalog

C 16834. Jerndopsko til et enegget Sværd, 12 cm. lang, med en liden Knop i nedre Ende. Er af simpelt Arbeide, glat, ikke gjennombrudt; har indvendigt været klædt med Kobber. Vistnok fra Middelalderen. F. Vaaren 1892 paa Solberg (Gno. 80) i Ramnes Sogn og Pgd. (F. 1918.)

C 2233. Øxblad af Jern, 61/2 T. langt, 4 T. bredt for Eggen, 11/4 T. foran Skaftthullet, intet mærkeligt ved Formen, der peger hen paa den kristne Midelalder; fundet i Jorden paa Gaarden Stange i Ramnæs Prgd i Jarlsb.

C 30059. 3 deler av et meget medtatt sverd av jern fra vikingtiden, nemlig en større del med øvre del av klingen med underhjalte og en del av mellomkavlen samt to mindre deler av klingen, hvorav det ene med odden. (...). Underhjalteets form tyder på at det dreier seg om et sverd av tidlig type. (F. 1960 av Johan Aalen, på gården Berg (gbnr. 46/1), Ramnes, Vestfold.

C20072. Jernøks, forrustet, har antagelig været af formen [Rygh fig.561]R. 561. F. paa Nunneteigen (Lunneteigen), Ramnes.

C14405. Et lidet Øxblad af Jern fra yngre Jernalder, 9,5 cm. langt, ligt [Rygh fig.555]NO. 555, men i Skaftulpartiet mere stemmende med [Rygh fig.554]NO. 554. Beskadiget efter Optagelsen. F. paa Kamfjord i Ramnes Pgd.

Figur 62, tre løsfunn fra jern- og middelalder fra Ramnes.

C 31987. Pilespiss av jern med tange med firkantet tverrsnitt og avsats. Bladet har ryggning på begge sider. Opprustet og avskallet. Lengde 10,6 cm, bladets lengde 6,6 cm, største bredde 1,9 cm. Funnet på Gulbrår (gbnr. 30/1), Ramnes s. og pgd., Vestfold. Innlevert ved Vestfold Fylkesmuseum.

C25767. Spydspiss av jern fra uviss tid. Lengde 23,2 cm. Finner Anders

Thon. Funnet på gårdstunet på Thon (gnr. 64, brnr. 1), Ramnes s. og pgd., Vestfold. Gave fra finneren ved lensmannen i Ramnes.

C1871. En Spydspids af Jern; nu blot 3 Tr. lang, hvoraf Bladet 11/2 T., med Fal; - funden i Jorden paa Ramnæs Prgaard.

Figur 63, viser et skiferbryne fra Klopp som er i privat eie og ikke har funnummer.

De mest interessante løsfunnene for prosjektets del er spydet som er funnet på Toen (C 25767), i den alternative traseen som Erling Skakke og hans hær kan ha tatt for å komme seg til Klopås ved Linnestad (se figur 21 og de med rød pil i figur 64).

Videre er Jerndopsko C 16834, som er funnet på Solberg og det lille spydet C 1871 fra Ramnes prestegård interessante for oss.

På Klopp er det som vist over (se fig 63) en brynestein i skifer som er i privat eie. Dette brynet er spennende, på bakgrunn av at det kan ha stått en hær på 1560 mann der. De hadde selvsagt behov for bryner til våpnene sine.

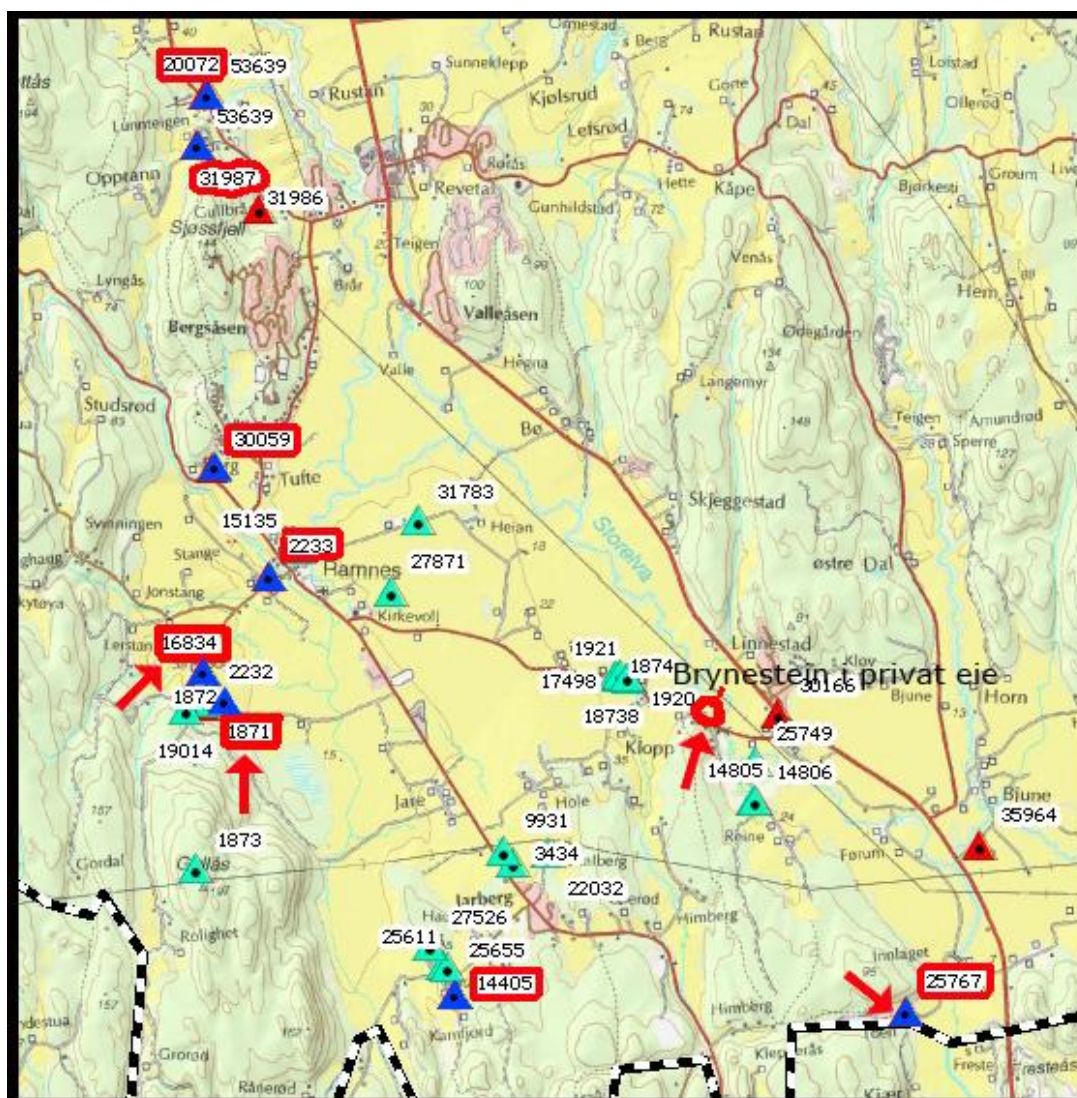
I forbindelse med Slagene på Re utstillingen på Retorvet kjøpesenter i 2009, skriver Gro Anita Bårdseth utstillingstekstene fra KHM. Når det gjelder de tre funnene på figur 67, skriver hun følgende:

”-Spydet i utstillinga fra gården Thon i Re kommune er sannsynligvis et stikkspyd. Bladet er relativt bredt med opphøyet rygg, og spissen er nokså bred. Utformingen gjør at spydet er godt egnet til støt i nærkamp. Spydet er av middelaldersk type.

-Spydet fra gården Ramnes* er trolig også et stikkspyd fra middelalderen. Spydet er av en kortere type enn Thon eksemplaret.

-Pilspissen i utstillingen er fra Gulbrår i Re. Den er sannsynligvis en stridspil av middelaldersk type”.

*Her skriver Bårdseth feil, for den er funnet på Ramnes prestegård som er en helt annen gård.

Figur 64. Kartet viser løsfunn på- og rundt Ramnessletta. Numrene med rødt rundt er våpen fra jern- eller middelalder. I tillegg er brynesteinen i skifer fra Klopp markert med rød sirkel.

Andre undersøkelser på Linnestad, Ramnes prestegård og Solberg

Georadarundersøkelse på Ramnes prestegård 2011

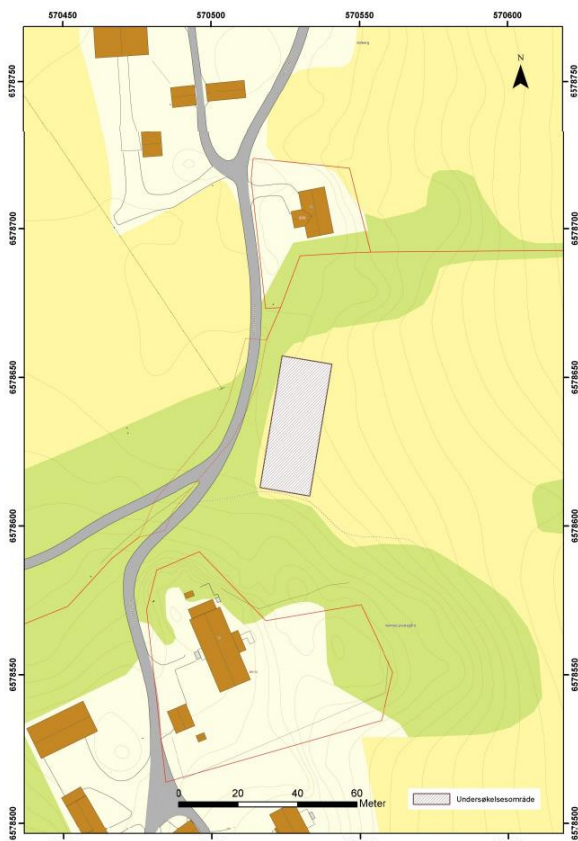
I 2009 ble det, i forbindelse med Slagene på Re prosjektet påvist rester av et sverd ved hjelp av metallsøker. For å undersøke om sverdet tilhørte en gravhaug ved stedet eller om det utgjorde et løsfunn, ble det bestemt å undersøke lokaliteten ved hjelp av georadar. Undersøkelsen påviste minst to utpløyde gravhauger ved lokaliteten.

Resultatene fra georadarundersøkelsen under er alle hentet fra (Gustavsen 2011):

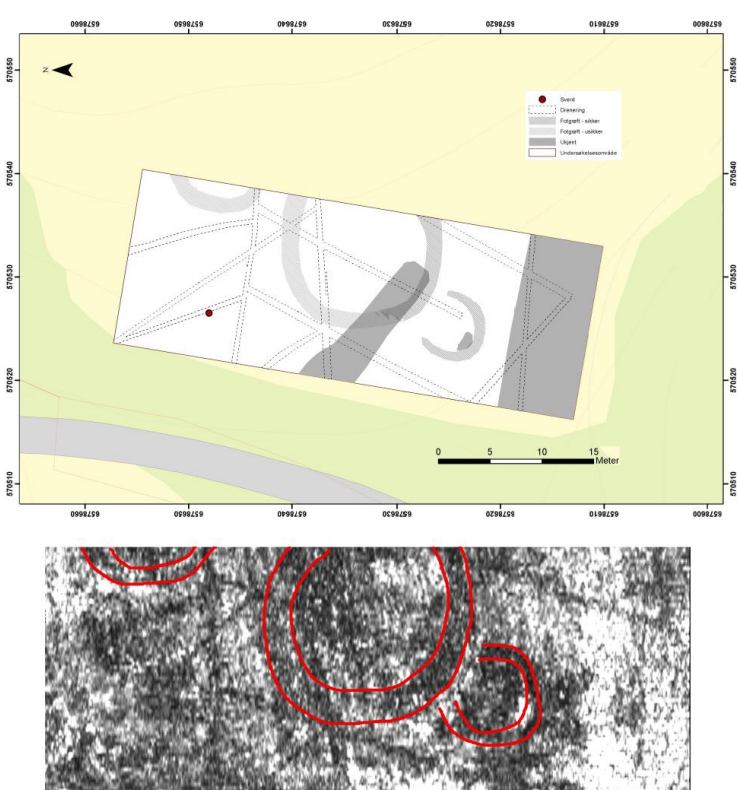
" Undersøkelsesområdet lå i den vestre delen av en åker på Ramnes Prestegård, sør i Re kommune, ca. 1km sørøst for Ramnes kirke (...). Området målte ca. 45m x 17m – til sammen ca. 765m², og det var orientert omtrentlig nord-sør"

"Rutenettet som utgjorde undersøkelsesområdet ble satt ut ved hjelp av totalstasjon, målebånd og snorer. Det ble deretter kartfestet ved hjelp av RTK GPS. Selve radarundersøkelsen ble gjennomført med et georadarsystem av typen Sensors & Software NogginPlus 500, et system med en radarantenne med senterfrekvens på 500MHz".

Figur 65, viser undersøkelsesområdet på Prestegården. Laget av Lars Gustavsen, NIKU

Figur 2 - Undersøkelsesområdets plassering. Kartgrunnlag: Statens kartverk

Figur 66, viser undersøkelsesområdet på Prestegården og anomaliene som er tolket som overpløyde graver. Laget av Lars Gustavsen, NIKU.

”Radarantennen ble kjørt over undersøkelsesområdet med en linjeavstand på 25 cm, mens det ble tatt målinger hver 2,5 cm i kjøreretningen. Til sammen ble det kjørt ca. 3073 linjemeter”.

”Dataene ble prosessert i programmet *EKKO Mapper 4*, hvor det ble generert dybdeskiver i 5 cm tykkelse. Disse dybdeskivene ble deretter georeferert og importert til GIS-programmet *ArcMap 10*, hvor den videre tolkningen og uttegningen ble gjort. Dybdeskivene er også satt sammen til animasjonsfiler for visualisering av resultatene” (se figur 66).

”Den geofysiske kontrasten mellom de arkeologiske strukturene og den omliggende massen er relativt lav, noe som vanskeliggjør en sikker tolkning og visualisering av strukturenes avgrensning. Ved prosessering av datasettet, samt ved manipulering kontraster og lysstyrke, og ved å studere de animerte dybdeskivene, er det imidlertid mulig å skille ut anomalier som kan tolkes som arkeologiske av natur”.

”Datasettet viser at området krysses av en rekke moderne dreneringsgrøfter (se figur 61). (...). I den nordøstre delen av datasettet er det påvist en halvsirkelformet anomali som strekker seg ca. 3m inn i undersøkelsesområdet. Anomalien har lav refleksjonsstyrke, noe som viser at den består av et materiale som absorberer radarsignalene lettere enn materialet rundt. Den er ca. 1,5 m bred og en tenkt fullført sirkel basert på den delen av anomalien som ligger innenfor undersøkelsesområdet tilsier at den kan være ca. 9m i diameter. Anomalien er tolket som en mulig fotgrøft fra en utpløyd gravhaug. Den ligger imidlertid tett opptil en åkerholme, og anomalien kan utgjøre en del av denne.

Sør for denne anomalien sees en annen sirkulær anomali, også denne med relativt lav refleksjonsstyrke i forhold til jordsmonnet rundt. Anomalien fremstår som relativt tydelig fra den sørøstre delen frem til omtrent midten av undersøkelsesområdet. Den vestre og

nordre delen av anomalien er noe utydelig, mye på grunn av dreneringsgrøftene i området. Anomalien måler ca. 15 m i diameter og er ca. 1,5 m bred. Den er tolket som en fotgrøft tilhørende en utpløyd gravhaug.

Like sørvest for denne anomalien er det påvist nok en sirkulær anomali. Denne fremstår som svært tydelig mot sørvest, sør og sørøst, mens den nordøstre delen er noe utydelig. Også denne anomalien synes å bestå av et materiale som absorberer radarsignalene i større grad enn jordsmonnet rundt.

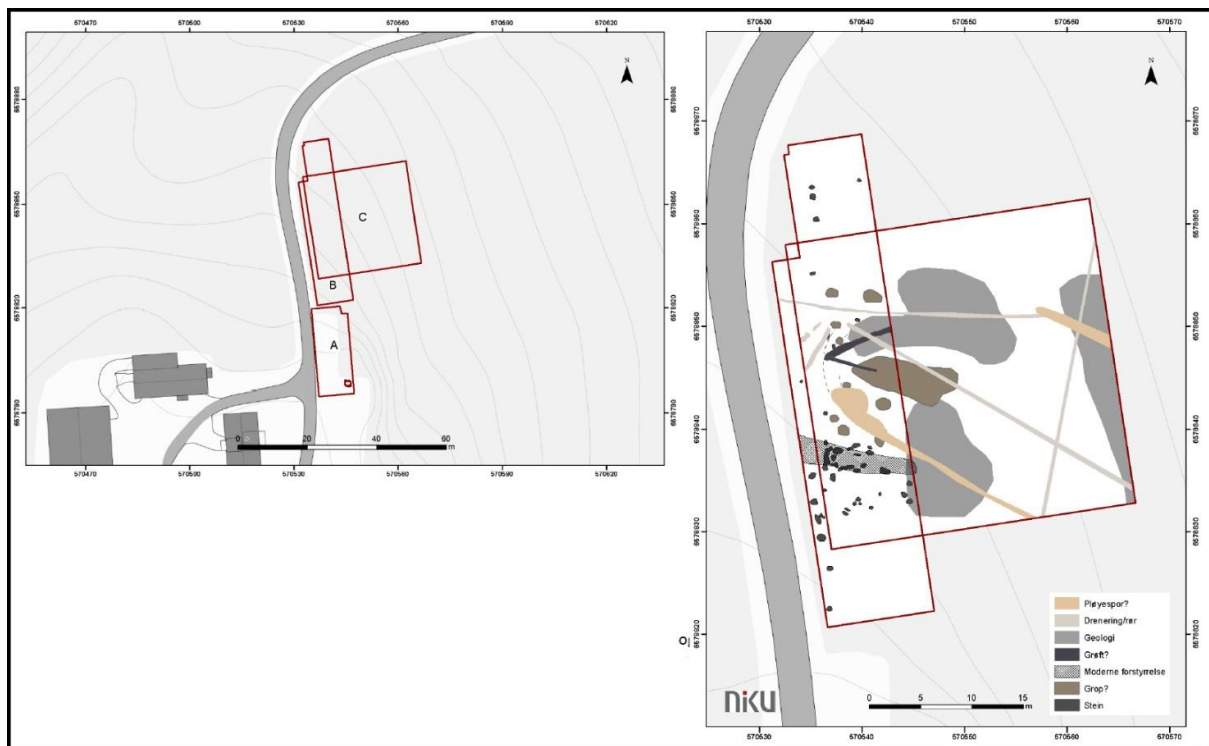
Anomalien måler ca. 7 m i diameter og den er ca. 1m bred. Den er tolket som en fotgrøft fra en utpløyd gravhaug. En relativt kraftig reflektor innenfor denne anomalien kan ikke tolkes med sikkerhet. Samtlige av disse anomaliene ligger på ca. 25 cm -35 cm dybde”.

”Georadarundersøkelsen ved Solberg påviste to anomalier som er tolket som restene av utpløyde gravhauger. I tillegg ble det påvist en anomali som er tolket som en mulig fotgrøft i kanten av undersøkelsesområdet. Anomaliene representerer trolig strukturer som etter all sannsynlighet utgjør rester av et utpløyd gravfelt”.

Georadarundersøkelser på Solberg 2012

I 2011 ble det funnet enkelte svært interessante gjenstander på Solberg gård. Flere av disse gjenstandene som er tolket som mulige pilspisser og kniver er funnet i et avgrenset område av jordet (se figur 55 side 68). For å undersøke om gjenstandene tilhørte en eldre smie eller gravhaug ble det bestemt å undersøke dette område ved hjelp av en georadar. Undersøkelsen påviste ingen anomalier som tyder på dette.

”I mai 2012 gjennomførte Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) i samarbeid med prosjektet Slagene på Re en georadarundersøkelse ved gården Solberg i Re kommune, Vestfold. Undersøkelsen hadde som hensikt å lokalisere arkeologiske strukturer innenfor et åkerområde ved gården. Det ble observert enkelte anomalier i datasettene som kunne representere arkeologiske strukturer. Anomaliene var imidlertid ikke spesielt klart avgrenset. Ut fra dette, ble det i september samme år gjennomført en ny radarundersøkelse over et større område for å bringe klarhet i dette. Den nye undersøkelsen viste at det etter all sannsynlighet ikke dreier seg om arkeologiske strukturer. Denne rapporten beskriver undersøkelsesområdene, metoden og resultatene fra undersøkelsen” (Gustavsen 2011).

Figur 67. Kart over Solberg (280/1). Undersøkellesområdene i rød skravur. Og tolkningskart – område B og C. Kartgrunnlag: Statens kartverk, Geovekst. Laget av Lars Gustavsen, NIKU.

Maskinell sjakting på Linnestad søndre i 2013.

Som vi ser på side 50 så ble det i mai 2013 foretatt en siste feltundersøkelse i forbindelse med Slagene på Re prosjektet. Vi fant ingen strukturer i området vi søkte i. Les denne rapporten i sin helhet i Appendiks. Kartet på figur 69 viser disse 5 funntomme sjaktene.

Konklusjon basert på funn og funndistribusjonskart

Linnestad og Klopp 1163 slaget

Ut fra funnfordelingen av både våpen og hesteutstyr tyder det på at i hver fall den første artilleritrefningen med pil og bue har startet i område 4 ved Klopp øvre og majoriteten av pilene har slått ned vest i område 1A, ved Linnestad søndre.

Hvor vidt vi har funnet området der nærkampen stod, er ikke sikkert, men vi hevder fremdeles at starten på slaget er funnet. Dersom vi tar med i betraktningen at det har vært mange hester i slaget, basert på at i hvert fall den ene hæren hadde ca. 780 hester med seg, og at det var svært vanlig å ha kniv i beltet, trer bildet av nærkampen også frem i det samme området.

Vi hadde ikke store forhåpninger om å finne de kraftige nærkampsvåpnene, fordi jernet var utrolig verdifullt i 1163, og slagstedet ble nok plyndret i etterkant. Dette hadde vi

forventet. Men det vi lette etter var prosjektilene i form av pilspisser. I tillegg hadde vi etter 2011 undersøkelsen 8 kniver spredt utover jordene i område 2 og 1A. Den ene kniven var sannsynligvis en våpenkniv. (se rapport 2011 (funn nr. 2729 figur 68).

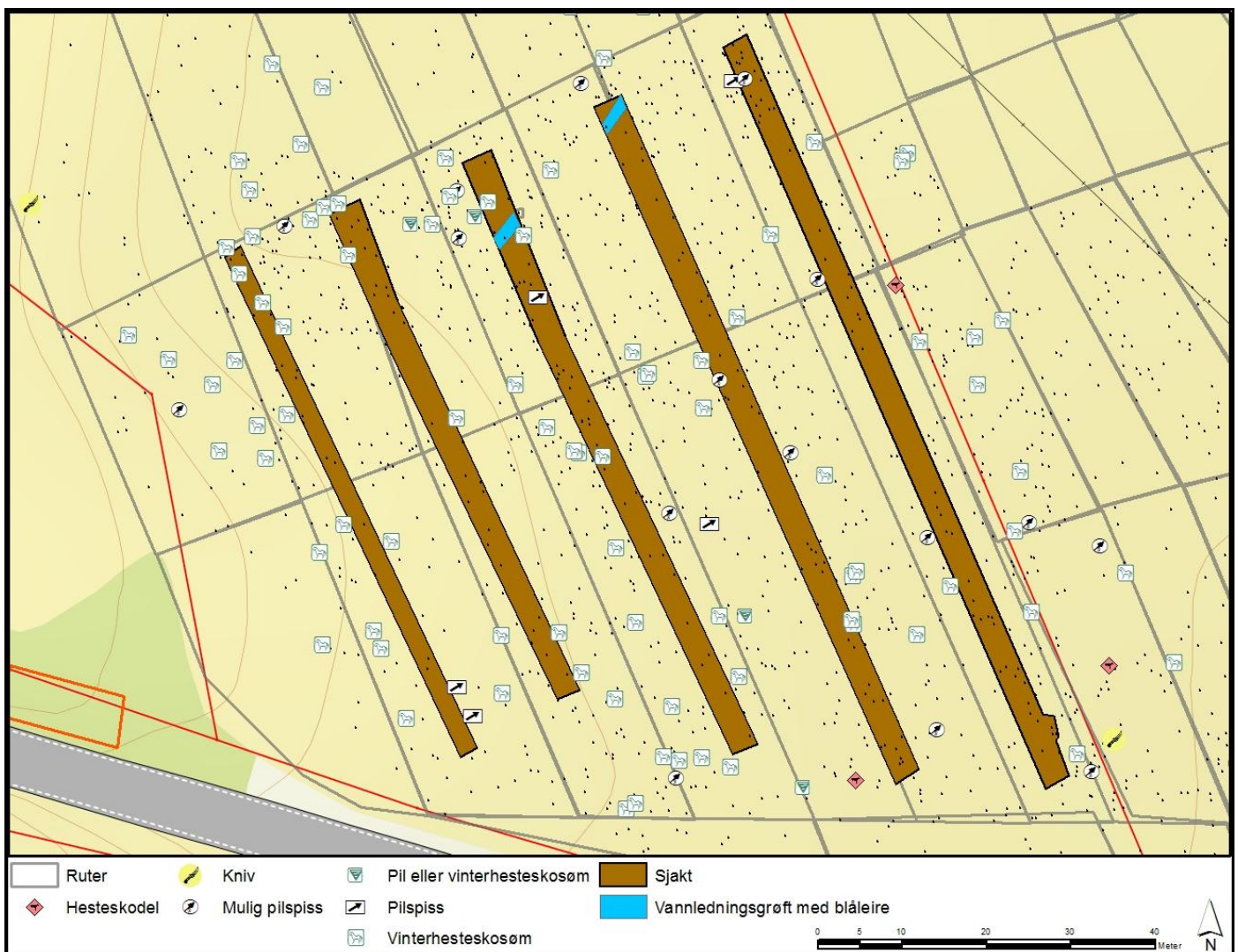
Figur 68, mulig våpenkniv fra Linnestad søndre

Konteksten forandrer seg etter 2012

I 2012 søkte vi sør for Heianveien i områdene 1B og 1C. Da fant vi ytterligere 4 kniver i nærheten av området med de 8 pilene og størstedelen av hestematerialet i område 1A. I tillegg til dette er hoveddelen av det hesterelaterte materiale vi fant i område 1B og 1C funnet her (se figur 50 og 70). Vi ser helt bort fra de 2 mulige pilspissene, kniven og hestematerialet som ble funnet innenfor den blå sirkelen i område 1C (figur 70). Alle funnene herfra stammer med stor sannsynlighet fra en avfalls plass som kan gå langt tilbake i tid.

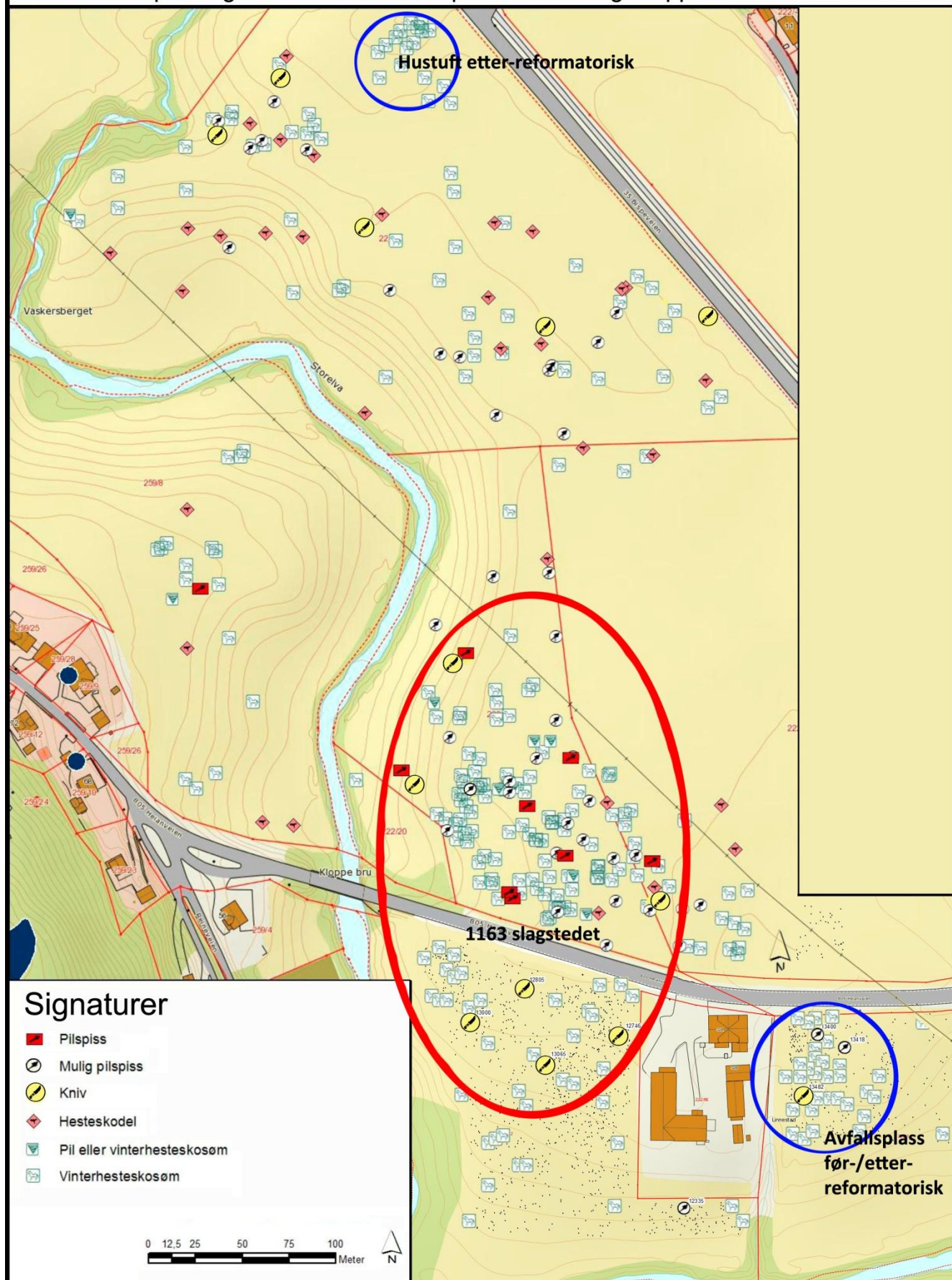
Når vi ser funndistribusjonskartet (figur 70, så er det påfallende at 8 (ca 89 %) av de 9 gjenstandene vi omtaler som sikre pilspisser og 7 (ca 60 %) av de 12 knivene som er funnet på Linnestad søndre og nordre er funnet innenfor denne røde sirkelen. I tillegg er ca. 50 % av det hesterelaterte materialet fra disse områdene funnet innenfor dette avgrensede område.

Når vi i tillegg ser kartet som viser sjaktene i dette område, nord for Heianveien, så trer bildet av slagstedet fra 1163 enda tydeligere frem (se figur 69). Det ble ikke funnet noen strukturer i dette området i løpet av registreringen. Det er etter vårt syn ganske usannsynlig at alt dette materialet tilfeldigvis ligger på akkurat den delen av jorden der vi hadde en hypotese om at begynnelsen på slaget hadde stått.

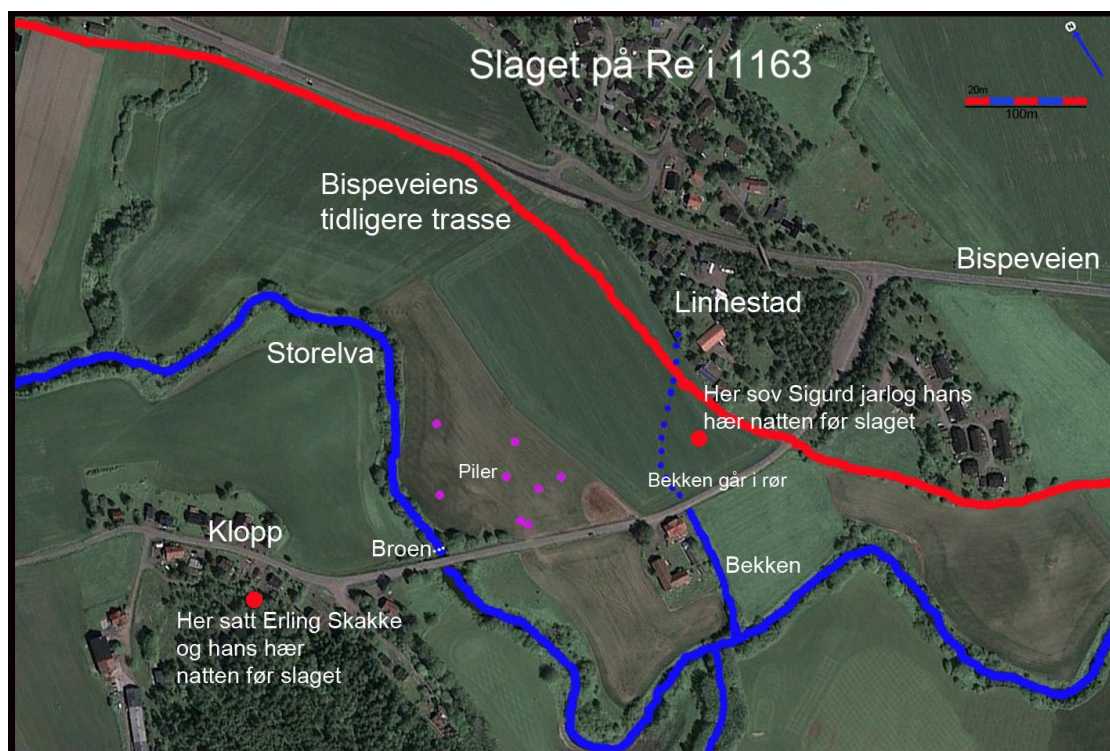
Figur 69 viser området der vi søker etter strukturer i bakken ved hjelp av maskinell sjaktning.

Kart over våpen- og hesterelaterte funn på Linnestad og Klopp

Figur 70 viser området innenfor den røde sirkelen der slaget på Re i 1163 stod.

Basert på gjenstandsmaterialet fra 2010 til 2012 mener vi at slaget fra 1163 foreløpig er lokalisert til område 1A og 1B på Linnestad søndre og område 4 på Klopp. Som figur 71 viser, er 8 piler funnet i et avgrenset område på Linnestad-siden av Storelva. Det er kun 150-180 m herfra til det området på Klopp vi mener hæren til Erling Skakke stod da de skjøt disse pilene.

Figur 71, viser prosjektleders tolkning av hvor de to hærene oppholdt seg natten før slaget i 1163

Solberg og Prestegården 1177 slaget

Når det gjelder 1177 slaget er det svært interessante funn av pilspisser og mulige pilspisser i område 5 på Solberg. I tillegg til løsfunnet av spydspissen som er funnet på Prestegården, som Bårdseth skriver "Spydet fra gården Ramnes* er trolig også et stikkspyd fra middelalderen" (se side 71). Doppskoen i jern fra Solberg er selvsagt også interessant. "C 16834. Jerndopsko til et enegget Sværd (...). Vistnok fra Middelalderen".
*Her skriver Bårdseth feil, for spydet er funnet på Ramnes prestegård, nabogården til Solberg.

Vi kan dessuten konkludere med at majoriteten av funnene herfra ikke stammer fra et overpløyd gravfelt eller andre strukturer, slik tilfellet var for nabogården Ramnes prestegård.

Vi tør likevel ikke si hvorvidt dette slagstedet er funnet eller ikke. Til det er opplysningene om landskapet i de to sagatekstene for dårlige.

Det ville vært svært interessant å lete videre på Solberg, men innenfor prosjektets rammer, lar det seg ikke gjøre.

Funn fra 2011

Liste over 38 funn (opprinnelig 68*) fra 2011, sendt inn til KHM 30.01.2012 og 5 funn fra Klopp, sendt inn til KHM 08.09.2011

OMR.	m ²	ANTALL FUNN	MATRIKKELGÅRD	GBNR
2	55000	15 (opprinnelig 30)	Linnestad nordre	223/2
1A	45915	3 (opprinnelig 5)	Linnestad søndre	222/2
1A	45915	7 (opprinnelig 12)	Linnestad søndre	222/1

4*	13670	5	Klopp øvre	259/1,6,7,8,20
5	8163	12 (opprinnelig 20)	Solberg	280/1
6	5166	1	Ramnes prestegård	281/1

*Vi har avtale om å trekke ut de funn vi måtte ønske pga. konserveringskostnader. Derfor er 30 funn som ble innlevert til KHM den 30.01.2012 borte fra funnlisten som lå ved de opprinnelige 68 funnene.

*De 5 funnene fra Klopp er sendt oss i retur.

Innmålinger av gjenstander tatt i løpet av feltarbeidet er: ca. 8500.

25 gjenstander er sendt inn fra område **1A og 2**. **12** gjenstander fra område **5** og **1** gjenstand fra område **6** er sendt inn. I tillegg 5 gjenstander fra område **4**.

Fra Linnestadgårdene er det i tillegg registrert 1 øks/hakke, 1 mulig ildstål, flere spenner i jern samt masse hesterelatert materiale og 124 arkaisk vinterhesteskosøm som kan være fra middelalderen. Fra Solberg gård er det registrert både spenner i jern, hesterelatert materiale og 39 av den samme typen vinterhesteskosøm. Fra Prestegården er det 2 vinterhesteskosøm. Fra Klopp øvre er det registrert 16 vinterhesteskosøm. Ingen av disse 209 gjenstandene er sendt til KHM fordi de er vanskelige å datere og typebestemme. Men det indikerer et langt større omfang av hesterelaterte gjenstander på Linnestadjordene i forhold til de andre områdene.

Funnliste fra Slagene på Re prosjektet for 2011								
Re kommune, Vestfold fylke								
Funnene er innlevert KHM 30.01.2012								
Alle gjenstandene er funnet i pløyselaget, dybde mellom 5-25 cm								
Funn fra Linnestad søndre, gbnr 222/1								
	Funnr.	Kategori	Metall	Røntg.	Vekt	Boks	gbnr	Eier
1	9719	Mulig pilspiss/kniv	Jern	Ja	12g	Boks 1	222/1	Anders Ree Kirkevold
2	10210	Mulig pilspiss/bodkin	Jern	Ja	12g	Boks 1	222/1	Anders Ree Kirkevold
3	10133	Mulig pilspiss	Jern	Ja	15g	Boks 1	222/1	Anders Ree Kirkevold
4	10363	Mulig pilspiss	Jern	Ja	14g	Boks 1	222/1	Anders Ree Kirkevold
5	10930	Kniv	Jern	Nei	20g	Boks 2	222/1	Anders Ree Kirkevold
6	9052	Kniv	Jern	Nei	36g	Boks 2	222/1	Anders Ree Kirkevold
7	10989	Middelalderspenne	Bronse	Nei	2g	Boks 3	222/1	Anders Ree Kirkevold
Funn fra Linnestad søndre 222/2								
8	9732	Mulig pilspiss	Jern	Ja	15g	Boks 1	222/2	Frode Riis
9	9980	Mulig pilspiss	Jern	Ja	12g	Boks 1	222/2	Frode Riis
10	10187	Mulig pilspiss	Jern	Ja	8g	Boks 1	222/2	Frode Riis
Funn fra Linnestad nordre gbnr 223/2								
11	11028	Mulig pilspiss	Jern	Ja	13g	Boks 1	223/2	Anders Larsen
12	8922	Mulig pilspiss	Jern	Ja	9g	Boks 1	223/2	Anders Larsen
13	8783	Mulig pilspiss	Jern	Ja	6g	Boks 1	223/2	Anders Larsen
14	9201	Mulig pilspiss	Jern	Ja	10g	Boks 1	223/2	Anders Larsen
5	7830	Mulig pilspiss	Jern	Ja	7g	Boks 1	223/2	Anders Larsen
6	6449	Mulig pilspiss/kniv	Jern	Ja	12g	Boks 1	223/2	Anders Larsen
17	Rute 62	Kniv	Jern	Nei	19g	Boks 2	223/2	Anders Larsen
18	Rute 58	mulig kniv/pil	Jern	Nei	18g	Boks 2	223/2	Anders Larsen
19	8841	Kniv mulig	Jern	Nei	13g	Boks 2	223/2	Anders Larsen
20	7831	Kniv	Jern	Nei	20g	Boks 2	223/2	Anders Larsen
21	7069	Kniv	Jern	Nei	9g	Boks 2	223/2	Anders Larsen
22	10183	Kniv	Jern	Nei	24g	Boks 2	223/2	Anders Larsen
23	9025	Mulig del av enegget sverd	Jern	Nei	43g	Boks 2	223/2	Anders Larsen
24	8398	Klesplombe	Bly	Nei	4g	Boks 3	223/2	Anders Larsen
25	7551	Fibula	Bronse	Nei	4g	Boks 3	223/2	Anders Larsen
Funn fra Ramnes prestegård, gbnr 281/1								
	Funnr.	Kategori	Metall	Røntg.	Vekt	Boks	gbnr	Eier
26	4510	Øks/celt	Jern	Ja	140g	5	281/1	Lars H. Skjeggstad
Funn fra Solberg gård, gbnr 280/1								
	Funnr.	Kategori	Metall	Røntg.	Vekt	Boks	gbnr	Eier
27	4668	Pilspiss	Jern	Ja	15g	6	280/1	Nils Regin Bøhle

28	5234	Pilspiss	Jern	Ja	22g	6	280/1	Nils Regin Bøhle
29	5397	Mulig pilspiss/bolt	Jern	Ja	14g	6	280/1	Nils Regin Bøhle
30	5725	Mulig pilspiss	Jern	Ja	9g	6	280/1	Nils Regin Bøhle
31	6076	Mulig pilspiss	Jern	Ja	10g	6	280/1	Nils Regin Bøhle
32	6125	Mulig pilspiss, med mulig fal	Jern	Ja	17g	6	280/1	Nils Regin Bøhle
33	5324	Mulig pilspiss	Jern	Ja	8g	6	280/1	Nils Regin Bøhle
34	4625	Kniv/fuglepil	Jern	Ja	16g	6	280/1	Nils Regin Bøhle
35	5286	Kniv	Jern	Nei	21g	6	280/1	Nils Regin Bøhle
36	5235	Kniv	Jern	Nei	17g	6	280/1	Nils Regin Bøhle
37	5633	Mulig kniv	Jern	Nei	18g	6	280/1	Nils Regin Bøhle
38	5606	Vektlodd	Bly	Nei	45g	7	280/1	Nils Regin Bøhle

Funn fra Klopp øvre, gbnr 259/1,6,7,8,20, innlevert KHM 08.09.2011

Funnr.	Kategori	Metall	Røntg.	gbnr	Eier
3320	Øks	Jern	Ja	259/1,6,7,8,20	Terje Erling Wold
3355	Pilspiss/ spydspiss	Jern	Ja	259/1,6,7,8,20	Terje Erling Wold
3555	Beslag	Jern	Ja	259/1,6,7,8,20	Terje Erling Wold
3749	Mulig pilspiss/ hesteskosøm	Jern	Ja	259/1,6,7,8,20	Terje Erling Wold
3697	Mulig del av stigbøyle	Jern	Ja	259/1,6,7,8,20	Terje Erling Wold

Gjenstander som ble sendt inn til KHM, men som vi har valgt å trekke tilbake, da de ikke er våpenrelatert eller er vanskelig å datere

Funn fra Linnestad søndre, gbnr. 222/1

	Funnr.	Kategori	Metall	Røntg.	Vekt	Boks	gbnr	Eier
1	10221	Mulig pilspiss	Jern	Ja	11g	Boks 1	222/1	Anders Ree Kirkevold
2	10911	Bisselstang/ku- drager	Jern	Nei	54g	Boks 4	222/1	Anders Ree Kirkevold
3	10862	Mulig bisselring	Jern	Nei	23g	Boks 4	222/1	Anders Ree Kirkevold
4	10204	Hesteko, mulig MA*	Jern	Nei	59g	Boks 4	222/1	Anders Ree Kirkevold
5	11063	Hesteko, mulig MA	Jern	Nei	336g	Boks 4	222/1	Anders Ree Kirkevold

Funn fra Linnestad søndre, gbnr. 222/2

6	10413	Mulig ildstål	Jern	Nei	27g	Boks 3	222/2	Frode Riis
7	10003	Mulig 8-tall (bissel)	Jern	Nei	15g	Boks 4	222/2	Frode Riis

Funn fra Linnestad nordre, gbnr. 223/2

8	6649	Randskår	Bronse	Nei	14g	Boks 3	223/2	Anders Larsen
9	9327	Spenne	Jern	Nei		Boks 9	223/2	Anders Larsen
10	9927	Spenne	Jern	Nei		Boks 9	223/2	Anders Larsen
11	8048	Spenne	Jern	Nei		Boks 9	223/2	Anders Larsen
12	7048	Spenne	Jern	Nei		Boks 9	223/2	Anders Larsen
13	6730	Spenne	Jern	Nei		Boks 9	223/2	Anders Larsen
14	6625	Spenne	Jern	Nei		Boks 9	223/2	Anders Larsen
15	7797	Bisselstang/ku- drager	Jern	Nei	51g	Boks 4	223/2	Anders Larsen
16	8108	Mulig bisselring	Jern	Nei	19g	Boks 4	223/2	Anders Larsen
17	8636	Mulig elstang	Jern	Nei	41g	Boks 4	223/2	Anders Larsen
18	8484	Mulig elstang	Jern	Nei	20g	Boks 4	223/2	Anders Larsen
19	6591	Mulig elstang	Jern	Nei	17g	Boks 4	223/2	Anders Larsen

20	7775	Hesteskel, mulig MA	Jern	Nei	60g	Boks 4	223/2	Anders Larsen
21	6311	Hestesko	Jern	Nei	57g	Boks 4	223/2	Anders Larsen
22	8316	Hestesko, mulig MA	Jern	Nei	111g	Boks 4	223/2	Anders Larsen
Funn fra Solberg, gbnr. 280/1								
23	5284	Hestesko, mulig MA	Jern	Nei	37g	8	280/1	Nils Regin Bøhle
24	6197	Bisselstang/ku-drager	Jern	Nei	53g	8	280/1	Nils Regin Bøhle
25	5732	Mulig elstang	Jern	Nei	57g	8	280/1	Nils Regin Bøhle
26	5670	Mulig bissering	Jern	Nei	236	8	280/1	Nils Regin Bøhle
27	6058	Spenne	Jern	Nei		10	280/1	Nils Regin Bøhle
28	5500	Spenne	Jern	Nei		10	280/1	Nils Regin Bøhle
29	5404	Spenne	Jern	Nei		10	280/1	Nils Regin Bøhle
30	4981	Spenne	Jern	Nei		10	280/1	Nils Regin Bøhle

*MA er forkortelse for middelalder

Gjenstander som ikke ble sendt inn til KHM, men som kan være fra MA				
Funn fra Linnestad søndre, gbnr 222/1, funn fra Linnestad søndre, gbnr 222/2 og funn fra Linnestad nordre, gbnr 223/2				
Funnr.	Kategori	Metall	Vekt	gbnr /eier
7247	Øks/hakke	Jern	515g	223/2 Anders Larsen
8035	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8143	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8483	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8328	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
6963	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
6521	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
9123	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
10957	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
6575	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
10853	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
7777	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8623	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
6412	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
7088	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8857	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
10808	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
10275	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
6442	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
7570	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
7786	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
9337	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
10962	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8974	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
6617	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
6643	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8833	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8938	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8224	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
6835	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8171	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8271	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
6853	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8769	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
9320	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8523	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
9047	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8442	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
7843	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
9218	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
6874	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2

9563	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
9552	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
10448	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
8561	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
10683	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
9516	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
10998	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
9550	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
9618	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
6081	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
10470	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2 og 223/2
Antall	Øks/hakke			1
Antall	Vinterhesteskosøm			124

Funn fra Solberg gård gbnr 280/1, Re kommune, Vestfold fylke

Funnr.	Kategori	Metall	Vekt	gbnr /eier
5818	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5653	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5354	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5336	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
4952	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
4953	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
4965	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5406	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5377	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5528	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
4739	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
4704	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5357	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
4763	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
4670	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
4570	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
6170	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
4805	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
4819	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5002	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5398	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5421	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5657	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5380	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5288	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5385	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
6111	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5931	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5582	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5725	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5515	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5766	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5588	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5555	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5688	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5416	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5667	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5674	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
5821	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
Antall	Vinterhesteskosøm			39

Funn fra Klopp øvre gbnr 259/1,6,7,8,20

Funnr.	Kategori	Metall	Vekt	gbnr /eier
3390	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
3721	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
3939	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
3666	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
3397	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
3756	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
3620	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
3661	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
3883	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
3669	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
3340	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
3784	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
3817	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
3723	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
3773	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold

3385	Vinterhesteskosøm	Jern		259/1,6,7,8,20, Terje Erling Wold
Antall	Vinterhesteskosøm			16

Funn fra 2012

Liste over 7 funn fra 2012, sendt inn til KHM i juni 2013

OMR.	m ²	ANTALL FUNN	MATRIKKELGÅRD	GBNR
1B	13602	5	Linnestad søndre	222/2
5	5264	2	Solberg	280/1

Innmålinger av gjenstander tatt i løpet av feltarbeidet er: ca. 2820. Ca. 1800 funn fra Linnestad søndre område 1B og 1C og ca. 1020 funn fra Solberg, område 5.

5 gjenstander er sendt inn fra område **1B** og **2** gjenstander fra område **5**.

Fra Linnestad søndre er det i tillegg registrert 3 hestesko, en mulig bisselring, 3 spenner og 77 arkaisk vinterhesteskosøm, som alle kan være fra middelalderen. Fra Solberg er det registrert 10 av den samme typen vinterhesteskosøm.

Ingen av disse 94 gjenstandene er sendt til KHM fordi de er vanskelige å datere og typebestemme. Men det indikerer et langt større omfang av hesterelaterte gjenstander på Linnestadjordene i forhold til Solberg.

Funnliste fra Slagene på Re prosjektet for 2012							
Re kommune, Vestfold fylke							
Alle gjenstandene er funnet i pløyselaget, dybde mellom 5-25 cm							
Funn fra Linnestad søndre, gbnr 222/1 og 222/2							
Funnr.	Kategori	Metall	Røntg.	Vekt	Boks	gbnr	Eier
12335	Mulig pilspiss	Jern	Ja	18 g	Boks 1	222/2	Frode Riis
12746	Knivblad	Jern	Ja	30 g	Boks 1	222/2	Frode Riis
12805	Kniv (brukket over bladet)	Jern	Ja	16 g	Boks 1	222/2	Frode Riis
13000	Kniv	Jern	Ja	26 g	Boks 1	222/2	Frode Riis
13065	Kniv	Jern	Ja	18 g	Boks 1	222/2	Frode Riis
Funn fra Solberg gård, gbnr 280/1							
Funnr.	Kategori	Metall	Røntg.	Vekt	Boks	gbnr	Eier
11655	Mulig pilspiss/kniv	Jern	Ja	22 g	Boks 1	280/1	Nils Regin Bøhle
12227	Mulig pilspiss	Jern	Ja	32 g	Boks 1	280/1	Nils Regin Bøhle

Gjenstander som ikke ble sendt inn til KHM, men som kan være fra MA				
Funn fra Linnestad søndre, gbnr 222/1, funn fra Linnestad søndre, gbnr 222/2				
Funnr.	Kategori	Metall	Vekt	gbnr /eier
12419	Hesteskode, mulig MA	Jern		
13040	Hesteskode, mulig MA	Jern		
13076	Hesteskode, mulig MA	Jern		
13099	Mulig bisselring, MA	Jern		
12696	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13655	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13723	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13084	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13329	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13626	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13586	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13499	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13034	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13372	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13662	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13462	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2

13691	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12838	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13323	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13583	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12945	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13444	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12825	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13369	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13016	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13485	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13233	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12613	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13480	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13670	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12408	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13203	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13465	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13689	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13675	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13661	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13710	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13696	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13642	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12482	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13124	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12867	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13003	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12931	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13448	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12789	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13344	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13574	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13314	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13155	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13201	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13155	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13408	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13490	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13596	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13396	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13598	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13555	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13544	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13452	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13386	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12330	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12517	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12410	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13633	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12614	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12693	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12719	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12874	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12840	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12901	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12880	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
13064	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12860	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12754	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12994	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12250	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12615	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12239	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12601	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12365	Vinterhesteskosøm	Jern		222/1, 222/2
12389	Spenne	Bronse		
12241	Spenne	Bronse		
13211	Spenne	Jern		
12887	Hestesko moderne			
12313	Hestesko moderne			
Antall	Hestesko, mulig MA			
Antall	Vinterhesteskosøm	77		

Funn fra Solberg gård gbnr 280/1, Re kommune, Vestfold fylke

Funnr.	Kategori	Metall	Vekt	gbnr /eier
	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
	Vinterhesteskosøm	Jern		Nils Regin Bøhle
Antall	Vinterhesteskosøm	10		

Tidsrom, bemanning og arbeidsform i 2011

Feltarbeidet på Linnestad, Ramnes prestegård og Solberg fant sted i perioden 19. september - 7. oktober 2011. Følgende personer deltok:

Navn	Arbeidsplass	Ant. dager
Kjersti Jacobsen	Re kommune, Kulturtjenesten	16
Vibeke Lia	Vestfold fylkeskommune, Kulturarv	15
Ragnar Orten Lie	Vestfold fylkeskommune, Kulturarv	9
Julie Askjem	Vestfold fylkeskommune, Kulturarv	1
Christer Tonning	Vestfold fylkeskommune, Kulturarv	1
Lars Gustavsen	Norsk institutt for kulturminneforskning	1
Arne Schau	Metallsøkereskperen	6
Hans-Johnny Hansen	IKS/Midgard historisk senter	11
Cecilia Gustavsen	IKS/Slottsfjellsmuseet	2
Anna Arnestad	IKS/Midgard historisk senter	2
Anne Doksrød	IKS/Midgard historisk senter	1
Anne Arveschou	IKS/Slottsfjellsmuseet	1
Marianne Nordby	Re kommune, Kulturtjenesten	9
Siv Kristiansen	Re kommune, Kulturtjenesten	2
Susanne Kihle	Re kommune, Kulturtjenesten	1
Silje Eggum	Re kommune, Kulturtjenesten	1
Anne Gro Dahl	Re kommune, Kulturtjenesten	1
Elisabeth Lislebø	Re kommune, Kulturtjenesten	2
Ole Hafell	Re kommune, Kirkekontoret	1
Per Kristian Bjør	Norges metallsøkerforening	10
Asgeir Stein Pettersen	Norges metallsøkerforening	10
Ulf Skauli	Norges metallsøkerforening	10
Freddy Kullblikksæter	Norges metallsøkerforening	10
Per Bernhard Evensen	Norges metallsøkerforening	10
Trygve Måleng	Norges metallsøkerforening	8
Pål Fadum	Norges metallsøkerforening	8
Roy Ove Fjerdingby	Norges metallsøkerforening	6
Nils Ove Halle	Norges metallsøkerforening	6
Anders Søbstad	Norges metallsøkerforening	6
Geir Rønnes	Norges metallsøkerforening	6
Martin Andersen	Norges metallsøkerforening	5
Kjell Klausen	Norges metallsøkerforening	5
Aage Olsen	Norges metallsøkerforening	5
Per Sibe	Norges metallsøkerforening	5
Olga Skappel	Norges metallsøkerforening	5
Tore Nyseter	Norges metallsøkerforening	5

Guro Helene Flåt	Norges metallsøkerforening	5
Ole Christian Fjeld	Norges metallsøkerforening	4
Morten Kristensen	Norges metallsøkerforening	3
Carl Andre Fronth	Norges metallsøkerforening	3
Knut Henning Ness	Norges metallsøkerforening	3
Rita Kullblikksæter	Norges metallsøkerforening	1
Antall pers. pr. dag i gjennomsnitt		14,5
Antall timer	Inkludert tilrettelegging 16. sept.	1650
Antall dagsverk	Inkludert tilrettelegging 16. sept.	220

Disse nedla til sammen 220 dagsverk i felt (14,5 personer i gjennomsnitt pr. dag).

Feltarbeidet på Klopp fant sted 8. mai 2011. Følgende personer deltok:

Deltakere på foreningsdag for NMF på Klopp 8. mai 2011		
Navn	Arbeidsplass/forening	Ant. timer
Kjersti Jacobsen	Re kommune, Kulturtjenesten	15
Vibeke Lia	Vestfold fylkeskommune, Kulturarv	15
Ragnar Orten Lie	Vestfold fylkeskommune, Kulturarv	7,5
Per Kristian Bjør	Norges Metallsøkerforening	15
Per Sibe	Norges Metallsøkerforening	7,5
Trond Aksel Hansen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Morten Kristensen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Ansgar Martin Thorsen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Arne Opstad	Norges Metallsøkerforening	7,5
Martin Andersen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Kjell Atle Kjønne	Norges Metallsøkerforening	7,5
Kristian Kristensen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Pål Fadum	Norges Metallsøkerforening	7,5
Harald Kjelstad	Norges Metallsøkerforening	7,5
Ulf Skauli	Norges Metallsøkerforening	7,5
Freddy Kulblikksæter	Norges Metallsøkerforening	7,5
Vidar Larsen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Kjell Klausen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Erik Rønning Johansen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Per Bernhard Evensen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Aage Olsen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Arild Larsen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Olga Skappel	Norges Metallsøkerforening	5,5
Dan Roger Hågensen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Arne Martin Liland	Norges Metallsøkerforening	7,5
Ole Christian Fjeld	Norges Metallsøkerforening	7,5
Carl Andre Fronth	Norges Metallsøkerforening	5,5
Geir Rønnes	Norges Metallsøkerforening	7,5
Arild Braathen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Bjørn G. Lunder	Norges Metallsøkerforening	7,5
Terje Olsen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Harald Hoel	Norges Metallsøkerforening	7,5
Petter Halvorsen	Norges Metallsøkerforening	7,5
Eivin Hjørnevik	Norges Metallsøkerforening	7,5
Trygve Måleng	Norges Metallsøkerforening	3,5
Asgeir Stein Pettersen	Norges Metallsøkerforening	3

Antall timer	Inkludert tilrettelegging 6. mai	280
Antall dagsverk	Inkludert tilrettelegging 6. mai	37

Samarbeidspartnere under feltarbeidet i 2011

Vibeke Lia som har ansvar for Slagene på Re prosjektet på Kulturarv var innmålingsansvarlig alle dagene i felt (bortsett fra en, da Julie Askjem vikarierte). I tillegg var Ragnar Orten Lie, som er fylkesarkeolog med ansvar for bla. Re kommune, feltleder i 9 dager (3 dager pr. uke). Når ikke Orten Lie var til stede, fungerte prosjektleder som feltleder.

Vestfoldmuseene, IKS/ bidro med 5 personer i felt (bla. 2 arkeologer og en smed). Torsdag 22 september, arrangerte prosjektet en soldedag for halvparten av 7. klassingene i Re kommune. I denne forbindelsen bidro 4 ansatte fra Vestfoldmuseene med, soldehjelp til barna, guidning og oppsett/reparasjon av soldestasjonen.

Vi hadde dessuten et meget godt samarbeid med 22 stykker fra NMF- Norges Metallsøkerforening, samt med Arne Schau fra Metallsøkereksperter. Alt feltpersonell, bortsett fra medlemmene i NMF ble lært opp av Arne Schau.

Georadarundersøkelsen på Ramnes prestegård ble utført av Lars Gustavsen ved NIKU, assistert av Christer Tønning ved Vestfold Fylkeskommune, Kulturarv . Ansvarlig for undersøkelsen var Vestfold fylkeskommune som er rette myndighet til å gjennomføre registreringer etter kulturminneloven § 11 a, jf forskrift om faglig ansvarsfordeling etter kulturminneloven § 1, pkt. 2.

Vi leide feltstasjon på låven på Linnestad nordre av Olav Linnestad og Garasjen til Hermann Bøhle på Solberg. De som hver dag skulle delta i felt, møttes til morgenmøte på den respektive feltstasjonen. Der ble status gjennomgått og planer lagt for dagen.

Tidsrom, bemanning og arbeidsform i 2012

Feltarbeidet på Linnestad og Solberg fant sted i perioden 24. september - 3. oktober 2012. Følgende personer deltok:

Navn	Arbeidsplass	Ant. dager
Kjersti Jacobsen	Re kommune, Kulturtjenesten	8
Vibeke Lia	Vestfold fylkeskommune, Kulturarv	7
Ragnar Orten Lie	Vestfold fylkeskommune, Kulturarv	7
Karen	Student NtNu	6
Lars Gustavsen	Norsk institutt for kulturminneforskning	2
Hans-Johnny Hansen	IKS/Midgard historisk senter	4
Cecilia Gustavsen	IKS/Slottsfjellsmuseet	2
Marianne Nordby	Re kommune, Kulturtjenesten	8
Elisabeth Lislebø	Re kommune, Kulturtjenesten	2
Per Kristian Bjør	Norges metallsøkerforening	2
Asgeir Stein Pettersen	Norges metallsøkerforening	8
Freddy Kullblikksæter	Norges metallsøkerforening	8
Trygve Måleng	Norges metallsøkerforening	5
Pål Fadum	Norges metallsøkerforening	8
Martin Andersen	Norges metallsøkerforening	5
Kjell Klausen	Norges metallsøkerforening	3
Per Sibe	Norges metallsøkerforening	3
Olga Skappel	Norges metallsøkerforening	3
Ole Christian Fjeld	Norges metallsøkerforening	3

Morten Kristensen	Norges metallsøkerforening	2
Carl Andre Fronth	Norges metallsøkerforening	3
Antall dagsverk		102
Antall pers. pr. dag i gjennomsnitt		12,75
Antall timer		765

Samarbeidspartnere under feltarbeidet i 2012

Vibeke Lia som har ansvar for Slagene på Re prosjektet på Kulturarv var innmålingsansvarlig alle dagene i felt. I tillegg var Ragnar Orten Lie, som er fylkesarkeolog med ansvar for bla. Re kommune, feltleder.

Vestfoldmuseene, IKS/ bidro med en arkeolog og en smed. Vi hadde dessuten et meget godt samarbeid med 12 stykker fra NMF- Norges Metallsøkerforening.

Georadarundersøkelsene på Solberg i juni og august ble utført av Lars Gustavsen fra NIKU assistert av prosjektleder.

Ansvarlig for undersøkelsen var Vestfold fylkeskommune som er rette myndighet til å gjennomføre registreringer etter kulturminneloven § 11 a, jf forskrift om faglig ansvarsfordeling etter kulturminneloven § 1, pkt. 2.

Vi leide feltstasjon på låven på Linnestad nordre av Olav Linnestad og garasjen til Hermann Bøhle på Solberg. De som hver dag skulle delta i felt, møttes til morgenmøte på den respektive feltstasjonen. Der ble status gjennomgått og planer lagt for dagen.

Etterarbeidet 2011 og 2012

2011: Prosjektleder brukte ca. 30 arbeidsdager på å gå gjennom alle funnene. Det vil si ca. 8500 fra undersøkelsen i mai og undersøkelsen i sept./okt.

Under etterarbeidet deltok smed Hans-Johnny Hansen som konsulent når det gjaldt det arkeologiske materialet i 1 dag. Hansen er tradisjonssmed, med ekspertise på vikingtid og middelaldergjenstander. Han har skrevet boka "Vikingsmeden – En praktisk forklaring og eksempler på vikingtidens fantastiske smedkunnskaper fra malm til stål og ferdige produkter" (Hansen 2007).

Trygve Måleng fra NMF gjennomgikk det "moderne" materialet i 2 dager.

Før materialet ble sendt inn ble det gjennomgått og fremvist Terje Gansum, Ragnar Orten Lie i Vestfold fylkeskommune, Kulturarv.

2012: Prosjektleder brukte ca. 13 arbeidsdager på å gå gjennom alle funnene, ca. 2820 stk. Under etterarbeidet deltok tradisjonssmed Endre Wingereid en dag som konsulent når det gjaldt det arkeologiske materialet.

Oppsummering

Feltarbeidet og etterarbeidet

Metodikken som er valgt med å ta opp og måle inn alt materialet (bortsett fra det åpenbart moderne) har vist seg å være helt avgjørende for sluttresultatet.

Dersom vi kun hadde tatt inn det som så jern-/middelalderstykke ut ville vi gått glipp av et kjempeinteressant materiale. Det var mange saker man ikke forventet å finne, for eksempel alt hesteutstyret. Når man tenker på at det kanskje var 780 hester på Erling Skakkes side, så blir jo veldig viktig i en slagkontekst. Det har selvsagt ikke deltatt så mange hester i slaget, men en del av disse hestene kan man forvente er såkalte stridshester, uten at antallet kan estimeres.

En annen viktig ting å nevne er at vanlige spiker har en tendens til å likne på såkalte brynebrytere (se figur 72). Dersom tungen er brukket, vil plattformen sannsynligvis tolkes å representere et spikerhode. Vi hadde ikke mulighet til å gå nærmere inn på alle de tusenvis av spikre og vaske dem, for å se om de tilhørte denne kategorien. Men det viser at etterarbeidet med å gjennomgå alt av funn er nærmest sidestilt med arbeidet i felt.

Figur 72, viser en brynebryter fra Bryggen i Bergen som er brannlagsdatert til mellom 1198 og 1248.

I 2011/12 har vi valgt å satse på en blanding av feltarbeidere som både er arkeologer som ikke er vant til metalledetektorer, amatørmetalledetektorfolk som ikke er arkeologer, samt folk som verken er arkeologer eller vant til metalledetektorer. Ordningen inngår som ledd i Vestfold fylkeskommunes samarbeid med Norsk metallsøkerforbund, og både Slagene på Re og Gokstad revitalisert har hatt uvurderlig nytte av samarbeidet hvor det har blitt søkt over store arealer på en systematisk måte.

Det er selvsagt mange funn som ikke ble gravd opp, fordi detektoren ikke ga utslag, fordi man med vilje har "diskriminert" utslaget eller av andre grunner. Men man kan aldri med 100 % sikkerhet si at en rute er tømt for metallgjenstander. Dette gjelder også for en "normal" arkeologisk utgravning, der alle gjenstander ikke blir funnet.

Funnene

Selv om det i realiteten er løsfunn som er levert inn fra jordene på bla. Linnestad søndre, viser funndistribusjonskart (figur 70) tydelig at funnene ligger konsentrert og kan sies å utgjøre en romlig avgrenset kontekst. Om denne konteksten ses i en større skala så har den meget sterk kontekstuell forankring i landskapet den er funnet i, basert på topografiske trekk og stedsnavn i sagalitteraturen, samt i flere av de andre punktene som er skrevet om i kapittelet: Hvordan 1163 slagstedet ble sirklet inn til Linnestad.

Dette gjør sitt til at alle "løsfunnene" utgjør en helhet. Det er ikke en sluttet kontekst, men en signifikant konsentrasjon, som viser hvor deler av slaget på Re i 1163 utspilte seg. Selvsagt stammer ikke alt det innleverte materialet fra område 1A/B og 2 fra dette slaget.

Vi befinner oss i en for arkeologene, funnfattig periode i historien, der praksis med å gravlegge døde med gravgaver hadde opphørt. Dermed er kunnskapen om 1100-tallets våpen dårligere enn i århundrene før. Veldig mange av våpenfunnene fra denne perioden stammer fra løsfunn og da særlig fra jaktpiler i høyfjellsområder. Dette gjør Re-materialet spesielt interessant fordi vi mener det representerer en romlig kontekst med materiale fra tidlig middelalderen.

Konklusjon

Slagene på Re er et pionerprosjekt ved å være det første i Norge som forsøker og lokalisere et slag fra middelalderen på vitenskapelig grunnlag.

Noen av prosjektets mål og hensikter er blant annet å bidra til:

Mål

- 1: Finne slagstedene fra 1163 og 1177
- 2: videreutvikle slagstedarkeologi

Hensikt

- ny kunnskap om Slagene på Re og om middelalderen i Vestfold og Norge

Det har kommet mye ny kunnskap gjennom Slagene på Re prosjektets relativt korte feltarbeid i årene fra 2009 til 2013.

Dette inkluderer både ny kunnskap om tidlig middelaldersk stridsutrustning for både mennesker og hester. Vi våger også å påstå at det faktisk at over 800 år gammel sagalitteratur og ikke minst Snorre kan verifiseres er unikt i seg selv.

Den andre typen kunnskap som også er ny i Norge, er hvordan man søker etter slagfelt. Som nevnt over er det åpenbart at den metodikken vi har valgt under feltarbeidet, med å måle inn nesten alt materialet, har vist seg å være helt avgjørende for sluttresultatet. Videre er det verdt å merke seg at det høye antallet innmålinger av ting som *ikke* er av arkeologisk interesse utgjør et metodisk referanse- og erfaringsmateriale som gjør oss i stand til og vurdere å belegge verdien og representativiteten på funnene med større sikkerhet enn vi ellers ville hatt.

Arbeidet vil vært verdifullt uansett om vi hadde lyktes med å lokalisere slagstedet eller ikke. De arkeologiske resultatene har potensial i seg til vekke interesse i fagmiljø utenfor Norden.

Formidling/pressedekking fra 2011 til 2013

2011: Undersøkelsene i 2011 var omfattet av stor interesse hos mediene, blant lokalbefolkningen og ellers i fylket. I løpet av feltarbeidet i mai og sept. okt. arrangerte vi flere presse-mottakelser. I 2011 ble feltarbeidet omtalt og presentert i nasjonal, regional og lokal presse. Som en følge av at KHM i sin rapport av 30. 12.2011 betviler 6/7 av de pilspissene vi mener er pilspisser, inviterte prosjektet til pressekonferanse på Re bibliotek 12. mars 2012. Her informerte styreleder Thorvald Hillestad og prosjektleder om denne faglige uenigheten.

- NRK Østafjells: to hele formiddagssendinger, direktesendt i 2 timer
- Prosjektleder som "dagens gjest" i NRK Østafjells.
- Flere intervjuer direkte på radio i Østafjells og NRK Trøndelag
- fire nyhetssinnslag på NRK Østafjells 18.45, TV-sending.
- Et innslag på NRK "Dagsrevyen" 8. mai 2011
- Et innslag på NRK "Norge i dag" 9. mai 2011
- Div. oppslag i lokalaviser som Tønsberg Blad, Vestfoldavisa og Reavisa

2012: I forbindelse med H.M. Dronningens besøk 1. oktober 2012 har prosjektet vært i flere aviser og ukeblader i både inn og utland. Vi har også vært i flere Engelske nettsted. Som en kuriositet er det ønskelig å nevne SE og Hør samt Svensk DAM-tidning (både nett- og papiutgaver). Denne begivenheten ble filmet av NRK-Østafjells og TV-Vestfold. Det ble dessuten laget et eget program i Kulturarv, Vestfolds serie "Arven" som omhandler historie og arkeologi i Vestfold. Det var TV-Vestfold som filmet.

Figur 73 viser H.M. Dronningen med følge, som guides på 1163-slagstedet av prosjektleder.

Pressekonferanse 12. mars 2012

Ordfører i Re og prosjektleder avholdt en pressekonferanse på Brår for å klare ut om uenigheten rundt pilspissene. Her møtte følgende presse opp: Tønsbergs Blad, Reavisa og NRK-Østafjells.

2013: I forbindelse med den maskinelle sjaktingen vi utførte på Linnestad søndre 6. mai fikk vi en hel side i ReAvisa, under overskriften: "Leter på Linnestad igjen: Men denne gangen håper vi på å finne ingenting". Så vi kan vel konkludere med at det har vært et "lite" fall i medieinteressen i forhold til de tre foregående årene.

Egen filmproduksjon

Prosjektet har engasjert Bivrost Film og TV til å filme bla. feltarbeidet. De har filmet siden 2010, og filmen på ca. 15 min skal være ferdig 16. juni 2013.

Foredrag/arrangementer, Slagene på Re prosjektet i 2011 til 2013

	Dato	Publikum	Antall
2011	19. jan.	Foredrag på Stiklestad Historiske senter	60
	3. feb.	Foredrag for NMF (Norges Metallsøkerforening)	25
	17. feb.	Foredrag for Aulivassdragets elvelag	25
	18. feb.	Foredrag i forbindelse med Re Middelalderdager	100
	3. mars	Foredrag på Slottsfjelmuseet under inspirasjons og kompetansedag	50
	7, 10 og 11. mars	DKS foredrag og forestilling for alle 7 klassinger i Re kommune	110
	16. mars	Foredrag for alle Rotaryklubber i Vestfold i Våle	130

	24. mars	Foredrag for Den norske historieforening på Slottsfjellsmuseet	35
	31. mars	Foredrag og seminar om metallsøking med Vestfold fylkeskommune	40
	11. april	Foredrag for Tønsberg Soroptimistforening	30
	8. mai	Foredrag for NMF i forbindelse med foreningstur til Klopp	40
	9. mai	Tankesmie med foredrag i forbindelse med prosjektet	35
	11. mai	Foredrag for Ullensaker kommune i Re	20
	12.mai	Tale til alle kulturarbeidere i Vestfold i forb. med kulturdøgn	140
	19. mai	Foredrag for Re Lions Club	20
	21. juni	Foredrag for Norsk Landbruksrådgivning	15
	25. juni	Samtale/intervju i regi av Vestfoldfestspillene	45
	30. juni	Slagene på Re foredrag og forestilling på Linnestad i Regi av Vestfoldfestspillene	150
	28. aug.	Foredrag for Fylkesmannen i Vestfold	45
	11 sept.	Kulturminnedagen i Re for Våle historielag. Foredrag om gravskikken i eldre og yngre jernalder på Våle prestegård	35
	14. sept.	Foredrag for Fylkestinget i Vestfold	65
	22. sept	Vi arrangerte soldedag for alle 7. klassinger i Re kommune inkludert guiding og foredrag på Linnestad	50
	27. sept.	Foredrag for Tønsberg Senior Høyre på Linnestad	20
	30. sept.	Foredrag for en nordisk delegasjon fra Riksantikvaren i felt	15
	12. okt.	Foredrag for LUK-møte på Re	15
	03. nov.	Foredrag for Ramnes historielag	45
	2011	Sammenlagt	1360
2012	12. jan.	Historiedag for alle historieklasser på Re vgs.	100
	april	DKS foredrag og forestilling for alle 7 klassinger i Re kommune	110
	07. juni	Foredrag for Norges Metallsøkerforening	25
	18. juni	Foredrag for Kulturarv Vestfold	12
	19. juni	Foredrag for bla. H.M. Kongen og H.M. Dronningen i forbindelse med deres offisielle besøk i Vestfold	60
	19. aug.	Foredrag for Fylkesmannen i Vestfold, på Holmen Naturreservat	40
	01.okt.	Foredrag for bla. H.M. Dronningen i forbindelse med hennes halvoffisielle besøk under feltarbeidet til Slagene på Re	10
	2012	Sammenlagt	360
2013	21. jan.	Foredrag for Historielag i søndre Vestfold	40
	15. feb.	Foredrag under Re Middelalderdager	60
	27. feb.	Foredrag for "Forum for arkeologiformidling" på Midgard	55
	11. mars	Foredrag for Tønsberg Lions	50
	13. mars	Foredrag for Utdanningsforbundet i Vestfold	180
	04. juni	Foredrag for en Latvisk delegasjon på slagstedet	5
	14. juni	Foredrag for Høyer Finseth arkitektene	65
	2013	Sammenlagt (pr. 05.06.13)	455
	2010-13	Sammenlagt med 765 pers. fra 2010	2940

Forestilling på Linnestad 30 juni 2011

Re kommune/Slagene på Re prosjektet satte opp en forestilling for Vestfoldfestspillene 30. juni på Linnestad søndre. Det var prosjektleder som hadde skrevet manus og som spilte hovedrollen. I tillegg var det 3 andre skuespillere/fightere, 7 bueskyttere og 3 hester. Publikum ca. 150

Figur 74, viser forestilling under Vestfoldfestspillene, der prosjektleder holdt foredrag og spilte teater på slagstedet.

Revy i forbindelse med Re kommunes 10 års jubileum i 2012

Mellom 02. og 04. november deltok prosjektleder på denne revyen, der hun hadde gleden av bla. å parodierte seg selv som slagfeltsarkeolog.

Formidling på Tønsberg middelalderfestival 2011, 2012, 2013

2011: Fra 27 til 29. mai deltok prosjektleder på Tønsberg Middelalderfestival. Under skoledagen 27. mai hadde hun en formidlingsstasjon sammen med en person fra NMF som handlet om metallsøking. De hadde besøk av 4 skoleklasser på 5. og 7. trinn. Fra 28 til 29. mai hadde Slagene på Re prosjektet og Re Middelalderdager et eget formidlingstelt der vi bla. fortalte om de to prosjektene.

2012: Fra 01. juni til 03. juni deltok prosjektleder på Tønsberg Middelalderfestival. Under skoledagen 1. juni hadde hun en formidlingsstasjon sammen med fire personer fra NMF som handlet om metallsøking. De hadde besøk av 5 skoleklasser på 5. og 7. trinn. Fra 02 til 03. juni hadde Slagene på Re prosjektet og Re Middelalderdager et eget formidlingstelt der vi bla. fortalte om de to prosjektene.

2013: Fra 31. mai til 02. juni deltok prosjektleder på Tønsberg Middelalderfestival. Under skoledagen 31. mai hadde hun en formidlingsstasjon sammen med kultursjef i Re og fire personer fra NMF som handlet om arkeologisk utgravning og metallsøking. De hadde besøk av 6 skoleklasser på 5. og 7. trinn. Fra 01 til 02. juni hadde Slagene på Re prosjektet og Re Middelalderdager et eget formidlingstelt der vi bla. fortalte om de to prosjektene.

Studietur til div. slagsteder fra 2010 til 2013

2010, juli: Sverige, Landskrona i Skåne

Prosjektleder ble innbudt av slagfeltsarkeolog Bo Knarrström fra Riksantikvarieämbetet UV Syd i Lund, å komme på studiebesøk under utgravningene i Örja ved Landskrona. Grunnen til at han foreslo et besøk var at de blant annet undersøkte et slagfelt fra "Skånska kriget" (1675-1679). "Dessutom ingår i undersökningen den hittills största satsningen på metalledetektering inom ett exploateringsärendet inom svensk uppdragsarkeologi. Fyndmaterialet (särskilt metall från medeltid och från slagfältet) är omfattande. Det finns således flera paralleller till Slaget på Re, både avseende metod och kronologi. Ett besök från projektet Slaget på Re bedöms vara till stor gagn inför planeringen av de kommande undersökningarna i Norge" (Bo Knarrström 23.06.2010).

Dette var et svært nyttig besøk for prosjektleder som kun hadde sittet i stillingen 1 måned.

2011, januar: Norge, Verdal/Stiklestad: I januar var prosjektleder så heldig å bli invitert til Stiklestad av konservator Eskil Følstad. I forbindelse med besøket fikk hun en meget interessant omvisning på området rundt Stiklestad gård, der det ble drøftet landskapsendringer etter 1030, og mulighetene for å finne Norges mest berømte slagsted.

2011, august: Sverige, Gotland: Fra 11 til 14. august besøkte prosjektleder Medeltidsveckan på Gotland. Dette var en studietur, der hun blant annet så på de rekonstruerte slagene: Slaget ved Mesterby og Slaget ved Visbys murar (begge fra 1361). Besøket omfattet også et foredrag og en guidet tur med Maria Lingström om hvordan hun lokaliserte slagstedet ved Mesterby, samt en spesialguidning på Gotlands museum som hadde en jubileumsutstilling for 650 års jubileet av de to ovennevnte slagene.

2012, november: Norge, Mølen i Larvik kommune: Prosjektleder var så heldig å bli invitert med i en mindre gruppe av arkeologer og historikere som skulle finne ut av mulighetene rundt å påvise "Slaget ved Nesjar" fra 1016. Vi hadde alle bestemte arbeidsoppgaver, der prosjektleder skulle ta for seg sagamateriale rundt dette berømte sjøslaget. Vi fikk blant annet ta del i en flott båttur med marinarkeolog Pål Nymoen ved Norsk Maritimt Museum i fjorden vest for Mølen, ved Helgeroa.

2013, januar: Danmark, Horsens: Den danske metallsøkeren Finn H. Larsen har i løpet av 2012 sannsynligvis funnet et hittil ukjent slagsted utenfor middelalderbyen Horsens. Han har funnet det ved det middelalderske "Voldstedet" Drostholt i Vinten skov. Dette Voldstedet skal ha vært nedlagt omkring 1386, så dette slaget stod sannsynligvis før dette.

Pr. dags dato har han funnet et titalls pilspisser, flere kniver, stigbøyler, flere hestesko, spore, samt en liten øks. Alt er av middelaldersk karakter (12-1300-talls).

Alt er funnet i de ytre vollene som omslutter dette Voldstedet. Prosjektleder dro etter eget ønske på en befaring dit mellom 09. og 11. januar 2013. Hun hadde dessuten et møte med en arkeolog fra Horsens museum.

Kjersti Jacobsen
prosjektleder

Litteraturliste

- Bårdseth, Gro Anita, 2009. Våpnene i utstillingen. Tekst skrevet til utstilling for Slagene på Re prosjektet i 2009.
- Eikill, Edvard, 2008. (oversatt), Ukjent forfatter. Fagerskinna – Sagaen om Norges Konger. Saga Bok, Stavanger
- Farbregd, Oddmund. 1972. Pilfunn fra Oppdalsfjella. MISCELLANEA 5. Trondheim
- Fossum, Anita, 2009. Rapport – Arkeologisk registrering – Sak: Slagene på Re. Vestfold Fylkeskommune
- Frostatingslova. 1994: Omsett av Jan Ragnar Hagland. og Jørn Sandnes. I: Norrøne Bokverk. Det Norske Samlaget. Oslo
- Gansum, Terje, 2002: Hulveger- Fragmenter av fortidens ferdse. Tønsberg.
- Gustavsen, Lars, 2011. Georadarundersøkelse ved Solberg 281/1 Re kommune, Vestfold. NIKU Oppdragsrapport 217/2011
- Gustavsen, Lars, 2012. Georadarundersøkelse ved Solberg 280/1 Re kommune, Vestfold. NIKU Oppdragsrapport 82/2012
- Hansen, Hans-Johnny, 2007. Vikingsmeden - En praktisk forklaring og eksempler på vikingtidens fantastiske smedkunnskaper fra malm til stål og ferdige produkter. Midgard forlag.
- Helle, Knut, 2005. Aschehougs norgeshistorie bind 3, 1130-1350 Under kirke og kongemakt, Oslo 2005, s. 16-17
- Hellem, Eilef, 1993. På gamle Vestfold veger – Historiske artikler om gamle veger i Vestfold av tidligere plansjef Eilef Hellem. Statens vegvesen, Vestfold, Tønsberg 1993.
- Hodder, Ian. 1994 (første utgave publ. 1986). Reading the past. Cambridge.
- Jacobsen, Kjersti, 2003: Forskning på gamle vegfar - Case study: Fortidens ferdse på Andøya i Nordland. Upubl. Hovedfagsoppgave i arkeologi. UiTØ.
- Jacobsen, Kjersti, 2011. Rapport – Arkeologisk feltarbeid i 2010 – Slagene på Re prosjektet. Re kommune
- Jakobsen, Sigmund, 1991. Hersker og smed – Smedarbeider i Tønsberg i tiden ca. 1150 – 1350. Arkeologiske rapporter fra Tønsberg nr. 8.
- Jessop, O., 1996: A New Artefact Typology for the Study of Medieval Arrowheads. Medieval Archaeology Volum XL 1996. Side. 192 – 205
- Kempke, T. 1988: Zur überregionalen Verbreitung der Pfeilspitzen des 8. -12. Jahrhunderts aus Starigard/Oldenburger. Berichte der römisch germanischen Kommission 69, 1988, 292 -306
- Kempke, T.,1991: Starigard/Oldenburger. Hauptburg der Slawen in Wagrien. Band III. Die Waffen des 8. - 13. Jahrhunderts. Offa Bücher 73 (Neumünster 1991)
- Lia, Vibeke, 2013. Rapport, arkeologisk registrering - Slagene på Re – sjakting på Linnestad, Vestfold fylkeskommune, Kulturarv
- Medvedev, A. F., 1966: Ručnoe metatel'noe oružie (luk i strely, samostrel) 8 – 14 vv. Arch.

SSSR, Ssvod Arch. Istočnikov. E 1 – 36. Moskva 1966

Munch, P. A., 1852-63. Det norske Folks Historie, Bind VI., (s 332).

Nielsen Yngvar, 1885. Biskop Jans Nilssøns visitasbøger og reiseoptegnelser 1574-1597. Kap. I. optegnelser om reisen til Fritsø 18 – 27 September 1593. A. W. Brøggers Bogtrykkeri, Kristiania.

Rygh, Oluf, 1907. Norske Gaardnavne (...) Sjette bind - Jarlsberg og Larviks Amt. Bearbejdet af A. Kjær. Kristiania

Sanner, Egil. K., 1960. Ramnes Bygdebok - Bind I – Bygdehistorien for Ramnes, Botne, Hof og Våle intill ca. 1540. Moss

Smestad, Ingrid. 1988: Etableringen av et organisert veihold i Midt-Norge i tidlig historisk tid. Varia 16. Universitetets Oldsaksamling, Oslo.

Sturluson, Snorre, Snorres kongesagaer, oversatt av Anne Holtsmark og Didrik Arup Seip. Gyldendal, utgitt i 1979.

Sturluson, Snorre. Norges kongesagaer – Del 2, (Språklig bearbejdet i 1995 av Kjeld-Willy Hansen, Jon Larsen og Dyre Vaa på grunnlag av Gustav Storms oversettelse av 1899). LiberiArte AS, Otta, utgitt i 1997

Sønstebo, G. 1999: På vei- Friluftsliv og opplevelse langs gamle ferdselsårer. Nordisk Ministerråd. København

Sørensen, Rolf, 2012. Geologien omkring slagstedet ved Klopp og Linnestad. Upublisert rapport av pensjonert kvartærgeolog Sørensen til Slagene på Re prosjektet, 2012.

Thoresen, Per, 1977. Slaget på Re. Jord. 1977

Unneberg, Sigurd H. 1970. Ramnes Bygdebok – Bind II – Gårds- og slektshistorie. Gjøvik

Østigård, Terje, 1997. Hvordan tolke et arkeologisk materiale? Forståelse av fortiden gjennom bruk av analogi og etnoarkeologi. Arkeo Nr. 2-1997.

Hjemmesider:

http://www.nord-jarlsberg.museum.no/snk_ang.htm

www.kirken.no/tunsberg/

<http://www.kulturarvvestfold.no/Artikkel/Historie/Grevskapet-Jarlsberg/10002817.php>

51. Sem kongsgård - Jarlsberg hovedgård, Høgskolen i Vestfold/Digitale tekster/Lokalhistorie: http://www-bib.hive.no/tekster/sem_slagen/gaardshistorie1/51.html

Thode, Paul E. (leder for Botne historielag). "Angers kleiv, en ferdselskorridor – nye spor, gammel historie". Nettartikkel: http://www.digitaltfortalt.no/show_single.aspx?art_id=113453

Digitale kart:

<http://kart.tonsberg.kommune.no/webinnsyn/Content/Main.asp?layout=re&time=1351523040&vwr=asv>

Appendiks

Lia, Vibeke. 2013. Rapport, arkeologisk registrering - Slagene på Re – sjakting på Linnestad, Vestfold fylkeskommune, Kulturarv, mai 2013.

Rapport, arkeologisk registrering

Slagene på Re – sjakting på Linnestad

Gbnr	222/2
Kommune	Re
Saksnummer	201103644
Rapportdato	14.05.2013

www.kulturarvvestfold.no

Tiltakshaver:	Re kommune, v. Kjersti Jacobsen
Adresse:	Postboks 123, 3164 Revetal

Registrering utført:	06.05.2013	Ved:	Vibeke Lia
Rapport utført:	14.05.2013	Ved:	Vibeke Lia

Undersøkelsestype	Maskinell sjakting	☒	
	Overflaterregistrering	☐	
	Prøvestikking	☐	
	Metallsøk	☐	

Antall timesverk:	16
Merknader:	

Forsidebildet viser undersøkelsesområdet et par uker før oppstart, mens jordet fortsatt hadde tele i grunnen og mye vann i overflaten. Sett mot øst-nordøst.

1 Bakgrunn for undersøkelsen

Re kommune er i gang med forsknings- og formidlingsprosjektet *Slagene på Re*. *Slagene på Re* er et identitetsskapende prosjekt for kommunen, og har som målsetning å bidra til ny kunnskap om slagene på Re (1163 og 1177 – omtalt i Fagrskinna og Snorres sagaer), og om middelalderen i Vestfold og Norge, å bygge identitet og verdiskapning lokalt, regionalt og nasjonalt, samt å videreutvikle fagfeltet slagstedarkeologi. Den mest konkrete problemstillingen innenfor dette er hvorvidt det er mulig å fastslå nøyaktig hvor de berømte slagene på Re har stått.

Tidligere i prosjektet har det vært gjennomført betydelige kart- og kildestudier, samt omfattende sosiale metallsøk, som til sammen har isolert et jorde på gården Linnestad (gnr 222/2) som en sannsynlig arena for slaget i 1163. Viktig i argumentasjonen er funn gjort ved hjelp av metalldetektor, av våpen- og hesterelaterte gjenstander med datering til 1100-tallet. I den forbindelse er det vesentlig å kunne utelukke at disse gjenstandene kan stamme fra andre hendelser eller innretninger fra sein vikingtid eller tidlig-/høymiddelalder.

Registreringen er gjennomført uten funn av automatisk freda kulturminner.

2 Tidsrom og bemanning

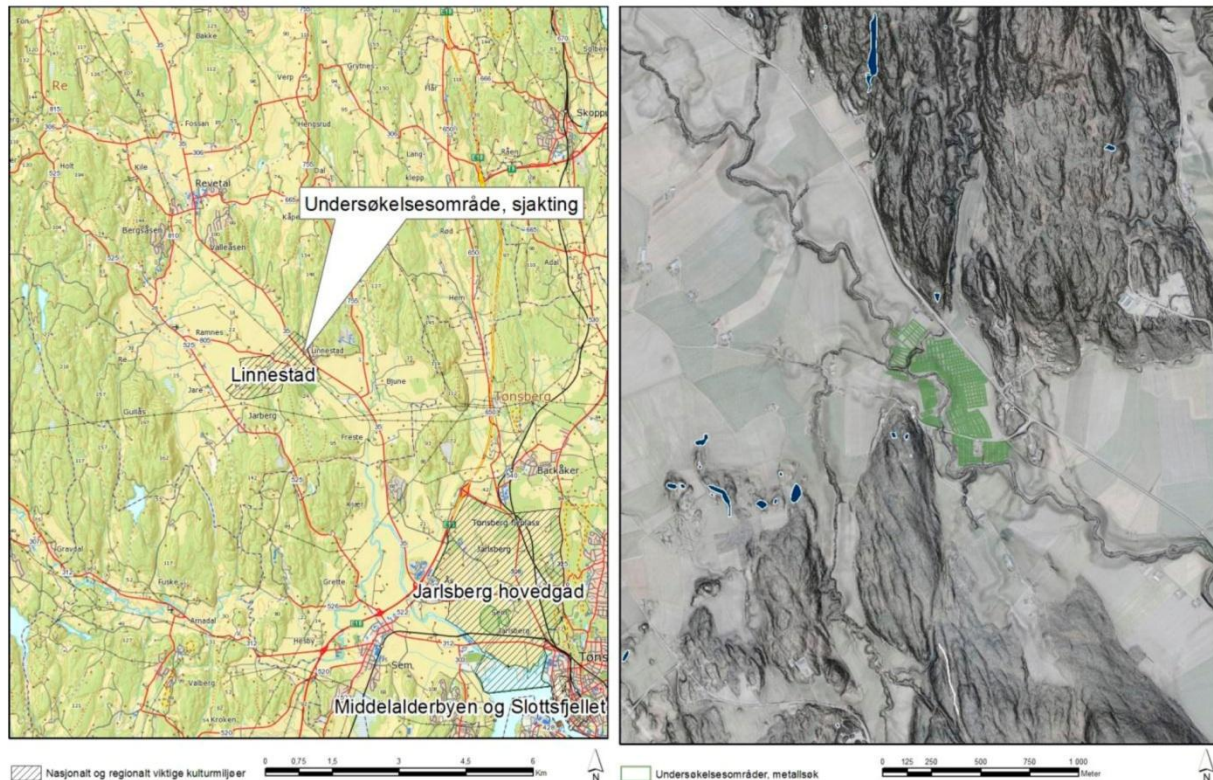
Undersøkelsen var budsjettet til 2 dagsverk i felt, samt en dag til for- og etterarbeid for feltleder. Anslaget var basert på assistanse av arkeolog og prosjektleder Kjersti Jacobsen fra Re kommune under feltarbeidet. Registreringen ble utført av arkeolog Vibeke Lia, med hjelp av Jacobsen, 06.05.2013, med rapportarbeid 10.05.2013. Totalt ble det brukt 16 timeverk/2,13 dagsverk hos Kulturarv. For nøyaktig oversikt over timer og datoer, se vedlegg 2, tidsbruk og kilometer.

3 Undersøkelsesområdet

Undersøkelsen berører gården Linnestad (gbnr 222/2) i Re kommune, eid av gårdbruker Frode Riis.

Fylldig redegjørelse gårdens beliggenhet og kulturhistorie, og for kart- og kildestudiene, samt det arkeologiske feltarbeidet som er gjennomført med metallsøker, finnes i Jacobsen 2011.

Området som ble undersøkt ved sjakting måler 5697 m², og ligger i dyrka mark. Valget av område ble tatt på bakgrunn av funnspredningen etter metaldetektorundersøkelsene. Vi konsentrerte sjaktingen til området der det var høyest tetthet av pilspisser, mulige pilspisser og vinterhesteskosøm. For drøfting for disse funngruppenes relevans for slagstedet, se Jacobsen 2011.

Figur 1. Kart som viser undersøkelsesområdets beliggenhet i sentrale Vestfold (t.v.), og topografi med omkringliggende kulturlandskap (t.h.). Automatisk freda kulturminner er vist med blå farge på kartet til høyre.

4 Forløp, metoder og resultater

4.1 Forløp

Undersøkelsen ble gjennomført 6.5.2013 ved arkeolog Vibeke Lia, assistert av Kjersti Jacobsen, prosjektleder og arkeolog i Re kommune. Undersøkelsen var opprinnelig planlagt gjennomført allerede 16. april, men ble utsatt hele tre uker på grunn av uvanlig langvarig vinter i Sørnorge. Været ved undersøkelsestidspunktet var imidlertid upåklagelig, og dagen i felt forløp uten problemer.

Oppstart var planlagt til klokken 8, men ble noe forsinket ettersom denne dagen også var satt av til filmopptak på jordet, knyttet til en dokumentarfilm som produseres i *Slagene på Re-prosjektet*. Lyden fra den kjørende gravemaskinen ville forstyrret opptaket, slik at vi utsatte oppstart til om lag klokken ni. Hele undersøkelsen var ferdigstilt klokken 18.

4.2 Metoder

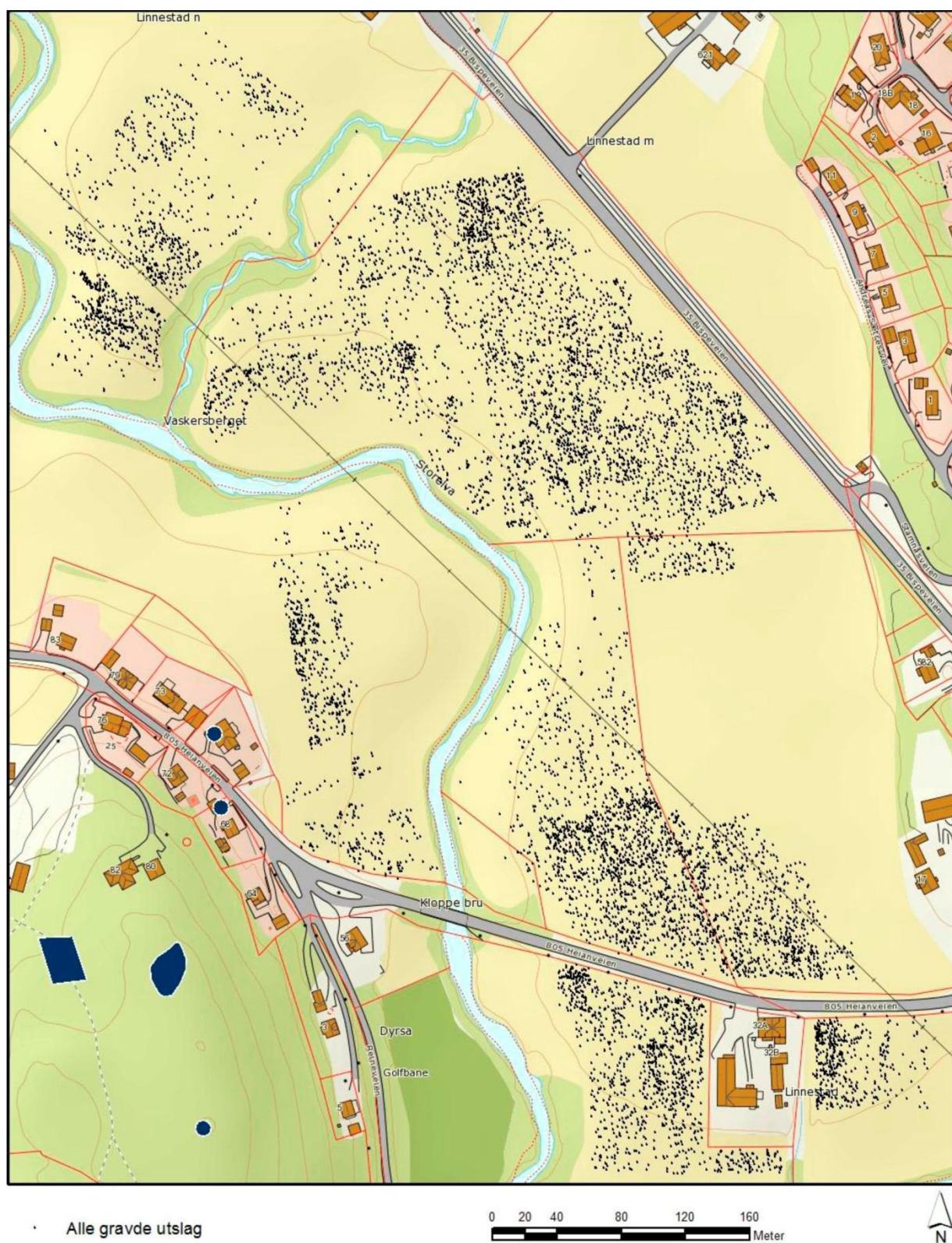
Metoden ved dette arbeidet besto i maskinell søkesjaking. Valget av undersøkelsesområde er gjort særlig med bakgrunn i resultatene fra metallsøkerundersøkelser i 2010, 2011 (Jacobsen 2011) og 2012.

4.2.1 Valg av undersøkelsesområde ut fra tidligere metallsøk

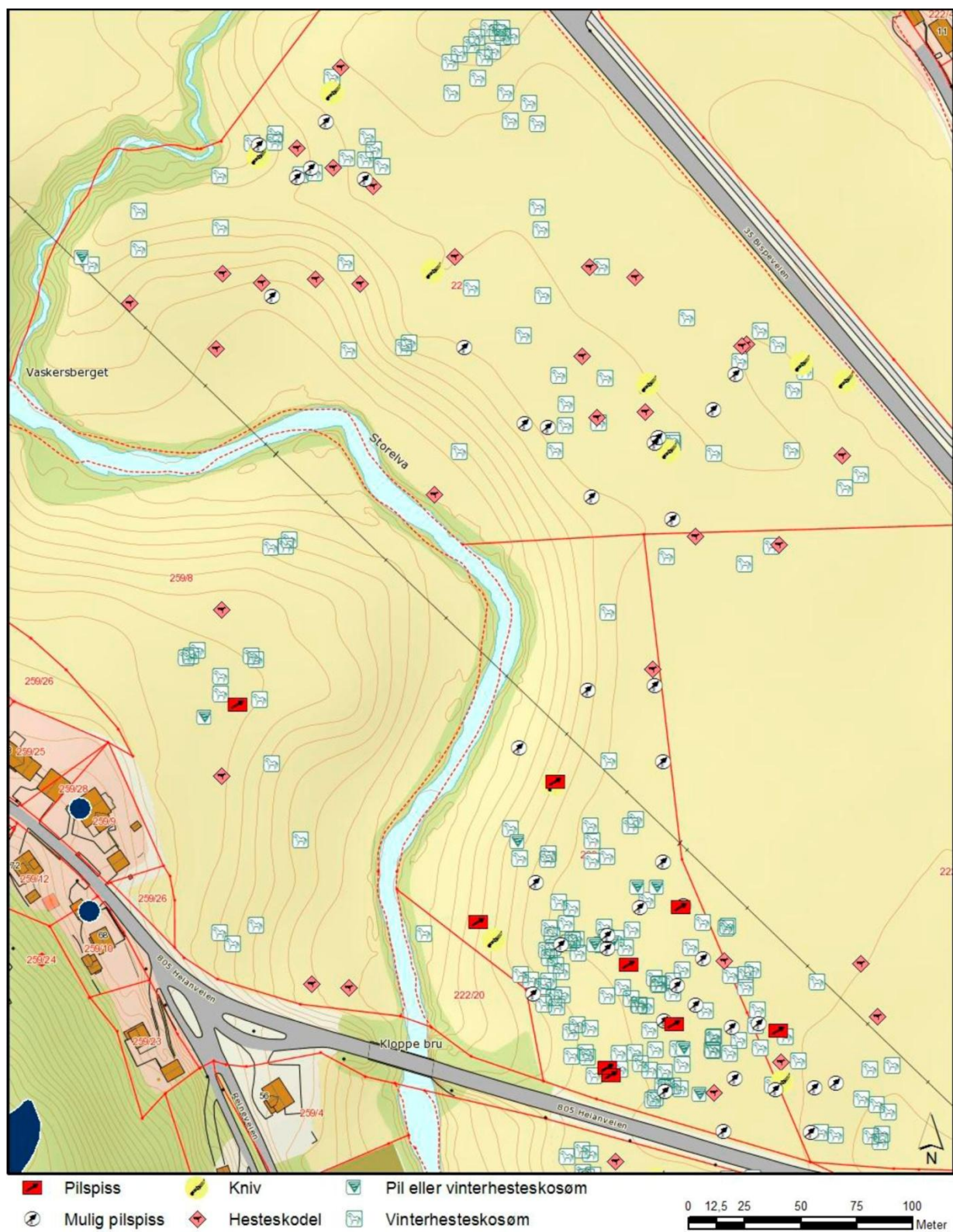
Metallsøket i *Slagene på Re* har foregått ved at medlemmer av Norges metallsøkerforening har undersøkt utvalgte jorder rutevis. Alle gravde utslag har blitt dokumentert og samlet inn, og funnene er siden blitt gjennomgått og relevante gjenstander er registrert i en geodatabase. Dette gir et relativt detaljert og pålitelig funnspretningsbilde.

Metallsøk i en slik skala må gjennomføres ved hjelp av et høyt antall deltagere. Dette i seg selv innebærer at intensiteten på gravde er person- og situasjonsavhengig. Det at alle gravde funn er registrert gir mulighet til å sammenholde den generelle funnintensiteten med intensiteten på funn som kan regnes som relevante i *Slagene på Re*. Et område med høy intensitet av relevante funn vil ha noe svekket utsagnskraft dersom det også har ekstra høy intensitet på gravde funn generelt. Dette er imidlertid ikke entydig, ettersom et område der mange pilspisser og andre slag-relaterte gjenstander har ligget i pløyselaget i mange år, også vil ha et høyt antall små jernbiter som vil graves opp ved metallsøk, men ikke nødvendigvis kunne gjenkjennes og identifiseres ved funngjennomgangen i etterkant.

På figur 2., side 5 vises spredningen av alle gravde utslag i Linnestadområdet gjennom de tre metallsøksesongene. Jordet øst for Storelva og nord for Heianveien er det som har vist seg mest interessant, ved flere funn av pilspisser med sannsynlig datering til 1100-tallet (Jacobsen 2011) og mye hesterelatert utstyr, særlig vinterhesteskosøm.

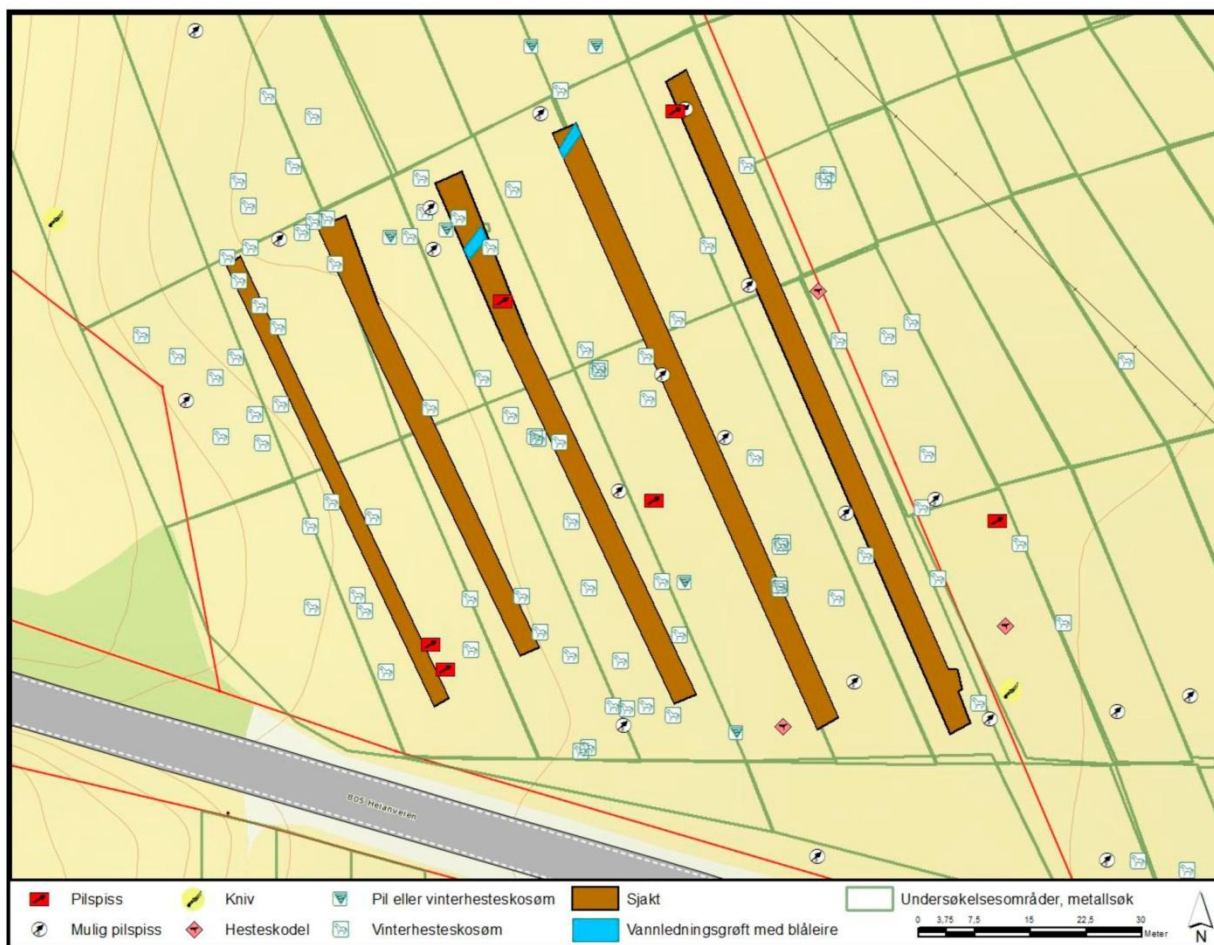
Figur 2. Kartet viser de fire jordene som er undersøkt med metallsøk på gården Linnestad, med alle metallsøkerutslagene som er blitt gravet opp. Legg merke til den høye signalfrekvensen nord for Heianveien og øst for Storelva.

Figur 3. Kartet viser registrerte funn på Linnestadjordet nord for Heianveien, spredd på typer knyttet til slagstedet. Piler, kniver og vinterhesteskosøm.

4.2.2 Arkeologisk søkesjakt

Arkeologisk søkesjakt foregår ved at en bruker gravemaskin til å fjerne topplaget (i innmark oftest matjorden) slik at eventuelle strukturer, kulturlag eller gjenstander i undergrunnen kommer til syne. Arkeologen renser undergrunnen med krafse for å få bedre oversikt, og eventuelle funn blir finrenset med graveskje og dokumentert i tegning og foto, samt eventuelt kullprøve til C14-datering.

Figur 4. Sjakter lagt på Linnestad, nord for Heianveien. Nummereringen i tabellen på side 8 gjelder fra høyre til venstre (øst til vest).

Det ble lagt 5 sjakter i løpet av undersøkelsen. Sjaktene var i regelen ca 3 m brede, 60-100 m lange, og matjordlaget som ble fjernet var 30-45 cm tykt. Matjordlaget hadde lys brun farge og var veldrenert og porøst. Undergrunnen i området besto av siltig, gulbrun leire. Jordet var så godt som steinfritt. Arealet som ble åpnet måler til sammen 1219 m². Det ble ikke gjort funn av kulturminner i løpet av sjaktningen.

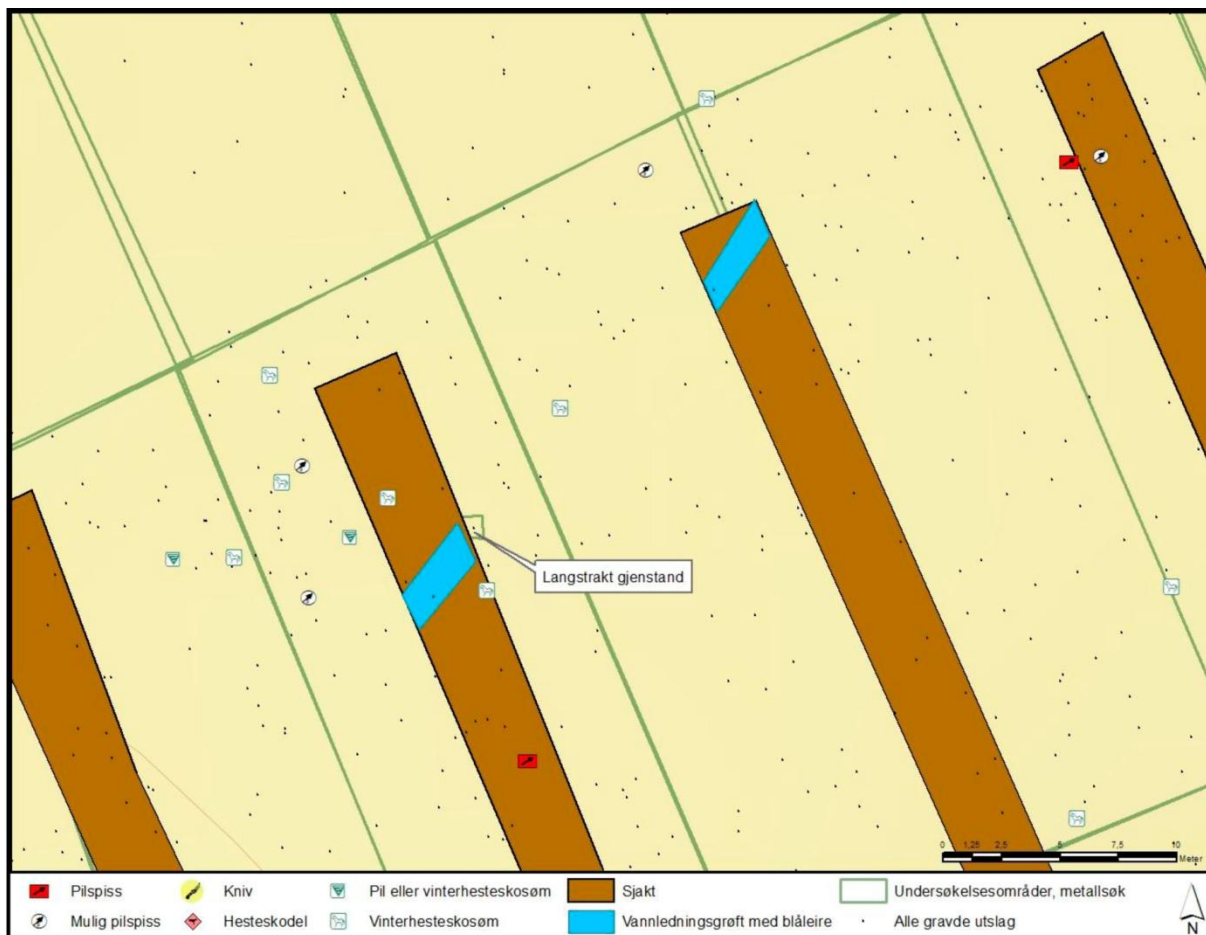

Figur 5. Fra venstre: Sjakt 13801 (mot nordvest), 13904, 13805, 13808 og 13809 (mot sørøst).

Under følger liste med beskrivelse av sjaktene.

Sjakt nr	Lengde (m)	Bredde (m)	Areal (m ²)	Dybde (cm)	Undergrunn
13801	96	3,2	312	40	Dybden på pløyselaget varierer fra 20-40 cm. Under pløyselaget ligger i varierende tykkelse et lyst, brunt og kornete lag av organisk masse med ferske trebiter i. Under dette laget er undergrunnen grå og siltig leire, med mange moderne forstyrrelser i form av grøfter og dyreganger. I sjaktas østre del løper hele veien en moderne grøft. 1 mulig struktur ble målt inn (A13802), men avskrevet, tolket som moderne i løpet av undersøkelsen. Strukturen inneholdt moderne tegl i nedgravningen.
13804	88	3,5	297	32	Undergrunnen er gulgrå siltig leire, noe mindre kompakt enn i 13801. Langsgående, tydelige plogspor i retning nord-sør. En drensgrøft er synlig i sjaktas østlige side. Lengst nord i sjakta passerer en kraftig vannledningsgrøft fylt med blåleire. En mulig struktur (A13803) ble målt inn, snittet og avskrevet, tolket som et steinoptrekk (5 cm dybde).
13805	77	3,2	255	33	Undergrunnen er sandig leire med gul til grå farge og en del jernutfellinger. En del plogspor løper i retning nordøst-sørvest. En kraftig vannledningsgrøft med blåleire er synlig nord i sjakta.
13808	63	3-3,9	207	33	Undergrunnen er gråblå leire lengst nord. Etter om lag 10 meter kommer et belte av mørkere, noe mer humusholdig masse. Sør for dette har undergrunnen mer gulbrun farge, og er noe mykere og mer finkorna/separert. Dette sammenfaller med en dump i jordet, og kan være resultat av at dette området oftere enn resten av jordet har vært oversvømt når Storelva står høyt. Vannledningsgrøfta som er synlig i de to foregående sjaktene synes også her.
13809	65	2,3	148	33	Undergrunnen er gulgrå siltig leire med en del synlige plogspor. Vannledningsgrøfta som er synlig i de tre foregående sjaktene synes også her. Mot den sørlige enden av sjakta dukker et belte av grovere grus opp. Den grove grusen korresponderer ikke med funnstedene for sikre pilspisser.

Under feltarbeidet med metallsøker ble det i 2011 gjort et langstrakt metallutslag, som ikke lot seg grave opp da det lå gravet ned i undergrunnen. For å unngå enhver mulighet for å komme i konflikt med lov om kulturminner, hadde vi definert gjenstander i undergrunnen som utenfor vårt mandat. Ved denne metalledetektorundersøkelsen hadde vi ikke kapasitet til å flateavdekke et større område rundt utslaget for å avgjøre om det lå i en struktur, og en prøverute som ble åpnet ga ikke noen endelig konklusjon på spørsmålet om hva det langstrakte utslaget representerte.

Figur 6. Situasjon ved langstrakt utslag.

Sjaktingen i årets undersøkelse viste at utslaget lå innenfor en vannledningsgrøft fylt med blåleire, og vi kan konkludere med at utslaget representerer koppervannledning.

Figur 7. Vannledningsgrøfta vest for utslaget som var registrert med metaldetektor.

4.2.3 Innmåling og dokumentasjon

De beskrevne metodene ga ikke funn av kulturminnelokaliteter. De negative sjaktene, strukturene og deler av en vannledningsgrøft ble målt inn med CPOS GPS knyttet med blåtannforbindelse til tablet-PC med kart over lokalområdet i ArcPad.

Kulturarv nytter det arkeologitilpassede GIS-programmet Intrasis til å dokumentere sine arkeologiske registreringer, og all dokumentasjon ble knyttet sammen i Intrasisprosjektet "Slagene på Re II" for senere referanse. Prosjektet er lagret på Vestfold fylkeskommunes server.

5 Konklusjon

Undersøkelsen ble gjennomført 6.5.2013 ved hjelp av maskinell søkesjakt. Det ble ikke gjort funn av automatisk freda kulturminnelokaliteter i løpet av undersøkelsen.

6 Vedlegg

6.1 Figurliste

Figur 1. Undersøkelsesområdets beliggenhet.....	3
Figur 2. Kart over de fire jordene som er undersøkt med metallsøk på gården Linnestad.	5
Figur 3. Kart over registrerte funn på Linnestadjordet.....	6
Figur 4. Sjakter lagt på Linnestad, nord for Heianveien	7
Figur 5. Foto, sjakter.....	7
Figur 6. Kart, situasjon ved langstrakt utslag.	9
Figur 7. Foto, vannledningsgrøfta vest for utslaget som var registrert med metalledetektor.	9

6.2 Tidsbruk og kilometerliste

Dato	Tidsrom	Arbeid	Arkeolog	Timer	Km
03.05.2013	14.00-16.00	Forarbeid, GIS	Vibeke Lia	2	
06.05.2013	08.00-18.00	Feltarbeid	Vibeke Lia	10	25
09.05.2013	12.00-16.00	Etterarbeid	Vibeke Lia	4	
14.05.2013	14.00-16.00	Etterarbeid	Vibeke Lia	2	

6.3 Litteratur

Jacobsen, Kjersti 2011: *RAPPORT Arkeologisk feltarbeid i 2011 SLAGENE PÅ RE PROSJEKTET*, Re kommune 2011.